

ISSN: 2717 - 7009

İŞLETME AKADEMİSİ DERGİSİ

JOURNAL OF BUSINESS ACADEMY

Cilt / Volume: 1
Sayı / Issue : 2
Yıl / Year : 2020

İŞLETME AKADEMİSİ DERGİSİ

ISSN: 2717-7009

Cilt: 1	Sayı:2	2020	Vol.1	No.2
---------	--------	------	-------	------

www.isakder.org

DERGİ HAKKINDA

İşletme Akademisi Dergisi, İşletme alanındaki profesyonellere akademik katkı sağlayan, sektörel uygulamalara katkı sağlayan teorik ve uygulama arasında köprü olan, İşletme alanlarında ulusal ve uluslararası karşılaştırmaları inceleyen MAKALELER yer almaktadır.

İşletme Akademi Dergisi'nin yayın kapsamında Muhasebe, Finansman, Bankacılık, Stratejik Yönetim ve Örgütsel Davranış, Üretim Yönetimi ve Pazarlama, Uluslararası İşletmecilik, Sayısal Yöntemler çalışmaları yer almaktadır.

ABOUT THIS JOURNAL

The publication of the Journal of Business Academy; there are works that examine the national and international comparisons in the fields of business management, which provide academic contributions to professionals in the business management, and provide a bridge between the theoretical and practical contributions that contribute to sectoral practices.

Journal of Business Academy; publishes double-blind reviewed papers covering issues relevant to: Accounting, Finance and Banking, Strategic Management and Organizational Behaviour, Production Management and Marketing, International Business.

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Seyhan Çıl Koçyiğit editor@isakder.org

YAYIN KURULU / BOARD OF EDITORS

Assoc. Prof. Agim MAMUTI, Mother Teresa University, Macedonia
Prof. Dr. Akyay UYGUR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ayşe PAMUKÇU, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Bora ŞENYİĞİT, King's College, USA
Prof. Daniela FESCHİYAN, Regional Center for Distance Learning, Bulgaria
Prof. Dr. Derviş BOZTOSUN, Kayseri Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Fatma PAMUKÇU, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Fevzi Serkan ÖZDEMİR, TBMM, Türkiye
Prof. Dr. Ganite KURT, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Selma MEYDAN UYGUR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Semra AKSOYLU, Kayseri Üniversitesi, Türkiye
Prof. Supriti MISHRA, International Management Institute, India
Doç. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ümmühan ASLAN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yıldız ÖZERHAN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye

ABSTRACTING & INDEXING

[DRJI | Directory of Research Journals Indexing](#)

[RI-ROOTINDEXING](#)

[ResearchBib - Academic Resource Index](#)

[ISI | International Scientific Indexing](#)

[Eurasian Scientific Journal Index](#)

[SCRIBD](#)

[General Impact Factor](#)

[ICI Index Copernicus International](#)

İŞLETME AKADEMİSİ DERGİSİ

ISSN: 2717-7009

Cilt: 1	Sayı:2	2020	Vol.1	No.2
---------	--------	------	-------	------

www.isakder.org

Hakem Kurulu

Prof. Dr. ACAR, Durmuş, Süleyman Demirel Üniversitesi, durmusacar@sdu.edu.tr
Prof. Dr. AKARÇAY, Vural, İstanbul Ticaret Üniversitesi, vakarcay@ticaret.edu.tr
Prof. Dr. AKARÇAY ÖĞÜZ, Ayça, Marmara Üniversitesi, aakarcay@marmara.edu.tr
Prof. Dr. AKAY, Hüseyin, İzmir Demokrasi Üniversitesi, huseyin.akay@idu.edu.tr
Prof. Dr. AKDOĞAN, Nalan, Başkent Üniversitesi, nalanakdogan@hotmail.com
Prof. Dr. AKTAŞ, Rafet, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, rafetaktas@gmail.com
Prof. Dr. ALAGÖZ, Ali, Selçuk Üniversitesi, aalagoz@selcuk.edu.tr
Prof. Dr. ALKİBAY, Sanem, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, sanem.alkibay@hbv.edu.tr
Prof. Dr. ARIKBOĞA, Dursun, Yeditepe Üniversitesi, dursun.arikboga@yeditepe.edu.tr
Prof. Dr. ARSLAN, Mehmet, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, mehmet.arslan@hbv.edu.tr
Prof. Dr. ARSOY, Aylin, Uludağ Üniversitesi, aporoy@uludag.edu.tr
Prof. Dr. ARZOVA, S. Burak, Marmara Üniversitesi, burakarzova@marmara.edu.tr
Prof. Dr. ASLAN, Ümmühan, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, uaslan40@gmail.com
Prof. Dr. ASLAN, Sinan, Marmara Üniversitesi, saslan@marmara.edu.tr
Prof. Dr. ATAMAN GÖKÇEN, Başak, Marmara Üniversitesi, bataman@marmara.edu.tr
Prof. Dr. AYANOĞLU, Yıldız, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, yildiz.ayanoglu@hbv.edu.tr
Prof. Dr. AYDINTAN, Belgin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, belgin.aydintan@hbv.edu.tr
Prof. Dr. AYPEK, Nevzat, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, nevzat.aypek@hbv.edu.tr
Prof. Dr. AZALTUN, Murat, Yalova Üniversitesi, mazaltun@gmail.com
Prof. Dr. BALSARI, Çağnur, Dokuz Eylül Üniversitesi, cagnur.kaytmaz@deu.edu.tr
Prof. Dr. BANAR, Kerim, Anadolu Üniversitesi, kbanar@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. BAŞAR, Ayşe Banu, Anadolu Üniversitesi, abbasar@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. BEKÇİ, İsmail, Süleyman Demirel Üniversitesi, ismailbekci@sdu.edu.tr
Prof. Dr. BEZİRCİ, Muhammet, Selçuk Üniversitesi, mbezirci@selcuk.edu.tr
Prof. Dr. BOYLU, Yasin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, yasin.boylu@hbv.edu.tr
Prof. Dr. BOZTOSUN, Derviş, Kayseri Üniversitesi, dboztosun@kayseri.edu.tr
Prof. Dr. BÜYÜKMİRZA, Kamil, Atılım Üniversitesi, kamil.buyukmirza@atilim.edu.tr
Prof. Dr. CAN, Ahmet Vecdi, Sakarya Üniversitesi, acan@sakarya.edu.tr
Prof. Dr. CÖMERT, Nuran, Marmara Üniversitesi, nurancomert@marmara.edu.tr
Prof. Dr. ÇETİN, Ayten, Marmara Üniversitesi, acetin@marmara.edu.tr
Prof. Dr. ÇİL, Burhan, İstanbul Gelişim Üniversitesi, bcil@gelisim.edu.tr
Prof. Dr. ÇÜRÜK, Turgut, Çukurova Üniversitesi, tcuruk@cu.edu.tr
Prof. Dr. DALKILIÇ, Fatih, Dokuz Eylül Üniversitesi, fatih.dalkilic@deu.edu.tr
Prof. Dr. DOĞAN, Selen, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, sdogan01@ohu.edu.tr
Prof. Dr. DOĞAN, Zeki, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, zdogan@ohu.edu.tr
Prof. Dr. DERAN, Ali, Tarsus Üniversitesi, alideran@mersin.edu.tr
Prof. Dr. ELMACI, Orhan, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, oelmaci@gmail.com
Prof. Dr. ERCAN, Metin Kamil, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, metin.ercan@hbv.edu.tr
Prof. Dr. ERDOĞAN, Melih, Anadolu Üniversitesi, merdogan@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. ERDOĞAN, Nurten, Anadolu Üniversitesi, nerdogan@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. ERER, Mert, Marmara Üniversitesi, merer@marmara.edu.tr
Prof. Dr. ERGÜN, Ülkü, Dokuz Eylül Üniversitesi, ulku.ergun@deu.edu.tr
Prof. Dr. ERHAN, Deniz Umut, Başkent Üniversitesi, duerhan@baskent.edu.tr
Prof. Dr. ERSEN CÖMERT, Çağla, Marmara Üniversitesi, caglaersen@marmara.edu.tr
Prof. Dr. ERTAŞ, Fatih Coşkun, Atatürk Üniversitesi, fatihcoskun.ertas@atauni.edu.tr
Prof. Dr. FESCHİYAN, Daniela, Regional Center for Distance Learning, Bulgaria, d.feschiiyan@gmail.com
Prof. Dr. GÖNEN, Seçkin, Dokuz Eylül Üniversitesi, seckin.gonen@deu.edu.tr
Prof. Dr. GÜCENME GENÇOĞLU Ümit, Uludağ Üniversitesi, umitguacenme@uludag.edu.tr

Prof. Dr. GÜNEŞ, Recep, Malatya İnönü Üniversitesi, recep.gunes@inonu.edu.tr
Prof. Dr. GÜRDAL, Kadir, Ankara Üniversitesi, kadirgurdal@ankara.edu.tr
Prof. Dr. GÜVEMLİ, Batuhan, Trakya Üniversitesi, batuhanguvemli@trakya.edu.tr
Prof. Dr. HALICI, Ali, Başkent Üniversitesi, ahalici@baskent.edu.tr
Prof. Dr. HASSAN, Azize, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, azize.hassan@hbv.edu.tr
Prof. Dr. HATUNOĞLU, Zeynep, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, zhatunoglu@hotmail.com
Prof. Dr. KARACA, Süleyman Serdar, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, suleymanserdar.karaca@gop.edu.tr
Prof. Dr. KARACAER, Semra, Hacettepe Üniversitesi, semra@hacettepe.edu.tr
Prof. Dr. KARAPINAR, Selahattin, İstanbul Üniversitesi, selahattin.karabinar@istanbul.edu.tr
Prof. Dr. KARASİOĞLU, Fehmi, Selçuk Üniversitesi, fehmi@selcuk.edu.tr
Prof. Dr. KARCIOĞLU, Reşat, Atatürk Üniversitesi, rkarci@atauni.edu.tr
Prof. Dr. KARDEŞ SELİMOĞLU, Seval, Anadolu Üniversitesi, sselimoglu@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. KARĞIN, Mahmut, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, mahmut.kargin@cbu.edu.tr
Prof. Dr. KESKİN BENLİ, Yasemin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, yasemin.benli@hbv.edu.tr
Prof. Dr. KORKMAZ, Sezer, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, sezer.korkmaz@hbv.edu.tr
Prof. Dr. KURT, Ganite, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ganitekurt@gmail.com
Prof. Dr. KÜÇÜKKOÇAOĞLU, Güray, Başkent Üniversitesi, gurayk@baskent.edu.tr
Prof. Dr. MEYDAN UYGUR, Selma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, selma.meydan@hbv.edu.tr
Prof. MISHRA, Supriti, International Management Institute, India, mishrasupriti@imibh.edu.in
Prof. Dr. ÖNCE, Saime, Anadolu Üniversitesi, sonce@anadolu.edu.tr
Prof. Dr. ÖZBİRECİKİLİ, Mehmet, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, ozbirecikli@mku.edu.tr
Prof. Dr. ÖZERHAN, Yıldız, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, yildizozzerhan@gmail.com
Prof. Dr. ÖZKAN, Azzem, Erciyes Üniversitesi, azzem@erciyes.edu.tr
Prof. Dr. ÖZKUL, Fatma, Bahçeşehir Üniversitesi, fatma.ozkul@eas.bau.edu.tr
Prof. Dr. ÖZTÜRK, M. Başaran, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, mbozturk@ohu.edu.tr
Prof. Dr. ÖZTÜRK, Zekai, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, zekai.ozturk@hbv.edu.tr
Prof. Dr. ÖZÜDOĞRU, Haşim, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, hasim.ozudogru@hbv.edu.tr
Prof. Dr. PAMUKÇU, Ayşe, Marmara Üniversitesi, apamukcu@marmara.edu.tr
Prof. Dr. PAMUKÇU, Fatma, Marmara Üniversitesi, fpamukcu@marmara.edu.tr
Prof. Dr. PELİT, Elbeyi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, elbeyipelit@aku.edu.tr
Prof. Dr. SAGLAM ARI, Güler, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, guler.saglam@hbv.edu.tr
Prof. Dr. SEVİM, Şerafettin, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, serafettin.sevim@dpu.edu.tr
Prof. Dr. ŞAHBAZ, Ramazan Pars, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, pars.sahbaz@hbv.edu.tr
Prof. Dr. TANSEL ÇETİN, Ayşe, Yalova Üniversitesi, aysetanselcetin@gmail.com
Prof. Dr. TEKSEN, Ömer, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, omerteksen@mehmetakif.edu.tr
Prof. Dr. TEKTÜFEKÇİ, Fatma, Dokuz Eylül Üniversitesi, f.tektufekci@deu.edu.tr
Prof. Dr. TUNCA ÇALIYURT, Kıymet, Trakya Üniversitesi, kiymetcaliyurt@trakya.edu.tr
Prof. Dr. TÜRK, Zeynep, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, zeynepturk@osmaniye.edu.tr
Prof. Dr. UÇMA UYSAL, Tuğba, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, utugba@mu.edu.tr
Prof. Dr. USUL, Hayrettin, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, hayrettin.usul@ikcu.edu.tr
Prof. Dr. UYAR, Süleyman, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, suyar@akdeniz.edu.tr
Prof. Dr. UYGUR, Akyay, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, akyay.uygur@hbv.edu.tr
Prof. Dr. UZAY, Şaban, Erciyes Üniversitesi, suzay@erciyes.edu.tr
Prof. Dr. YALÇINER, Kürşat, İstanbul Gelişim Üniversitesi, kyalciner@gelisim.edu.tr
Prof. Dr. YAYLI, Ali, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ali.yayli@hbv.edu.tr
Prof. Dr. YAZICIOĞLU, İrfan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, irfan.yazicioglu@hbv.edu.tr
Prof. Dr. YÜKÇÜ, Süleyman, Dokuz Eylül Üniversitesi, suleyman.yukcu@deu.edu.tr
Doç. Dr. AKSOY, Emine Ebru, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, emine.aksoy@hbv.edu.tr
Doç. Dr. AKSOYLU, Semra, Kayseri Üniversitesi, aksoylu@kayseri.edu.tr
Doç. Dr. AKTEPE, Cemalettin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, c.aktepe@hbv.edu.tr
Doç. Dr. ALTINÖZ, Mehmet, Hacettepe Üniversitesi, maltinoz@hacettepe.edu.tr
Doç. Dr. ANIL KESKİN, Duygu, İstanbul Üniversitesi, daniel@istanbul.edu.tr
Doç. Dr. ATILLA, E. Asuman, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, asuman.atilla@hbv.edu.tr
Doç. Dr. BAŞ, Mehmet, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, mehmet.bas@hbv.edu.tr
Doç. Dr. BAŞER, Furkan, Ankara Üniversitesi, furkan.baser@ankara.edu.tr
Doç. Dr. BAŞÇI, Eşref Savaş, Hitit Üniversitesi, esavasbasci@hitit.edu.tr
Doç. Dr. BOZDEMİR, Enver, Düzce Üniversitesi, enverbozdemir@duzce.edu.tr
Doç. Dr. CANKUL, Duran, Osmangazi Üniversitesi, dcankul@ogu.edu.tr
Doç. Dr. ÇITAK, Nermin, Marmara Üniversitesi, ncitak@marmara.edu.tr
Doç. Dr. DEMİRKOL, Ömer Faruk, Harran Üniversitesi, omerfarukd@hotmail.com
Doç. Dr. DURAN, Cengiz, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, cengiz.duran@dpu.edu.tr

Doç. Dr. EKİYOR, Aykut, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, aykut.ekiyor@hbv.edu.tr
Doç. Dr. ERYILMAZ, Selami, Gazi Üniversitesi, selamieryilmaz@gazi.edu.tr
Doç. Dr. GÖKSEL, Aykut, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, aykut.goksel@hbv.edu.tr
Doç. Dr. GÖKTEN, Soner, Başkent Üniversitesi, sgokten@baskent.edu.tr
Doç. Dr. GÜÇER, Evren, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, evren.gucer@hbv.edu.tr
Prof. Dr. GÜLCAN, Bilgehan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, bilgehan.gulcan@hbv.edu.tr
Doç. Dr. GÜLER, Ender, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ender.guler@hbv.edu.tr
Doç. Dr. GÜNEY, Aysel, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, aysel.guney@bilecik.edu.tr
Doç. Dr. GÜNGÖR TANÇ, Şükran, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, sgungor@nevsehir.edu.tr
Doç. Dr. GÜZEL, Alper, Gazi Üniversitesi, guzel@gazi.edu.tr
Doç. Dr. KARĞIN, Sibel, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, sibel.kargin@cbu.edu.tr
Doç. Dr. KILIÇ, Gonca, Afyon Kocatepe Üniversitesi, kilicgonca@aku.edu.tr
Doç. Dr. KIYMETLİ ŞEN, İlker, İstanbul Ticaret Üniversitesi, ilksen@ticaret.edu.tr
Doç. Dr. KIZIL, Cevdet, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, cevdet.kizil@medeniyet.edu.tr
Doç. Dr. KOÇ, Hakan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, hakan.koc@hbv.edu.tr
Assoc. Prof. MAMUTİ, Agim, Mother Teresa University, Macedonia, agim.mamuti@unt.edu.mk
Doç. Dr. OKAN GÖKTEN, Pınar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, pinar.okan@hotmail.com
Doç. Dr. ÖNER KAYA, Emine, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, emine.oner@hbv.edu.tr
Doç. Dr. ÖZBEK, Cevdet Yiğit, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, yigit.ozbek@hbv.edu.tr
Doç. Dr. ÖZDEMİR, Fevzi Serkan, TBMM, fsozdemir@gmail.com
Doç. Dr. ÖZDEMİR, Serkan, Bursa Teknik Üniversitesi, serkan.ozdemir@btu.edu.tr
Doç. Dr. ÖZTÜRK, Erkan, Kırklareli Üniversitesi, erkan.ozturk@klu.edu.tr
Doç. Dr. SUBAŞI, Şerife, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, serife.subasi@bilecik.edu.tr
Doç. Dr. ŞENYİĞİT, Bora, King's College, USA, senyigit@gmail.com
Doç. Dr. TANÇ, Ahmet, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, atanc@nevsehir.edu.tr
Doç. Dr. TEMİZKAN, Rahman, Osmangazi Üniversitesi, rtemizkan@ogu.edu.tr
Doç. Dr. TEMİZKAN, Pınar, Osmangazi Üniversitesi, sptemizkan@ogu.edu.tr
Doç. Dr. TOLON, Metehan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, metehan.tolon@hbv.edu.tr
Doç. Dr. TOSUNOĞLU, Nuray, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, nuray.tosunoglu@hbv.edu.tr
Doç. Dr. TUĞAY, Osman, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, otugay@mehmetakif.edu.tr
Doç. Dr. UĞURLUEL ATAĞAN, Gülşah, Dokuz Eylül Üniversitesi, gulsah.ugurluel@deu.edu.tr
Doç. Dr. YANIK, Oktay, Yüksek İhtisas Üniversitesi, oktayyanik@yiü.edu.tr
Doç. Dr. YAŞAR, Şebnem, Dokuz Eylül Üniversitesi, sebnem.yasar@deu.edu.tr
Doç. Dr. YENİCE, Sedat, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, sedat.yenice@hbv.edu.tr
Doç. Dr. YILDIZ, Ayşe, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ay.yildiz@hbv.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi BAĞCI, Hasan, Yüksek İhtisas Üniversitesi, hasanbagci@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi DERYA BASKAN, Tuba, Kırıkkale Üniversitesi, tdbaskan@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi GÜNLÜK, Mehmet, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, mehmetgunluk@mu.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi KANDİL GÖKER, İ. Elif, Kırıkkale Üniversitesi, kandilelif@yahoo.com
Dr. Öğr. Üyesi TÜRK, Murat, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, 1.muratturk@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi YÜKSEL, Filiz, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, filizyuksel@windowslive.com

İŞLETME AKADEMİSİ DERGİSİ

2020, Cilt 1, Sayı 2
İçindekiler / Contents

Araştırma Makalesi

Özel Sağlık Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye-Almanya Örneği
(*Comparative Analysis of Private Health Expenditures: Turkey and Germany Example*)

Emine ORHANER, İlknur ARSLAN ÇİLHORUZ
ss. 88-101

Araştırma Makalesi

Türkiye’de ki Üniversitelerde Sağlık Yönetimi Eğitiminde Muhasebe ve Finansman Dersleri Durum Analizi

(*Status of Accounting and Finance Courses on Healthcare Management Training in Turkey’s Universities*)

Sibel ŞAHİN
ss. 102-124

Araştırma Makalesi

Muhasebede Hata ve Hilelerin Meslek Etiği Açısından İncelenmesi: Erzincan İli Örneği

(*Investigation of Errors and Fraud in Accounting in terms of Professional Ethics: Case of Erzincan Province*)

Ersin KURNAZ, Sena Nur KARADOĞAN
ss. 125-142

Araştırma Makalesi

Bankacılık Bölümü Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Örneği

(*A Research on Economics Literacy Level of Banking Department Students: The case of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University*)

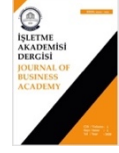
Mehmet KIRAL
ss. 143-161

Araştırma Makalesi

İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki İlişki: Ankara’daki 4 ve 5 Yıldızlı Oteller Üzerinde Bir İnceleme

(*Relationship Between Job Satisfaction, Life Satisfaction and Employee Performance: A Review on 4 and 5 Star Hotels in Ankara*)

Şükran ÖKTEM, Menekşe ÖZTOPRAK
ss.162-176.

Araştırma Makalesi

Özel Sağlık Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye-Almanya Örneği

Prof. Dr. Emine ORHANER

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü, Ankara

orhaneremine@gmail.com, www.orcid.org/0000-0002-4448-2684

Dr. Öğrencisi İlknur ARSLAN ÇİLHORUZ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sağlık Kurumları Yönetimi, Ankara

ilknur.arslann@gmail.com, www.orcid.org/0000-0003-4030-0158

Öz

Bu çalışmanın amacı, özel sağlık harcamalarının Türkiye-Almanya ülkeleri bakımından karşılaştırılmalı bir analizini gerçekleştirmektir. Çalışma kapsamında analize tabi tutulacak olan veriler Ekim 2019-Kasım 2019 tarihleri arasında OECD veri tabanından elde edilerek Excel programına aktarılarak karşılaştırmalı analize tabi tutulmuştur. Özel sağlık harcamalarının GSYH' ya oranları 2018 yılında Türkiye'de 21,97, Almanya'da ise 15,54 olarak gerçekleşmiştir. Her iki ülkenin de 2000 yılından 2018'na oranla özel sağlık harcamalarını GSYH oranlarında bir düşüş meydana gelmiştir. Bu düşüşün sebebinin Türkiye için 2008 yılında yürürlüğü giren Genel Sağlık Sigortası (GSS) uygulaması, Almanya için 2009'da yürürlüğü giren Hastane Finansman Yasası ile kapsam alanlarını genişletmelerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Almanya ve Türkiye arasında sağlık-sigorta sistemleri ve işleyişi açısından ciddi farklılıkların olmamasına rağmen özel sağlık harcamalarının farklı olmasının en büyük sebeplerinden biri ülkelerin ekonomik gelişmişliklerinin bir yansıması olarak Türkiye'de sağlığa ayrılan net finansman kaynağının Almanya'ya göre çok az olmasıdır. Yapılacak daha sonraki çalışmalarda bu durumun sebepleri daha farklı analizler kullanılarak ortaya konulabilir.

Anahtar Kelimeler: Özel Sağlık Harcamaları, Türkiye, Almanya

Makale Gönderme Tarihi: 07.04.2020

Makale Kabul Tarihi: 21.05.2020

Önerilen Atıf:

Orhaner, E. ve Arslan Çilhoroz, İ., (2020). Özel Sağlık Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye-Almanya Örneği, *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2): 88-101.

© 2020 İşletme Akademisi Dergisi.

Research Article

Comparative Analysis of Private Health Expenditures: Turkey and Germany Example

Prof. Dr. Emine ORHANER

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Health Care Management, Ankara

orhaneremine@gmail.com, www.orcid.org/0000-0002-4448-2684

Ph.D. Candidate İlknur ARSLAN ÇİLHOROZ

Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, Administration of Health
Institutions, Ankara

ilknur.arslann@gmail.com, www.orcid.org/0000-0003-4030-0158

Abstract

The aim of this study was to perform a comparative countries, Turkey and Germany in terms of private health expenditure analysis. The data to be analyzed within the scope of the study were obtained from the OECD database between October 2019 and November 2019 and transferred to the Excel program and subjected to comparative analysis. Private health spending to GDP ratio in Turkey 21.97 in 2018, while in Germany was realized as 15.54. GDP rates of private health expenditures in both countries decreased from 2000 to 2018. General Health Insurance came into force in 2008. The cause of this decline for Turkey (GSS) application for Germany in 2009 is thought to have originated from the expansion of the scope of the Hospital Financing Act enters into force. Germany and Turkey among health-insurance systems and their operation is based on terms of serious despite the differences in the absence of a reflection of the economic development of the country one of the biggest reason for the difference of private health expenditure of net financial resources allocated to health in Turkey, Germany was minimal. The reasons for this situation can be revealed in further studies by using different analyzes.

Keywords: Private Health Expenditure, Turkey, Germany

Received: 07.04.2020

Accepted: 21.04.2020

Suggested Citation:

Orhaner, E. ve Arslan Çilhoruz, İ., (2020). Comparative Analysis of Private Health Expenditures: Turkey and Germany Example, *Journal of Business Academy*, 1(2): 88-101.

© 2020 Journal of Business Academy.

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşlanmayla birlikte kronik hastalıkların artması ve teknolojinin gelişmesi sağlık alanındaki gelişmeler giderek artmakta ve buna bağlı olarak ülkeler bütçelerinin önemli bir kısmını sağlık hizmetlerine ayırmaktadır. Bu hususta sağlık harcamalarının kontrol edilmesi ve yönetilmesi ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda çeşitli reformların hayata geçirildiği görülmektedir.

Sağlık kavramı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından sadece hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil aynı zamanda fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olma durumu şeklinde tanımlanmaktadır (WHO, 2019). Tanımda belirtilen tam bir iyilik halinin elde edilmesi, korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla, sağlıkla ilgili mal ve hizmet üreten bütün kurum ve kuruluşların oluşturduğu yapıya da genel olarak sağlık sektörü denilmektedir. Sağlık sektörü tarafından sağlık odaklı gerçekleştirilen tüm faaliyetler ise sağlık hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Ersöz, 2008: 95).

Sağlık sistemlerinin en önemli unsurlarından ve sağlık hizmetlerinin sunumuna ilişkin üzerinde sıklıkla durulan konulardan biri olan sağlık harcamaları (Tüylüoğlu ve Tekin, 2009: 9), sağlık mal ve hizmetlerinin nihai tüketimini ölçmektedir. Bu ölçüm, finansman düzenlemesinin türüne bakılmaksızın tıbbi hizmetler ve mallar, halk sağlığı ve önleme programları ve yönetsel harcamaları ifade etmektedir (OECD/Eurostat/WHO, 2017: 25).

Sağlık harcaması kavramının nasıl ifade edilmesi gerektiği konusunda Poullier ve diğ. (2002) toplam sağlık harcaması ifadesinin daha uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, toplam sağlık harcaması, sağlıkla ilgili tüm mal ve hizmetlere yönelik olarak gerçekleştirilen hem kamu hem de özel harcamaların toplamı olarak kabul edilir. Kamu sağlık harcamaları genellikle sosyal güvenlik primleri, çeşitli devlet kurumları, krediler ve hibeler dahil olmak üzere dış kaynaklardan gelen çeşitli vergi biçimleri yoluyla finanse edilmektedir. Öte yandan, özel harcamalar, özel gönüllü sigorta primlerini, zorunlu kurumsal sağlık sigorta primlerini, kar amacı gütmeyen sağlık hizmetleri yoluyla yapılan sağlık harcamalarını, sigortasız bireylerin doğrudan ödemelerini ve cepten yapılan harcamaları kapsamaktadır (Novignon ve diğ., 2012: 2; Orhaner, 2006: 9).

Genellikle kişi başına ve GSYH'ye oranı şeklinde hesaplanan sağlık harcamalarının seviyesinde Avrupa genelinde büyük farklılıklar vardır. Örneğin, kişi başına toplam sağlık harcaması olarak Lüksemburg, Norveç ve İsviçre gibi yüksek gelirli ülkeler, 2017'de en fazla sağlık harcaması yapan Avrupa ülkeleri iken; Türkiye, Montenegro ve Arnavutluk gibi ülkeler en az sağlık harcaması yapan ülkeler konumundadırlar. Ayrıca, GSYH'ye oranı olarak toplam sağlık harcamasında İsviçre, Fransa ve Almanya gibi ülkeler en büyük orana sahipken; Türkiye, Montenegro ve Arnavutluk gibi ülkeler en düşük orana sahiptir. Bu harcamaların yaklaşık %77'si kamu harcaması iken, geri kalanı (yaklaşık %33) özel sağlık harcamalarıdır (OECD/EU, 2018: 133-142).

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, ülkeler için önemli sağlık sistemi göstergelerinden olan özel sağlık harcamalarının Türkiye-Almanya ülkeleri bakımından karşılaştırmalı bir analizini gerçekleştirmektir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Türkiye'nin Sağlık Sistemi

Türkiye, 2018 yılında 80,81 milyon nüfusa sahip olup doğumda beklenen yaşam süresinin 80,8 yıl(2017) olduğu bir ülkedir. Dolaşım hastalıkları önde gelen ölüm nedenleridir. Sigara içen yetişkinlerin sayısı nüfusun %26,5'ini(2016) oluşturmaktadır. Alkol tüketimi 2018 yılı itibarıyla,

15 yaş ve üzerinde kişi başına 1,4 litredir. Obezitenin Türkiye'deki yetişkinler arasındaki yaygınlığı 2016 verilerine göre nüfusun %19,6'sını oluşturmaktadır. (OECD, 2019).

Türkiye son 20 yıl içerisinde sağlık alanında oldukça önemli reformlara imza atmış, 2003 yılında başlatılan 'Sağlıkta Dönüşüm' ile sağlık sistemi adeta yeniden dizayn edilmiştir. Sosyal Güvenlik Reformu ile Genel Sağlık Sigortası (GSS) yürürlüğe girmiştir. Bu değişikliklerin etkisiyle bireylerin bu hizmetlere erişimi kolaylaştırılmış ve düşük gelir grubundaki vatandaşların mali olarak desteklenmesi sağlanmıştır (OECD, 2018). Tüm vatandaşlar için 2012 yılından sonra GSS zorunlu hale getirilmiş ve sisteme dahil edilmiştir (Daştan ve Çetinkaya, 2015). GSS kapsamında olan kişiler kanunda; tüm Türk vatandaşları, mülteciler, Türkiye'de bir yıldan fazla bir süredir yaşayan ancak kendi ülkelerinde sağlık sigortası olmayan yabancılar olarak belirtilmektedir. Sigortalının 18 yaşından küçük aile fertleri herhangi bir ek prim ödemedi otomatik olarak sigortalı sayılmakta, 18 yaşından sonra ise primlerini ödemek şartıyla kendi adlarına sigortalı olacakları kabul edilmektedir.. Buna karşın GSS'nin kapsamadığı kişiler ise; diplomatlar, askerlik vazifesini ifa edenler, Türkiye'de 12 aydan daha az ikamet eden yabancılar seklinde belirtilmektedir (Resmi Gazete, 2006). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası sağlık hizmetlerini kamu malı olarak nitelendirmektedir. Yani bu hizmetler devlet görevleri arasındadır ve sunulacak hizmetlerin sorumluluğu Sağlık Bakanlığı'na aittir. Kamu, yarı kamu, özel ve kar amaçlı olmayan vakıflarca sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Sağlık hizmetlerinin finansmanında ise kullanılan kaynaklar; vergiler, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) primleri, özel sigorta primleri ve cepten yapılan harcamalardır (Karaman, 2019: 34).

Türkiye 2003 yılında Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP) içerisinde GSS ile birlikte aile hekimliği sistemi, gibi sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliği, sunumu ve sağlık sisteminin finansmanı için çeşitli çabalarda bulunulmuştur (Demirci, 2015: 124). Almanya gibi sağlık sisteminin gelişmiş olduğu ülkelerde uygulama alanı bulan aile hekimliği uygulamasıyla birlikte çok fazla eleştiriye beraberinde getirerek 2005 yılında uygulamaya adım atmıştır. Sağlık sektöründe reform arayışının temel nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- *Artan Maliyetler:* Tüm Dünyanın tamamında yaşlanmayla birlikte kronik hastalıkların artması, yaşam tarzlarının kötüleşmesi ve hızla gelişen teknolojiye dolayı maliyetler artmaktadır.
- *Artan Beklentiler:* Maliyetli hizmetlerden olan ileri teknoloji sağlıkta teknolojinin hızla gelişmesiyle ortaya çıkmıştır ve bu hizmetleri kullanma isteği her ülkenin hedefleri arasındadır.
- *Politik Baskılar:* Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan ekonomik krizler sağlık harcaması kapasitesine bir sınırlılık getirmiştir (Yılmaztürk, 2013: 186).

Türkiye'de 2013 yılında yürürlüğe giren 6428 sayılı kanun kamu özel işbirliği modeli ile tesis yapılması, hizmet alınması ve yenilenmesi gibi faaliyetleri içermektedir (Erol ve Özdemir, 2019: 126). Kamu Özel İşbirliği, bazen Kamu Özel Ortaklığı (KÖO) veya Şehir Hastaneleri sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesinin etkili adımlarındandır. KÖO devletin bir özel şirket grubuyla uzun süreli (49 yıla kadar) sözleşmeye dayanan bir hizmet ve yatırım modelidir. KÖO kamu kaynaklarına özel sektörün sağlıkta piyasalaşma sürecinin en önemli basamaklarındadır ve sağlık hizmetlerine ulaşımını sağlama yöntemlerinden birisidir Atalay, 2015: 66).

2.2. Almanya'nın Sağlık Sistemi

Alman nüfusunun sağlık durumu 2000 yılından bu yana iyileşme göstermiştir ancak davranışsal risk faktörleri bir tehdit olmaya devam etmektedir. Sağlık sistemi yüksek düzeyde hizmet sunumu ve bakımı kolay bir erişim sunmaktadır. Kendini yöneten kuruluşlar sağlık sistemini şekillendirmede güçlü bir rol oynamaktadır. Doğumda beklenen yaşam süresi 2017 yılında 81,1'dir. Kardiyovasküler hastalıklar önde gelen ölüm nedenleridir. Sigara içen yetişkinlerin sayısı nüfusun %18,8'ni(2017) oluşturmaktadır. Alkol tüketimi 2016 yılı itibarıyla, 15 yaş ve üzeri

kişi başına 10,9 litredir. Sigara ve alkol tüketimi önceki yıllara göre azalma göstermiştir. Obezite, Almanya'da yetişkinler arasındaki yaygınlığının 2003'ten bu yana neredeyse üçte bir oranında yükselmesi nedeniyle artan bir endişe kaynağıdır. Obezite, nüfusun %23,6'sı(2016) olarak hesaplanmıştır. (OECD, 2019).

Almanya zengin ve refah bir ülke olarak sağlık alanında da önemli bir gelişmişlik sergilemektedir. Ülkenin yüksek gelir seviyesi, sağlık alanındaki gelişmişliğin en önemli unsurlarından biridir. Alman sağlık sisteminin oldukça köklü bir geçmişe sahip olması da bir diğer etken olarak göze çarpmaktadır. Sağlık sisteminin temelini, 1883 yılında dönemin başkanı Otto Van Bimarck öncülüğünde hayata geçirilen zorunlu sosyal sağlık sigortası oluşturmaktadır. Kaldı ki Almanya, Bismarck Modeli olarak anılan bu uygulamanın kaynak ülkesi niteliğindedir (Sargutan, 2005: 419).

Ülkedeki sağlık güvenlik sisteminin iki ayağı bulunmaktadır; özel sağlık sigortası ve zorunlu sağlık sigortası. Zorunlu sağlık sigorta programının finansman kaynakları işçi, işveren, devlet prim katkılarında ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Prim katkıları sigortalının gelirinin belirli bir yüzdesi olarak kesilir. Prim oranları her yıl değişebilmektedir. Bireyler elde ettikleri gelirlerin seviyesine bakılarak hastalık fonlarına belirlenen miktarı ödeyerek ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadırlar. Prim katkısının belirlenmesinde sigorta riski veya sigortalıya bağlı kişi sayısı göz önüne alınmamaktadır. Zorunlu sağlık sigortasına dahil olan her birey maliyeti paylaşır ve primlerini öder. Sigortanın yarısını çalışan ödediği gibi yarısını da işveren ödeyebilmektedir. Ayrıca, zorunlu sağlık sigortası kapsamındaki bireyler istemeleri durumunda ek sigorta da yaptırabilmektedir. Özel sigortalar kapsamında ise yaşlılıkta bakım, diğer bazı hastalık, kaza veya yaralanma gibi riskler düşünülerek anlaşmalar yapılabilir. Bir bireyin zorunlu sağlık sigortasının olmaması durumunda veya herhangi bir resmi sağlık sigortası yoksa özel sigorta geriye kalan tek seçenek olmaktadır. Resmi sigortada ödemesi gereken prime oranla daha yüksek gelire sahip bireyler kısmi veya tam şekilde özel sigorta anlaşması yapabilir. Benzer şekilde devlet kademesinde çalışan memurların tamamlayıcı bir şekilde özel sigorta anlaşması yapması mümkündür (Karaman, 2019: 29).

2.3. Almanya Ve Türkiye Sağlık Sistemlerinin Karşılaştırılması

Almanya'nın sağlık sisteminde neredeyse nüfusun tamamı sigorta kapsamındadır. Sağlık hizmeti verenler tarafından ödemeler kişi başına yada hizmet başına gerçekleştirilir, hizmeti verenlerin seçimi mümkündür ve halkın çok az bir kısmı özel sigortalıdır. Almanya'da herkes, ayırım gözetilmeksizin sağlık hizmetlerinin hepsinden yararlanabilmektedir (Karaman, 2019: 40).

Türkiye'de de tıpkı Alman sağlık sisteminde olduğu gibi kapsayıcı bir sağlık sigortasının varlığı görülmektedir. Buna göre bireyler genel sağlık sigortasını yaptırmak zorundadır ve ayırım olmaksızın sağlık hizmetlerinde yararlanabilmektedir. Türkiye'de SGK nüfusun tamamını kapsayan tek kamu finansman kuruluşudur. Ancak buna ek olarak nüfusun %3'lük kesiminin özel sağlık sigortasına sahip olduğu görülmektedir. Hem Türkiye hem de Almanya'da evrensel sağlık politikalarının mevcut olduğu ve kapsam dışı kalan nüfusun neredeyse hiç bulunmadığı görülmektedir (Koçkaya vd., 2016: 82).

İki ülkenin özel sigorta için yatırılan primleri incelendiğinde Almanya'nın 2020 yılı itibariyle ortalama olarak 400 ile 700 Euro arasında değişmektedir. Çalışan biri için, katkıların% 50'si işveren tarafından karşılanmaktadır ve ayda en fazla 365,63 Euro artı uzun süreli bakım sigortası için ayda 59,77 Euro ödenmektedir. Türkiye için özel sigorta için yatırılan prim ortalama 100-300 Euro civarındadır. Bu miktar her yıl artmakla birlikte evliler ve bekarlar içinde geçerlidir (Sheineder, 2002; SGK, 2020; Roman-Urrestarazu, 2018).

Türkiye ve Almanya'nın sağlık sistemlerine ait karşılaştırması Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Türkiye ve Almanya Sağlık Sistemlerinin Karşılaştırması

	Türkiye	Almanya
Sağlık Sistemi	Kapsayıcı Sistemi	Kapsayıcı Sistem
Finansman Sistemi	İşçi/İşveren Payları Ve Genel Vergi Gelirleri	İşçi/İşveren Payları Ve Genel Vergi Gelirleri
Yönetim Yapısı	Sağlık Bakanlığı	Belediyeler tarafından
Prim Ödemeden Muafiyet Durumu	18 yaşından küçük erkekler ve 25 yaşından küçük kızlar	18 yaşından küçükler.
Birinci Basamak Hizmetleri	Aile Hekimliği	Aile Hekimliği
Sevk Zinciri	Yok	Var
İlaç Sektörü	İthalat yapar	İhracat yapar
GSYH'dan Sağlık Sistemine Ayrılan Pay	4,2	11,2
Kişi Başı Özel Sağlık Sigorta Prim Ortalaması	100-300 Euro	600-700 Euro
Reformlar	Sağlıkta Dönüşüm Programı 2003	Krankenhausfinanzierungsgesetz (Hastane Finansman Yasası 2009).

Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Kaynak: OECD, 2019; Blümel ve Busse 2017; Sargutan, 2005: 37; Çevik ve Yüksel, 2019: 215; Atabey ve Meriç, 2016: 116.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde çalışmanın amacı ve öneminden, veri toplama aracından ve verilerin analizinden bahsedilecektir.

3.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, özel sağlık harcamalarının Türkiye-Almanya ülkeleri bakımından karşılaştırılmalı bir analizini gerçekleştirmektir.

Özellikle artan sağlık harcamalarının nasıl finanse edileceğinin tartışılmaya başlandığı günümüzde özel sağlık harcamalarının tam bir finansal koruma sağlamadığı çeşitli şekillerde ifade edilmektedir. Bu anlamda bu çalışma sayesinde hem Türkiye'nin hem de Almanya'nın özel sağlık harcamalarının ne şekilde gerçekleştiğini ortaya koymak ve buradan bu ülkelerin finansal koruma düzeyleri hakkında bir kaniya varmak mümkün olabilecektir.

3.2. Çalışmanın Veri Toplama Aracı

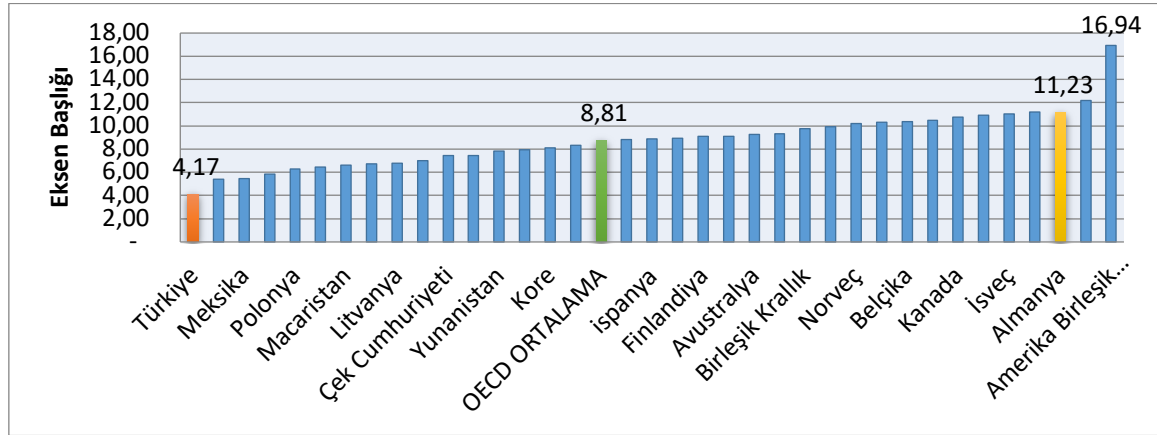
Çalışma kapsamında analize tabi tutulacak olan veriler 15 Ekim 2019/30 Kasım 2019 tarihleri arasında OECD Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) veri tabanından elde edilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

OECD veri tabanı yoluyla elde edilen veriler Excel programına aktararak karşılaştırmalı analize tabi tutulmuştur.

4. BULGULAR

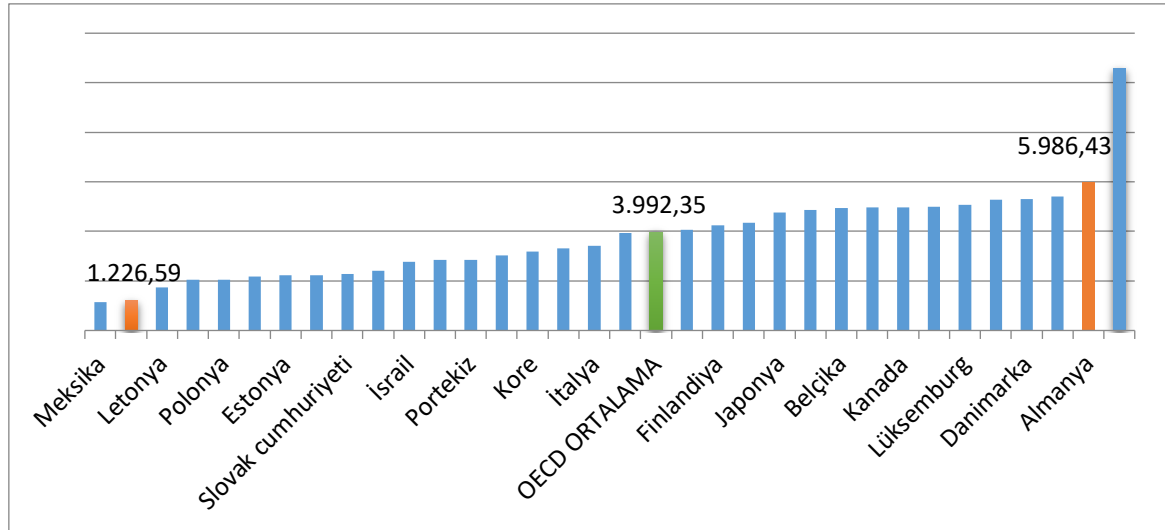
Çalışmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan bahsedilecektir.

Grafik 1. Toplam Sağlık Harcamalarının GSYH'ye Oranı

Kaynak: OECD Health Data, 2019

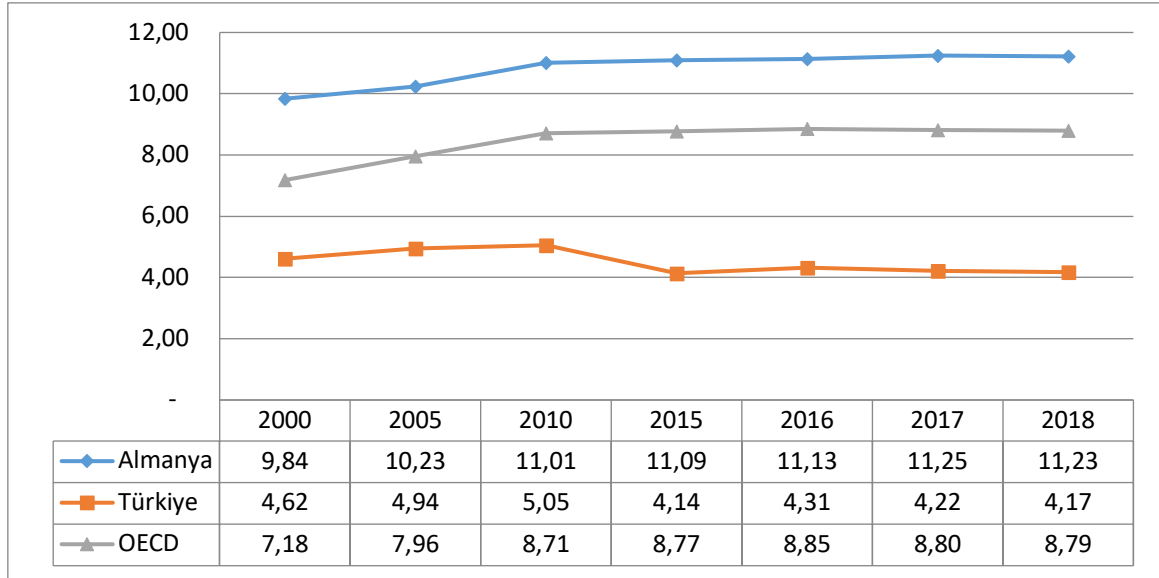
Grafik 1'de 2018 yılı Toplam Sağlık Harcamalarında OECD ortalamalarının 8,81 olduğu görülmektedir. Almanya'nın 11,23'lük orana sahip olmasıyla ortalamanın üzerinde yer alırken Türkiye 4,17'lük bir oranla ortalamanın altında hatta sıralamanın en sonunda yer almaktadır.

Grafik 2. Kişi Başına Düşen Toplam Sağlık Harcamaları Miktarı (\$)

Kaynak: OECD Health Data, 2019

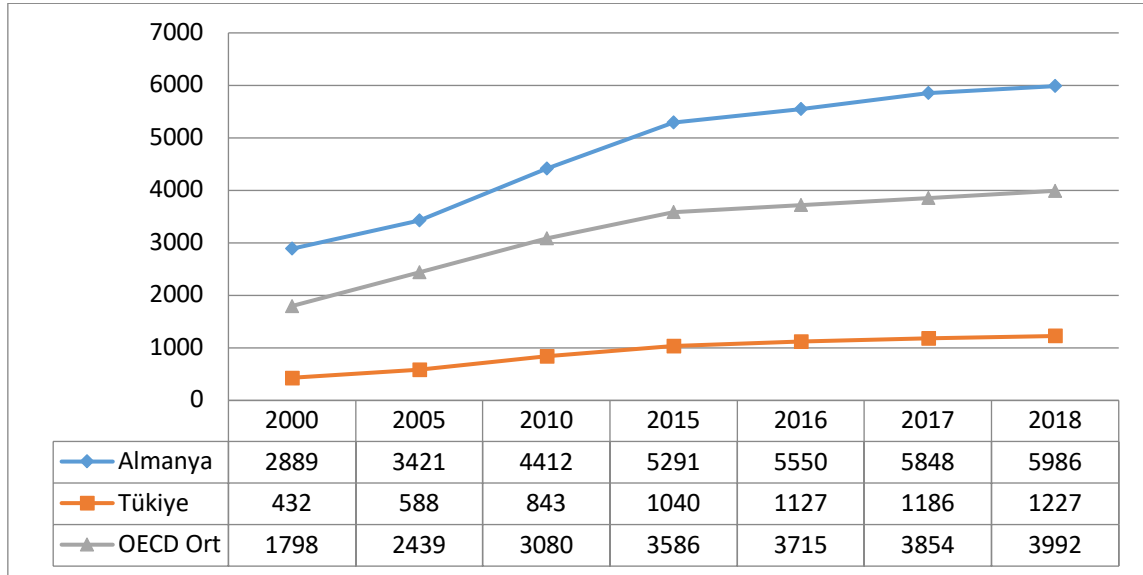
Grafik 2'ye göre 2018 yılında Almanya'nın toplam sağlık harcamalarının kişi başı GSYH'a oranı 5.986,43 iken Türkiye'nin 1.226,59 olduğu görülmektedir. OECD ortalaması 3.992,35 olan kişi başına GSYH'nın Türkiye çok fazla altında kalırken Almanya ise ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye OECD ülkelerinde kişi başı sağlık harcamalarında en sonuncu sırada yerini alırken Almanya ise en üst sıralarda yerini almıştır.

Grafik 3. Toplam Sağlık Harcamalarının GSYH'ye Oranı Olarak Yıllara Göre Değişimi (2000-2018)

Kaynak: OECD Health Data, 2019

Grafik 3'e göre 2000 yılından 2018 yılına kadar Almanya'nın toplam sağlık harcamalarının GSYH oranları OECD ortalamasının üzerinde bir seyir izlerken Türkiye OECD ortalamasının altında bir seyir göstermiştir. Türkiye'nin 2000 yılından 2010 yılına bir artış göstererek 5,05'lere gelmiş olsa da 2018'e kadar azalmalar meydana gelerek 4,17'lere kadar bir düşüş sergilemiştir. Almanya'nın ise 2000 yılında 9,84 olan GSYH'nin 2018 yılında 11,23'lere yükseldiği görülmektedir

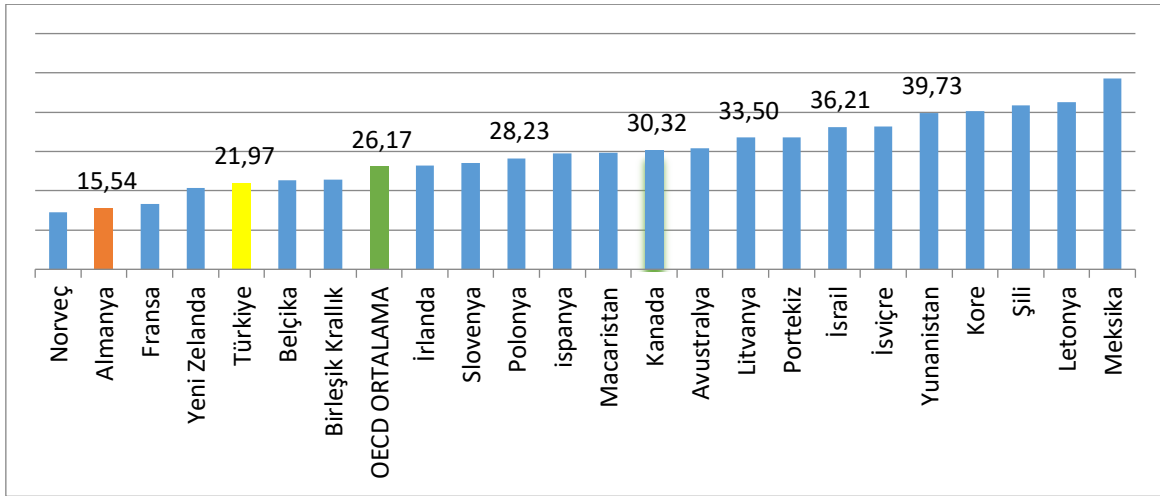

Grafik 4. Toplam Sağlık Harcamalarının Kişi Başı Harcamaların Yıllara Göre Değişimi (\$) (2000-2018)

Kaynak: OECD Health Data, 2019

Grafik 4 toplam sağlık harcamaların kişi başına yapılan harcamaların 2000 yılından 2018 yılına kadar değişimi içermektedir. Söz konusu yıllarda Türkiye OECD ortalamasının altında kalırken

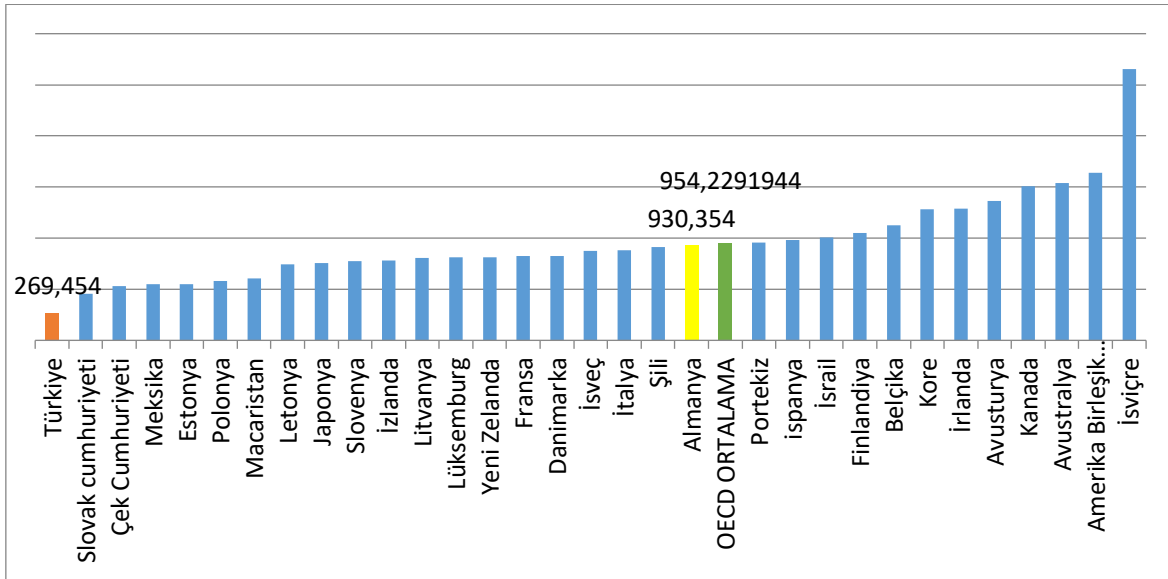
Almanya bu ortalamanın üzerinde bir seyir göstermiştir. Türkiye'nin 2000 yılında 432\$ olan kişi başı sağlık harcaması 2018 yılında 1227\$'ye ulaştığı görülmektedir. Almanya'nın 2000 yılında 2889\$ olan kişi başı sağlık harcaması 2018 yılında 5986\$ olduğu görülmektedir.

Grafik 5. Özel Sağlık Harcamalarının GSYH'ye Oranı

Kaynak: OECD Health Data, 2019

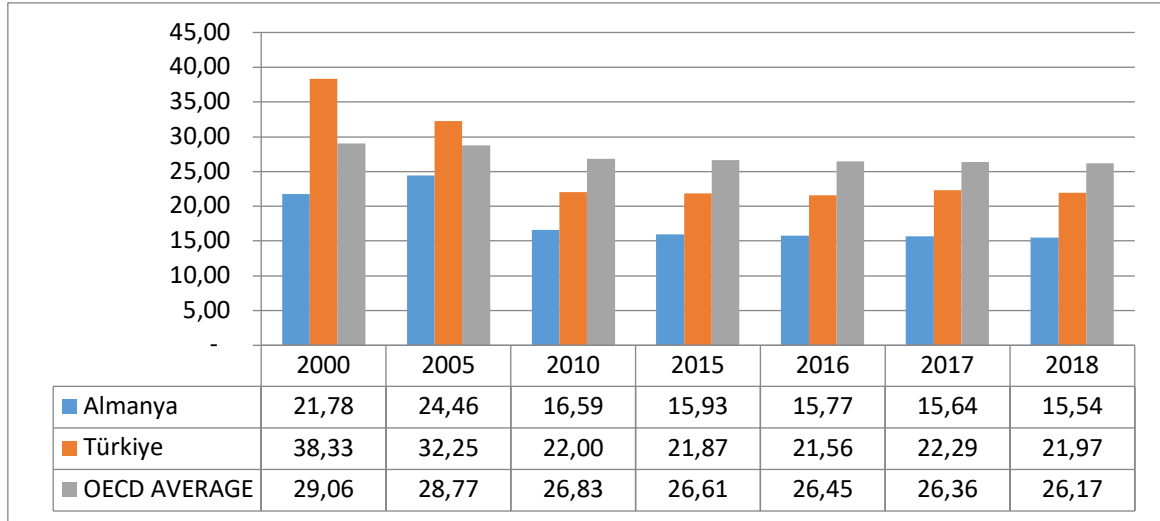
Grafik 5'de özel sağlık harcamalarını GSYH' ya oranları gösterilmektedir. OECD ortalaması 26,17 iken Türkiye 21,97, Almanya ise 15,54 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6. Özel Sağlık Harcamalarının Kişi Başına Oranı (\$)

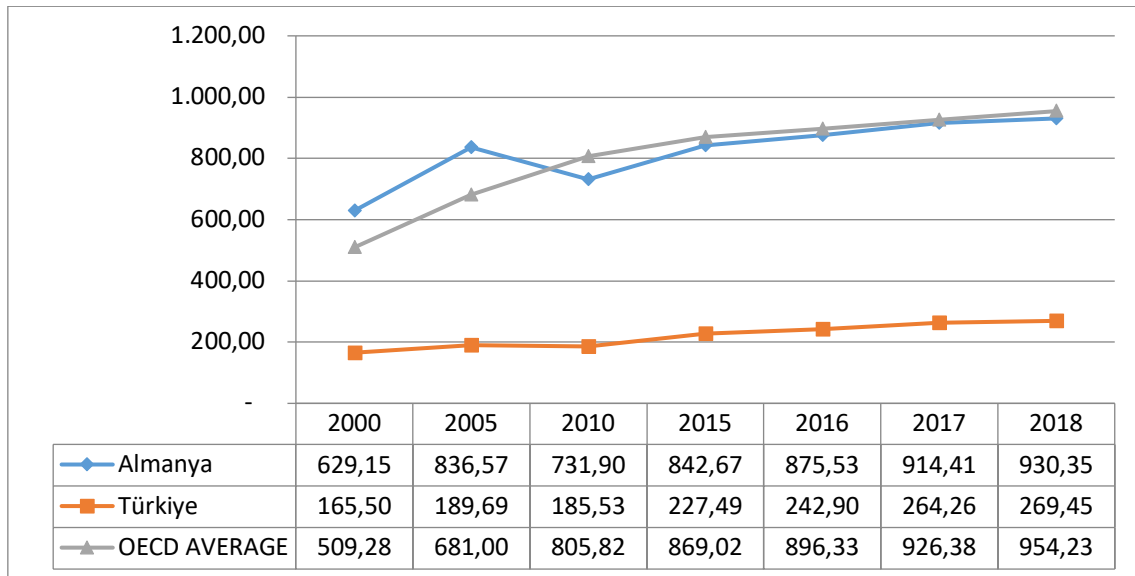
Kaynak: OECD Health Data, 2019

Grafik 6'da OECD ortalaması kişi başına 954,230 \$'dır. Türkiye özel sağlık harcamalarının kişi başına oranı bakımından tüm OECD ülkeleri içinde en son sırada yer aldığı görülmektedir (Kişi başına 269,454 USD). Almanya ise OECD ortalamasından altında kalmasına rağmen Türkiye'nin özel kişi başına harcamalarının üç katından fazla bir orana sahip olduğu görülmektedir (Kişi başına 930,354 USD).

Grafik 7. Özel Sağlık Harcamalarının GSYH'ye Oranı Olarak Yıllara Göre Değişimi (2000-2018) Kaynak: OECD Health Data, 2019

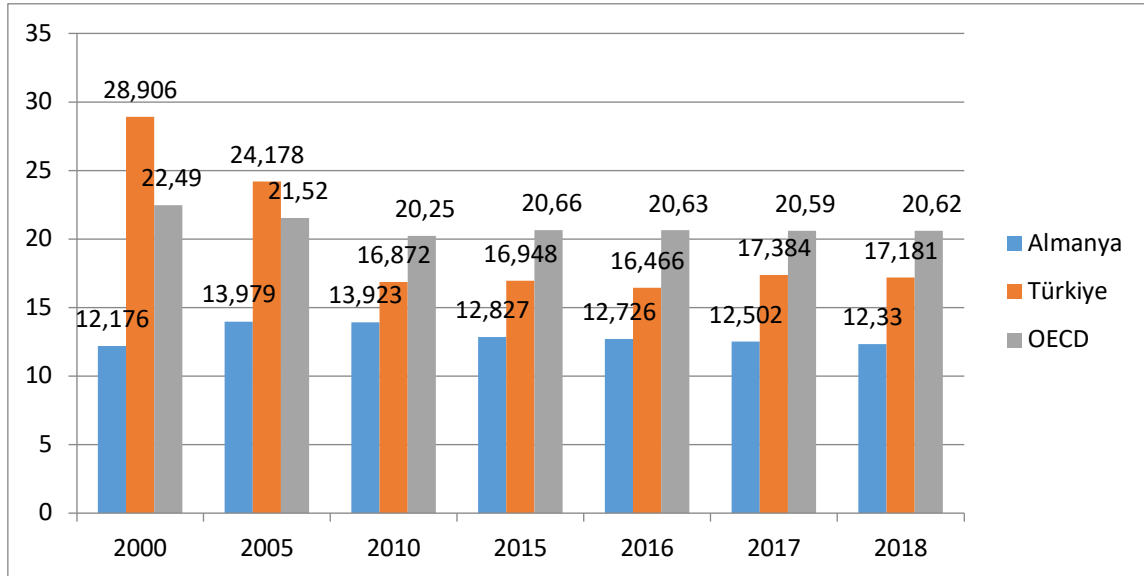
Grafik 7'de Özel sağlık harcamalarının GSYH'ya oranlarının 2000 yılından 2018 yılına göre değişimleri gösterilmiştir. OECD ortalamaları 2000 yılında 29,04 iken 2018 yılında 26,17 olarak istikrarlı bir düşüş olduğu görülmektedir. Türkiye 2000 yılında 38,33 iken 2018 yılına kadar istikrarlı bir azalış göstererek 21,97 olmuştur. Almanya'da özel sağlık harcamalarının GSYH'ya oranı 2000 yılında 21,78 iken 2005 yılında 24,46 olarak yükselmiş, 2010 yılından sonra istikrarlı bir azalış göstermiş ve 2018 yılında 15,54 olarak gerçekleşmiştir. Almanya'nın bahsi geçen tüm yıllardaki özel sağlık harcamalarının GSYH'ya oranları hem Türkiye'nin hem de OECD ortalamasının altında gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 8. Kişi Başına Özel Sağlık Harcamalarının Yıllara Göre Değişimi \$ (2000-2018) Kaynak: OECD Health Data, 2019

Grafik8'de OECD ortalamalarının kişi başına özel sağlık harcamaları 2000 yılında 509,28\$ iken 2018 yılında 954,23\$ olarak istikrarlı bir artış göstermiştir. Türkiye'de kişi başına sağlık harcamaları 2000 yılında 165,50 iken 2015 yılına kadar artış göstermiş ancak bu yıldan itibaren düşmüştür. 2018 yılında 269,45 \$ olmuştur. Almanya'da 2000 yılında özel sağlık harcaması kişi

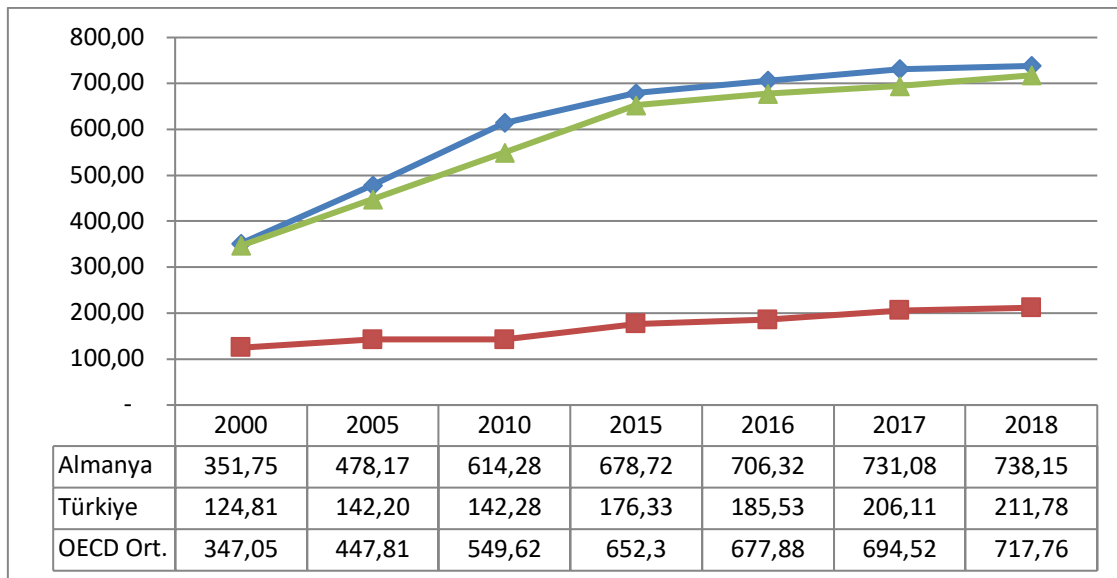
başına 629,15\$ iken 2005 yılında 836,57\$'e yükselmiştir. Türkiye gibi 2010 yılında düşüş göstererek 731,90\$ olsa da 2018 yılına kadar istikrarlı bir artış göstererek 930,35\$ olmuştur. Almanya 2000, 2005 ve 2010 yılında OECD ortalamasının üzerinde bir seyir izlerken 2010 yılından sonra ortalamasının altında bir seyir izlemiştir. Almanya'da tüm yıllarda kişi başına sağlık harcamaları Türkiye'nin üzerinde bir seyir izlemiştir.

Grafik 9. Özel Sağlık Harcamaları İçinde Cepten Yapılan Sağlık Harcamaları (%)

Kaynak: OECD Health Data, 2019

Grafik 9'da Almanya ve Türkiye'nin özel sağlık harcamaları içindeki cepten harcamaları incelendiğinde 2000 ve 2005 yılında Türkiye OECD ortalamasının ve Almanya'nın üzerinde seyir göstermiştir. 2005 yılından sonra Türkiye'nin cepten harcamaları azalarak OECD ortalamasından altına kalmaya başlamıştır. Tüm yıllar içerisinde Türkiye'nin Almanya'ya oranla daha fazla cepten harcama yaptığı görülmektedir.

Grafik 10. Kişi Başına Özel Sağlık Harcamaları İçinde Cepten Yapılan Sağlık Harcamaları (\$)

Kaynak: OECD Health Data, 2019

Grafik 10'da Almanya ve Türkiye'nin kişi başına özel sağlık harcamaları içindeki cepten harcamaları incelendiğinde OECD ortalamalarıyla Almanya'nın harcamaları birbirine çok yakın

bir seyir gösterirken Türkiye her ikisinin de altında kalmıştır. Türkiye'nin 2000 yılında kişi başına özel sağlık harcaması 124,81\$ iken yıllar boyunca istikrarlı bir artış göstererek 2018 yılında 211,78 olarak yükselme göstermiştir. Almanya'da aynı şekilde istikrarlı bir artış göstererek 2000 yılında 351,75\$ olan kişi başına cepten yapılan özel sağlık harcamasının 2018 yılında 738,15\$ olarak yükseldiği görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, Avrupa Birliği'nin en önemli ülkelerinden biri olan Almanya ile Türkiye'nin özel sağlık harcamalarını kıyaslamaktadır.

Özel sağlık harcamalarının GSYH oranlarında Türkiye OECD ortalamasına daha yakinken Almanya en az orana sahip olan ülkelerden birisi olduğu görülmüştür. Özel sağlık harcamalarının kişi başına yapılan miktarları incelendiğinde ise tam tersi bir durum olduğu görülmüştür. Ülkelerin kendi sosyo ekonomik koşullarına göre sağlığa ayırdıkları paylarda farklılaşma olması doğaldır. Genel olarak bakıldığında Türkiye 2000 yılından 2018 yılına kadar özel sağlık harcamalarının GSYH oranlarında bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu düşüşün sebebinin GSS kapsamında herkesi kapsamı altına aldığından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Almanya'nın da aynı şekilde 2000 yılından 2018 yılına göre özel sağlık harcamalarının GSYH Oranlarında bir düşüş meydana geldiği görülmektedir. Bu düşüşün sebebinin 2009'da yürürlüğü giren "Krankenhausfinanzierungsgesetz" (Hospital Financing Act) Hastane Finansman Yasası'ndan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sistemde sağlık sigortası zorunluluğu ülke genelinde yaşayan herkesi kapsamıştır. Ayrıca Almanya'ya kısa süreli yapılan seyahatlerde de sağlık sigortası yaptırması gerekmektedir. Sigorta yaptırılmadığında kişilere vize verilmemesi kararı alınmıştır. Dolayısıyla bu yasanın bir gereği olarak sigortalı olma zorunluluğu bireylerin daha az sağlık harcaması yapmasını sağlamıştır. Her iki ülkenin de kişi başına yapılan özel sağlık harcamaları milli gelir içerisindeki oranlarında düşüş meydana gelirken rakamsal olarak 2000 yılından 2018 yılına kadar istikrarlı bir artış göstermesinin nedenleri arasında ortalama yaşam süresinin uzaması nedeniyle toplumların yaşlanması, sağlık bilincinin artması dolayısıyla sağlık hizmet talebinin artması, tıp ve sağlık bilimleri alanında kullanılan teknolojinin gelişmesi ve gün geçtikçe daha pahalı hale gelmesi ve bulaşıcı hastalıklar azalırken uzun seyirli kronik hastalıkların artması olabilir (OECD, 2019).

Her ne kadar iki ülkenin sağlık sistemi benzer görünse de işleyiş olarak farklılıkların olduğu bilinmektedir. Almanya'da sevk zinciri sisteminin olması, sağlık hizmetleri sunumu belediyeler tarafından yerine getirilmesi, sağlığa ayırdığı payın yüksek olması ve ilaç sektöründe dünyaya ihracat yapması yönüyle farklılık göstermektedir. Ayrıca Almanya'nın kişi başı milli gelirinin, ekonomik ve sağlık bakımından refah düzeylerinin yüksek olması bu durumun ortaya çıkmasında rol oynadığı düşünülmektedir.

Türkiye'de cepten yapılan harcamalar tüm yıllarda Almanya'dan daha fazla olduğu görülmüştür. Almanya'nın Türkiye'ye göre sigorta kapsamının geniş olmasından kaynaklanmaktadır. Almanya'nın cepten harcamaları 2000 yılından 2018 yılına göre hemen hemen aynı seyrinde devam etse de Türkiye'nin cepten harcamalarında %40'lık bir azalış meydana gelmiştir. Bu düşüşün sebebi SDP birlikte gelen GSS'nin etkisi olduğu düşünülmektedir. Sağlık harcamasının belirli bir zaman diliminde toplam hane geliri veya harcamasının belirli bir kısmını aşmasına katastrofik cepten harcaması denilmektedir. Atasever vd., (2018) tarafından yapılan bir çalışmada bireylerin cepten yaptığı sağlık harcamaları azaldıkça katastrofik sağlık harcaması oranının azaldığı, böylelikle Türkiye'de kapsayıcı sağlık politikaları sonucu meydana getirilen kamu finansman modelinin yoksulluk oluşturma kapasitesinin düşük olduğu ve sağlık hizmetlerinden memnuniyetin arttığı tespitinde bulunulmuştur. Erol ve Özdemir (2014) tarafından yapılan çalışmada artan sağlık harcamalarını yönetme gayreti oluşturan sağlık

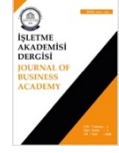
hizmeti finansmanını SDP'nin yürürlüğe girmesinin en etkili fonksiyon olduğu için önemlidir. Sağlık harcamalarındaki artış verimsiz kaynak kullanımı ve ihtiyaç olmadığı halde kullanım sonucundan kaynaklanıyorsa öncelikle bu olumsuzlukları ortadan kaldıracak önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Xu ve diğerleri (2003) tarafından yapılan çalışmalarında ülke genelinde sosyal sağlık sigortası sisteminin etkin bir şekilde işletilmesi gerektiğini cepten harcamalarda hakkaniyetinin sağlanması ve cepten yapılan sağlık harcamalarının azaltılmasını sağlamaya yönelik olarak belirtmişlerdir. Çınaroğlu ve Şahin (2016) tarafından yapılan çalışma da finansal olarak hakkaniyetli bir sağlık sistemi ortaya çıkarılırsa katastrofik sağlık harcaması insidansının ve yoksullaştırıcı etkinin azaltılabileceğinden bahsetmişlerdir. Çevik ve Yüksel (2019) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'nin sağlık göstergelerinde ve genel sağlık sigortasında ilerlemeler kaydettiği belirtilmiştir.

Genel olarak bakıldığında Almanya ve Türkiye arasında sağlık-sigorta sistemleri ve işleyişi açısından ciddi farklılıkların olmamasına rağmen özel sağlık harcamalarının farklı olmasının en büyük sebeplerinden biri ülkelerin ekonomik gelişmişliklerinin bir yansıması olarak Türkiye'de sağlığa ayrılan net finansman Almanya'ya göre çok az olmasıdır. Her iki ülkede ideal bir sağlık sistemine sahip olabilmek için sağlık kaynaklarını etkili, verimli, hakkaniyetli ve eşit bir şekilde dağıtabilmenin yollarını aramaya devam etmelidir. Sağlık hizmetlerinin artan maliyetinin toplum refahı üzerindeki olumsuz etkilerini en alt seviyeye indirebilmek için politika belirleyicileri ile hizmet üreticileri ve tüketicileri maliyet etkililiği ve maliyet yönetimi çalışmalarına önem vermelidirler. Yapılacak daha sonraki çalışmalarda bu durumun sebepleri daha farklı analizler kullanılarak ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Atabey, S. E., ve Meriç, M. (2016). Sağlık Harcamaları ve Evrensel Kapsama Açısından Türk ve Alman Sağlık Sistemlerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi. *Sosyoekonomi*, 24 (3).
- Atalay, A.S. (2015). Türkiye'de Sağlık Siyaset Piyasa. İçinde G. Yenimahalleli Yaşar, A. Göksel ve Ö. Birler (ed.), *Sağlıkta Piyasalaşma ve Kamu Özel Ortaklığı*, Ankara: Notabene Yayınları
- Atasever, M., Karaca, Z., Sanisoğlu, S. Y., Alkan, A., & Bağcı, H. (2018). Türkiye'de Katastrofik Sağlık Harcamaları ve Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı ile İlişkisi. *Ankara Medical Journal*, 18 (1), 22-30.
- Blümel ve Busse (2017). *The German Health Care System*. (Ed.) Mossialos, Djordjevic, Osborn ve Sarnak. *International Profiles of Health Care Systems*. The Commonwealth Fund, Newyork.
- Çevik, N. K., ve Yüksel, O. (2019). Türkiye, Almanya ve Hindistan Sağlık Sistemleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (16), 209-218.
- Çınaroğlu, S., & Şahin, B. (2016). Katastrofik Sağlık Harcaması ve Yoksullaştırıcı Etki. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19 (1), 73-86.
- Daştan, İ., ve Çetinkaya, V. (2015). OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin Sağlık Sistemleri, Sağlık Harcamaları ve Sağlık Göstergeleri Karşılaştırması. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5 (1), 104-134.
- Demirci, B. (2015). Sağlık Hizmetlerinde Dönüşüm: Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP) Nasıl Bir Sistem Getiriyor ?. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (30), 122-135
- Erol, H., & Özdemir, A. (2014). Türkiye'de Sağlık Reformları ve Sağlık Harcamalarının. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4 (1), 9-34.

- Erol, H., ve Özdemir, A. (2019). Türkiye’de 1980 Sonrası Sağlık Politikalarında Dönüşüm Ve Sağlık Harcamalarına Etkileri. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 119-146.
- Ersöz, F. (2008). Türkiye ile OECD Ülkelerinin Sağlık Düzeyleri ve Sağlık Harcamalarının Analizi. *İstatistikçiler Dergisi: İstatistik ve Aktüerya*, 1 (2), 95-104.
- Karaman, S. (2019). Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Sağlık Sistemi İle Türk Sağlık Sisteminin Karşılaştırılması: Türkiye – Almanya Örneği. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- Koçkaya, G., Atikeler, K. ve Yenilmez F. (2016). Türkiye Özel ve Kamu Sağlık Sigortacılığı Prim/Hasar Sağlık Harcaması Değerlendirmesi. *Sosyal Güvence Dergisi*, 5 (9), 82-101.
- Novignon, J., Olakojo, S. A., & Nonvignon, J. (2012). The Effects of Public and Private Health Care Expenditure on Health Status in Sub-Saharan Africa: New Evidence from Panel Data Analysis. *Health Economics Review*, 2 (1), 22.
- OECD (2019). İstatistikler. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?ThemeTreeId=9> (Erişim Tarihi: 25. 10. 2019).
- OECD/EU (2018). Health at a Glance: Europe 2018: State of Health in the EU Cycle, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/health_glance_eur-2018-en.
- OECD/Eurostat/WHO (2017). A System of Health Accounts 2011: Revised edition, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264270985-en>.
- Orhaner, E. (2006). Türkiye’de Sağlık Hizmetleri Finansmanı ve Genel Sağlık Sigortası Finansmanı Ve Genel Sağlık Sigortası. *Journal of Commerce*, (1), 1.
- Poullier J-P, Hernandez P, Kawabata K, Savedoff DW: Patterns of Global Health Expenditures: Results for 191 Countries. WHO Discussion Paper No 51 2002, <http://www.who.int/healthinfo/paper51.pdf>. > (Erişim Tarihi: 25. 10. 2019).
- Resmi Gazete. (2006). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm> > (Erişim Tarihi: 25. 11. 2019).
- Roman-Urrestarazu, A., Yang, J. C., Ettelt, S., Thalmann, I., Ravest, V. S., & Brayne, C. (2018). Private health insurance in Germany and Chile: two stories of co-existence, segmentation and conflict. *International journal for equity in health*, 17 (1), 112.
- Sargutan, A. E. (2005). Sağlık Sektörü Ve Sağlık Sistemlerinin Yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8 (3), 400-428.
- Schneider, E. (2002). The Main Features of German Private Health Insurance. In *27th ICA Health Seminar, Cancun*.
- SGK. (2020). Aylık İstatistik Bülteni. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri > (Erişim Tarihi: 19. 04. 2020).
- Tüylüoğlu, Ş., & Tekin, M. (2009). Gelir Düzeyi ve Sağlık Harcamalarının Beklenen Yaşam Süresi ve Bebek Ölüm Oranı Üzerindeki Etkileri. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 1-31.
- WHO. (2019). Constitution. <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution>. (Erişim Tarihi: 15. 10. 2019).
- Xu K. Evans D.B. Kawabata K. Zeramndini R. Klavus J. Murray C.J.L. (2003) “Household Catastrophic Health Expenditure: a Multicountry Analysis”. *The Lancet* 362: 111-117.
- Yılmaztürk, A. (2013). Türkiye’de Sağlık Reformlarının Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı’nın Küresel Niteliğinin Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 176-188.

Türkiye’de ki Üniversitelerde Sağlık Yönetimi Eğitiminde Muhasebe ve Finansman Dersleri Durum Analizi¹

Öğr. Gör. Sibel ŞAHİN

Kastamonu Üniversitesi, Daday Nafi ve Ümit Çeri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Kurumları
İşletmeciliği Programı, Kastamonu

sibelsahin@kastamonu.edu.tr, www.orcid.org/0000-0002-1834-2434

Öz

Sağlık sektöründe rekabet ve maliyetlerin artması, teknolojinin ilerlemesi kaynakların daha etkin ve verimli kullanımını sağlayacak yönetici ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla Türkiye’de sağlık yönetimi alanında önlisans, lisans ve lisansüstü eğitimler verilmektedir. Bu eğitimler içerisinde muhasebe ve finans ağırlıklı derslerin de yer aldığı görülmektedir. Sağlık yönetimi alanında önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında muhasebe ve finans içerikli dersleri, bu derslerin seçmeli veya zorunlu ders olma özelliklerini ve hangi yarıyılta okutulduğunu saptamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Araştırma sonucunda aynı içeriklere sahip olmasına rağmen farklı isimle yer alan dersler olduğu görülmüştür. Ayrıca Genel Muhasebe dersi hemen hemen tüm üniversitelerin önlisans ve lisans müfredatlarında bulunduğu ve zorunlu olarak okutulduğu, Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim dersinin ise önlisans programlarının bazılarında seçmeli ders olarak yer almasına karşın lisans programlarında zorunlu ders olarak okutulduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans programlarındaysa genel itibarıyla maliyet muhasebe ile finansal yönetim derslerinin seçmeli veya zorunlu ders olarak yer aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Yönetimi, Muhasebe Eğitimi, Dersler

Makale Gönderme Tarihi: 04.03.2020

Makale Kabul Tarihi: 06.04.2020

¹Bu çalışma “Sağlık Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Muhasebe Öğretim Elemanlarından Beklentileri: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Örneği” adlı tezden üretilmiştir.

Önerilen Atıf:

Şahin, S. (2020). Türkiye’de ki Üniversitelerde Sağlık Yönetimi Eğitiminde Muhasebe ve Finansman Dersleri Durum Analizi, *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2): 102-124.

© 2020 İşletme Akademisi Dergisi.

Research Article

**Status of Accounting and Finance Courses on Healthcare
Management Training in Turkey's Universities**

Lecturer Sibel ŞAHİN

Kastamonu University, Daday Nafi ve Ümit Çeri Vocational School, Administration of Health
Institutions, Kastamonu

sibelsahin@kastamonu.edu.tr, www.orcid.org/0000-0002-1834-2434

Abstract

The increase in competition and costs in the health sector has revealed the need for managers to ensure the advancement of technology and more efficient and efficient use of resources. For this purpose, associate degree in health administration in Turkey, undergraduate and postgraduate education is given. It is seen that accounting and finance courses are also included in these trainings. In the field of health management, this study was carried out in order to determine the accounting and finance courses in associate, undergraduate, graduate and doctorate programs, the elective or compulsory courses of these courses and in which semester they are taught. As a result of the research, although it has the same contents, it is seen that there are courses with different names. Also, it was determined that the General Accounting course is included in the associate and undergraduate curriculum of almost all universities and is compulsorily taught, while the Financial Management course in Healthcare Institutions is a compulsory course in undergraduate programs, although it is included as an elective course in some of the associate degree programs. In master's programs, it is seen that cost accounting and financial management courses are generally elective or compulsory.

Keywords: Health Management, Accounting Education, Lessons

Received: 04.03.2020

Accepted: 06.04.2020

Suggested Citation:

Şahin, S. (2020). Status of Accounting and Finance Courses on Healthcare Management Training in Turkey's Universities, *Journal of Business Academy*, 1(2): 102-124.

© 2020 Journal of Business Academy.

1. GİRİŞ

Aile, okul ve toplum içerisinde insanların sağlıklı büyüyüp topluma faydalı birer meslek sahibi olacak şekilde yetiştirilmeleri yalnızca eğitim yardımıyla sağlanabilir (Çilenti, 1998:1). En genel tanımıyla eğitim, insanların belirli amaçlar çerçevesinde yetiştirilmesini kapsayan süreçtir (Fidan ve Erden, 1991: 12). Eğitim, bireyin yaşamı için gerekli olan davranışları edindiği, bu davranışların oluşumu sırasında kendine özgü özellikleriyle aktif rol aldığı ve yaşam boyu süren bir süreçtir (Taşpınar, 2012: 1).

Eğitimin üretime dönük boyutu daha çok mesleki eğitim ve yetiştirme kavramları ile açıklanabilmektedir (Yardım, 2009: 2). Mesleki eğitim, kişilerin eğitimleri tamamlandığında işe uyumunu sağlayan detaylı bir öğrenme ve öğretme planı geliştirme sürecidir. Mesleki eğitim ile ilgili diğer bir tanım ise şu şekildedir “ülkenin temel ekonomik yapısını güçlendiren ve genişleten, insan kaynağını geliştiren, işsizliği azaltarak ülkenin krize girmesini engelleyen bir eğitim sürecidir” (Norton, 1985:9). Bir meslek dalında bilgi, beceri ve alışkanlık kazandırmayı, kişilerin bu alandaki yeteneklerini çeşitli yönlerden geliştirmeyi amaçlar (Fidan ve Erden, 1991: 238).

Teknolojinin ilerlemesi, kaynakların yetersizliği, tüketici hareketlerinin baskıları, profesyonel, yarı profesyonel ve diğer çalışanlardan oluşan karmaşık insan gücünün varlığı ve gelişmiş sağlık kuruluşlarını kapsayan ulusal sağlık sistemlerinin kurulması, bu sistemlerin karmaşık boyutları bilimsel anlamda yönetecek meslek mensupların yetiştirilme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyacı gidermek için Türkiye’de birçok üniversitede hastane yöneticiliği alanında lisans, yüksek lisans ve doktora programları açılmış ve sağlık yönetimi alanında mesleki eğitim verilmeye başlamıştır (Sarvan, 1995; Çimen, 2010).

Sağlık sistemleri üzerinde finansal baskıların artması, hekimlerin kaynak kullanımında meydana gelen değişkenler ve uygun olmayan bakım düzeylerini gösteren verilerdeki artışlar hastane ve hekim performansının sorgulanmasına neden olurken sağlık yöneticilerini karmaşık ve dinamik hasta bakım süreçlerini daha az kaynakla yönetme sorumluluğu ile karşı karşıya getirmektedir. Bu sorumluluğun yerine getirilebilmesi için sağlık yöneticileri, sunulan hizmetlerin finansal ve klinik etkilerini bilmelidir (Şahin, 2004). Ayrıca teknolojik, sosyal ve ekonomik koşullar sağlık yöneticilerini mali bilgileri daha etkin kullanmaya zorlamaktadır (Özgülbaş ve Tarcan, 2013: 3). Dolayısıyla finansal analizlerin yapılabilmesi ve muhasebe alanındaki bilgilerin yorumlanabilmesi için sağlık yönetimi eğitiminde muhasebe derslerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla Türkiye’de sağlık yönetimi alanında öğrencilere ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde muhasebe içerikli dersler verilmektedir. Ancak derslerin yeterli olup olmadığı tartışma konusudur. Sağlık yönetimi alanında muhasebe ve finans derslerinin durumunu ortaya koyan çalışmalar incelendiğinde lisans eğitiminde iki çalışmaya, yüksek lisans ve doktora eğitimlerinde ise bir çalışmaya rastlanılmıştır. Önlisans eğitiminde ise sağlık yönetimi alanında muhasebe ve finans eğitimi ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu amaçla Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde sağlık yönetimi alanında önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerin müfredatları incelenmiş ve muhasebe ve finans dersleri tespit edilmiştir. Üniversitelerin web sayfaları ile Bologna Bilgi Paketleri teker teker

incelenerek derslerin okutulduğu yarıyılar, seçmeli veya zorunlu ders olma özelliklerine göre sınıflandırılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi

Meslek yüksekokulu, belirli mesleğe ilişkin nitelikli insan gücü yetiştirme amacıyla yılda iki ya da üç dönem olmak kaydıyla iki yıllık eğitim-öğretim sürecinden oluşan ve ön lisans derecesi veren bir yükseköğretim kurumudur (www.mevzuat.gov.tr). Meslek yüksekokulları ile Türkiye’de kamu ve özel sektör tarafından talep edilen yüksek donanımlı, sosyal ve teknik alanlarda bilgi ve becerilere sahip ara elemanların yetiştirilmesi planlanmıştır (Yıldırım vd., 2017).

Örgün eğitim içerisinde meslek yüksekokullarının payı bakıldığında %28,4 iken Singapur’da %59, Amerika Birleşik Devletleri’nde %55 ve İsviçre’de % 47’dir. Toplam içerisindeki payı ise %18,4’tür (Gençtürk vd., 2008).

Piyasaya yetişmiş insan gücü ve ara eleman yetiştirmek amacı ile kurulan meslek yüksekokullarında ilgili meslek için çeşitli dersler verilmektedir. Bu derslerden birisi de muhasebe eğitimidir. Meslek yüksekokulu bünyesinde muhasebe eğitimi Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programı dışında diğer programlarda da verilmektedir. Bu programlardan birisi de sağlık sektörünün ihtiyaç duyduğu ara elemanı yetiştirmek amacıyla eğitim veren sağlık kurumları işletmeciliği programıdır.

Türkiye’de 2018 yılında yer alan sağlık kurumları işletmeciliği programları Tablo 1.’de gösterilmiştir. Tablo 1. incelendiğinde en fazla meslek yüksekokulunda sağlık kurumları işletmeciliği programı yer aldığı görülmektedir. 20 tane vakıf üniversitesi ve 44 tane devlet üniversitesinde olmak üzere toplam 64 sağlık kurumları işletmeciliği ön lisans programı bulunmaktadır.

Tablo 1. Sağlık Kurumları İşletmeciliği Programının Bulundukları Yüksekokullara Göre Dağılımları

Sağlık Kurumları İşletmeciliği Programı	Örgün Öğretim	Uzaktan Öğretim	Toplam
Meslek Yüksekokulu	41	1	42
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	15	1	16
Sağlık Yüksekokulu	3	-	3
Açık Öğretim Fakültesi	-	2	2
Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	-	1	1

Kaynak: ÖSYM, 2018

2.2. Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi

Türkiye’de YÖK Kanununa lisans eğitimi ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyıllık programı kapsayan bir yükseköğretim olarak tanımlanmaktadır. Bu eğitimi alan bireyler mesleğin hem uygulayıcı ve denetleyici olarak temel kaynağını oluşturmakta hem de akademik çalışmalara katılarak eğitimci kaynağını oluşturmaktadır. Lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin amacı ise, eğitim alan bireylere temel muhasebe

bilgilerinin verilmesidir. Türkiye’de lisans düzeyinde muhasebe eğitimi devlet ve vakıf üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ve Siyasal Fakültelerinin ilgili bölümlerinde verilmektedir (Çoşgun, 2013:17). Ayrıca Türkiye’de sağlık yöneticilerinin yetiştirildiği ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarda da muhasebe eğitimi verilmektedir.

Tedavi ve bakım maliyetlerinin artması, sağlık sektörünün karmaşık bir hal alması, sağlık hizmet talebinin artması, kamu-özel sağlık hizmet kuruluşlarının sayısında artış meydana gelmesi gibi faktörler, bu sektörde ekonomik kaynakların etkin ve verimli şekilde dağılımını sağlayacak profesyonel sağlık yöneticisine olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Kaynakların doğru alanlarda en verimli bir şekilde kullanılmasında muhasebenin önemi büyüktür (Menderes, 1995:50; Çil Koçyiğit vd., 2018). Dolayısıyla profesyonel anlamda sağlık yöneticisi yetiştiren fakülte veya yüksekokullarda muhasebe eğitime önem verilmektedir. Bu amaçla öğrencilere sağlık yönetimi lisans eğitimi sırasında herhangi bir yarıyıl da muhasebe içerikli en az bir ders verilmektedir.

Türkiye’de sağlık yönetimi alanında lisans eğitimi veren fakülte ve yüksekokul sayıları Tablo 2.’de yer almaktadır. Tablo 2 incelendiğinde sağlık yönetimi bölümünün en fazla Sağlık Bilimleri Fakültesinde yer aldığı görülmektedir. 31 tane vakıf üniversitesi ve 45 tane devlet üniversitesinde olmak üzere toplam 76 Sağlık Yönetimi bölümü bulunmaktadır.

Tablo 2. Sağlık Yönetimi Bölümünün Bulundukları Fakültelere Göre Dağılımları

Sağlık Yönetimi Bölümü	Örgün Öğretim	Uzaktan Öğretim	Toplam
Sağlık Bilimleri Fakültesi	46	-	46
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	9	-	9
Sağlık Yüksekokulu	6	-	6
Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	7	-	7
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	2	-	2
İşletme Fakültesi	2	-	2
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	1	-	1
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	1	-	1
Açık öğretim Fakültesi	-	2	2

Kaynak: ÖSYM, 2018

2.3. Lisansüstü Düzeyde Muhasebe Eğitimi

YÖK Kanununda lisansüstü eğitim, bir lisans öğretimine dayalı, eğitim - öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretim olarak tanımlanmaktadır. Doktora ise lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisans veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

Türkiye’de ve KKTC’de üniversitelerde çeşitli alanlarda lisansüstü eğitim verilmektedir. Bu alanlardan birisi de sağlık yönetimidir. Sağlık yönetimi alanında lisansüstü eğitim veren üniversitelerin Bologna Bilgi Paketleri incelenerek muhasebe ve finans içerikli dersler belirlenmiştir.

Türkiye’de ve KKTC’de sağlık yönetimi alanındaki tezli yüksek lisans programları Tablo 3.’de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde bu alanda %66 oranıyla en fazla sağlık yönetimi ismiyle tezli yüksek lisans programı bulunduğu ve tezli yüksek programları %43 oranıyla en fazla Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yer aldığı görülmektedir. 27 devlet ve 25 vakıf üniversitesi olmak üzere sağlık yönetimi alanında 52 üniversitede tezli yüksek lisans eğitimi verilmektedir.

Tablo 3. Sağlık Yönetimi Alanında Tezli Yüksek Lisans Programları

Sağlık Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programları	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	İşletme Enstitüsü	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Lisansüstü Eğitim Öğr. ve Araştırma Enstitüsü	Toplam
Sağlık Yönetimi	13	20	1	2	1	37
Sağlık Hizmetleri Yönetimi	-	1	-	-	-	1
Hastane ve Sağlık Kuruluşları/Kurumları Yönetimi	4	-	-	1	-	5
Hastane İşletmeciliği	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumları/Kuruluşları Yöneticiliği	3	1	-	-	-	4
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	3	1	-	-	1	5
Sağlık Kurumları Yönetimi	-	1	-	2	-	3

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 4. incelendiğinde, üniversitelerde sağlık yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans programlarının %72 oran ile sağlık yönetimi ismiyle yer aldığı ve tezsiz yüksek lisans programlarının %48 oran ile Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yer aldığı görülmektedir. 24 devlet ve 24 vakıf üniversitesi olmak üzere sağlık yönetimi alanında 48 üniversitede tezsiz yüksek lisans eğitimi verilmektedir.

Tablo 4. Sağlık Yönetimi Alanında Tezsiz Yüksek Lisans Programları

Tezsiz Yüksek Lisans Programları	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Sosyal Bilimler Enstitüsü	İşletme Enstitüsü	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Lisansüstü Eğitim Öğr. ve Araştırma Enstitüsü	Toplam
Sağlık Yönetimi	19	12	1	3	-	35
Hastane ve Sağlık Kurumları/Kuruluşları Yönetimi	-	2	-	1	-	3
Sağlık Hizmetleri/Kurumları Yönetimi ve Ekonomi	1	1	-	-	-	2
Sağlık Kurumları Yönetimi	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumları Yöneticiliği	1	-	-	-	-	1
Hastane İşletmeciliği	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	1	3	-	-	1	5

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 5.'de tezli ve tezsiz yüksek programlarında olduğu gibi bu alanda tezsiz uzaktan eğitim %58 oran ile sağlık yönetimi ismiyle verildiği ve bu alanda tezsiz uzaktan eğitimler ağırlıklı olarak sosyal bilimler enstitüsünde verildiği görülmektedir. 5 devlet ve 4 vakıf üniversitesi olmak üzere sağlık yönetimi alanında 9 üniversitede tezsiz uzaktan eğitim yüksek lisans programı bulunmaktadır.

Tablo 5. Sağlık Yönetimi Alanında Tezsiz Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programları

Tezsiz Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programları	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Sosyal Bilimler Enstitüsü	Lisansüstü Programlar Enstitüsü	Toplam
Sağlık Yönetimi	2	4	1	7
Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi	-	1	-	1
Sağlık Hizmetleri Yönetimi	1	-	-	1
Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği	-	2	-	2
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	-	1	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 6.'da bu alanda doktora eğitiminin en fazla sağlık yönetimi ismiyle verildiği ve %67 oran ile sağlık bilimleri enstitüsünde doktora programı yer aldığı görülmektedir. 13 devlet ve 5 vakıf üniversitesi olmak üzere sağlık yönetimi alanında 18 doktora programı bulunmaktadır.

Tablo 6. Sağlık Yönetimi Alanında Doktora Programları

Doktora Programları	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Sosyal Bilimler Enstitüsü	İşletme Enstitüsü	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	Toplam
Sağlık Yönetimi	12	3	1	1	17
Sağlık Kurumları Yönetimi	-	-	-	1	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Sağlık yönetimi alanı dışında Türkiye’de farklı programlarda da muhasebe ve finans dersleri yer almaktadır. Literatür taraması sonucunda Zarif ve Ayanoğlu’nun (2007) muhasebe eğitiminde kalitenin artırılmasında ders müfredatlarının önemini vurguladığı çalışmalarında, Türkiye’deki işletme bölümlerindeki ders programları değerlendirilmiş ve Türkiye’de ortalama ders kredisinin altında kalan üniversitelerin oranı %22 olarak tespit edilmiştir.

Sağlık yönetimi lisans ve yüksek lisans eğitimindeki muhasebe ve finans dersleri ile ilgili yapılan çalışmalar ve sonuçları aşağıdaki gibidir:

Ayanoğlu vd.’nin (2013) sağlık hizmetleri yönetimi alanında verilen muhasebe ve finans derslerinin durumunu ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada, bu derslerin tüm dersler içerisindeki ortalamasının %9,5’lik paya sahip olduğu ve farklı sınıf düzeylerinde değişik isimlerle yer aldığı belirtilmiştir.

Koçyiğit vd.’nin (2018) yaptığı çalışmada muhasebe ve finans derslerinin sağlık yönetimi yüksek lisans programlarının çoğunda yer aldığı, toplam kredi içindeki payları ortalamasının %16,5 ile %20 arasında olduğu ve bu dersler genel olarak seçmeli ders olarak okutulduğu tespit edilmiştir.

Sevim’in (2019) yaptığı çalışmada sağlık yönetimi lisans programlarında yer alan muhasebe ve finans dersleri analiz edilmiş ve Genel Muhasebe dersinin tüm üniversiteler de zorunlu ders olarak okutulduğu tespit edilmiştir. Genel Muhasebe dersini sağlık yönetim lisans programlarında 4 tanesi seçmeli ders olmak üzere yaklaşık %90’ında okutulan Maliyet Muhasebe dersi takip etmektedir.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma Türkiye’de ve KKTC’de yer alan ön lisans, lisans ve lisansüstü sağlık yönetimi eğitiminde muhasebe ve finans derslerinin yer alıp almadıklarının saptanması, bu derslerin hangi yarıyıllarda verildiğinin tespit edilmesi ve seçmeli/zorunlu ders olup olmama özelliklerine göre ayrılması amacıyla yapılmıştır.

4.2.Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamını Türkiye’de ve KKTC’de sağlık yönetimi alanında ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi veren devlet ve vakıf üniversiteleri oluşturmaktadır.

4.3.Yöntem

Araştırmanın amacına ulaşmak için, 2018 yılında ÖSYM kılavuzunda yer alan sağlık yönetimi alanında ön lisans ve lisans eğitimi veren üniversitelerin resmi web sayfaları teker teker incelenmiştir. Ayrıca sağlık yönetimi yüksek lisans ve doktora eğitimi veren üniversiteler tespit edildikten sonra programların ders müfredatları muhasebe ve finans dersleri dikkate alınarak incelenmiştir.

4.4. Bulgular

Üniversitelerin sağlık kurumları işletmeciliği önlisans programlarında yer alan muhasebe içerikli dersleri Tablo 7.’de gösterilmektedir. Sağlık kurumları işletmeciliği programı müfredatlarında muhasebe içerikli dersler arasında ağırlıklı olarak Genel Muhasebe dersinin yer aldığı görülmektedir. Genel itibariyle bu ders 1. yarıyıl verilmektedir. Bu dersin seçmeli veya zorunlu ders olma özelliğine bakıldığında ise sadece 1 tane üniversitede seçmeli ders olarak yer almaktadır. Genel Muhasebe dersi bazı üniversitelerin müfredatlarında Genel Muhasebe I ve Genel Muhasebe II şeklinde zorunlu ders olarak bulunmaktadır. Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi dersi ise 3. ve 4. yarıyıl zorunlu olarak verilmektedir. Banka ve sigorta muhasebesi ile vergi muhasebesi dersleri 3. veya 4. yarıyıl yer alan seçmeli ders olarak yer almaktadır.

Tablo 7. Sağlık Kurumları İşletmeciliği Önlisans Programlarında Yer Alan Muhasebe İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu				Seçmeli				Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	
Muhasebeye Giriş	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Muhasebe	1	2	-	-	-	-	-	-	3
Muhasebe I	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Muhasebe II	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Genel Muhasebe	19	9	1	-	1	-	-	-	30
Genel Muhasebe I	16	-	-	-	-	-	-	-	16
Genel Muhasebe II	-	16	-	-	-	-	-	-	16
Muhasebe Prensipleri	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Medikal Muhasebe	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe	1	2	-	-	-	-	-	-	3
Sağlık işletmelerinde Medikal Muhasebe	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Muhasebe	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Bilgisayarlı Muhasebe	-	2	-	1	-	-	1	-	4

Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri	-	4	1	-	-	-	-	-	5
Maliyet Muhasebesi	-	-	5	-	-	-	2	1	8
Maliyet Muhasebesi I	-	-	4	-	-	-	-	-	4
Maliyet Muhasebesi II	-	-	-	2	-	-	-	2	4
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi	-	-	7	3	-	-	-	1	11
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi I	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sağlık Hizmetlerinde Maliyet Muhasebesi	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi	-	4	5	3	-	-	-	2	14
Yönetim Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Yönetim Muhasebesi	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Banka ve Sigorta Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Vergi Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Mali Yönetim	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Mali Tablolar ve Analizi	-	-	2	-	-	-	2	-	4

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları- Bologna Bilgi Paketi

Tablo 8. incelendiğinde sağlık kurumları işletmeciliği önlisans programlarında finans içerikli dersler arasında ise Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim dersinin genel olarak zorunlu ders olarak yer aldığı ancak bazı üniversitelerde ise seçmeli ders olarak okutulduğu görülmektedir.

Tablo 8. Sağlık Kurumları İşletmeciliği Önlisans Programlarında Yer Alan Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu				Seçmeli				Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	
Finansal Yönetim	-	1	4	1	-	-	1	-	7
Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim	-	2	10	10	-	-	2	3	27
Sağlık Hizmetlerinde Finansal Yönetim	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim	-	-	1	1	-	-	1	-	3
Hastanelerde Mali Yönetim	-	-	-	2	-	-	1	-	3

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları- Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi lisans eğitimi veren üniversitelerin müfredatları incelendiğinde muhasebe içerikli bazı derslerin benzer içeriklere sahip olduğu ancak farklı isimlerle üniversitelerin müfredatlarında yer aldığı görülmektedir. Tablo 9. incelendiğinde ağırlıklı olarak Genel Muhasebe I, II dersinin yer aldığı ve bu derslerin müfredatta zorunlu ders olarak bulunduğu görülmektedir. Genel Muhasebe/Genel Muhasebe I, II

dersinin 1. ve 2. yarıyılta verildiği görülmektedir. Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi dersi sadece 1 üniversitede seçmeli olmak üzere genel itibariyle zorunlu olarak verilmektedir.

Tablo 9. Sağlık Yönetimi Lisans Bölümlerinde Yer Alan Muhasebe İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu								Seçmeli								Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	5. Yarıyıl	6. Yarıyıl	7. Yarıyıl	8. Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	5. Yarıyıl	6. Yarıyıl	7. Yarıyıl	8. Yarıyıl	
Muhasebe	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Muhasebe I,II	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Muhasebeye Giriş	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Muhasebe İlkeleri	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Muhasebe İlkeleri I,II	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Muhasebenin Temel İlkeleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Muhasebe Uygulamaları	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Genel Muhasebe	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Genel Muhasebe I,II	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34
Finansal Muhasebeye Giriş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Finansal Muhasebe	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Finansal Muhasebe I,II	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Sağlık Kurumlarında Muhasebe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Sistemleri	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Genel Muhasebe I,II	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Maliyet Muhasebesi Sağlık Kurumlarında	-	-	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Maliyet Muhasebesi Sağlık İşletmelerinde	-	-	3	4	10	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	20
Maliyet Muhasebesi I,II	-	-	4	2	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	14
Sağlık İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Sağlık Yönetiminde Maliyet Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlıkta Maliyet Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Yönetim Muhasebesi Sağlık İşletmelerinde	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	3	3	1	11
Yönetim Muhasebesi Sağlık Kurumlarında	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
Yönetim Muhasebesi Ön Muhasebe	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Sağlık İşletmelerinde																	
Şirketler Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2
Sigorta Muhasebesi	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vergi Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Medikal Muhasebe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1		-	1
Sağlık İşletmelerinde																	
Medikal Muhasebe																	
Uygulamaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Dönem Sonu																	
Muhasebe İşlemleri	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	1
Muhasebe Denetimi	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık İşletmelerinde																	
Muhasebe Denetimi	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Muhasebe Paket																	
Programları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında																	
Maliyet Yönetimi	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Sağlık İşletmelerinde																	
Maliyet Yönetimi	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Sağlık Kurumlarında																	
Stratejik Maliyet																	
Yönetimi	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Finansal Performans																	
Değerlemesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık İşletmelerinde																	
Finansal Performans																	
Değerlendirmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Finansal Tablolar																	
Analizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
Finansal Durum																	
Analizi	-	-	-	-	-		-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Sağlık Kurumlarında																	
Mali Analiz	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Sağlık İşletmelerinde																	
Finansal Tablolar ve																	
Analizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde																	
Finansal Tablolar																	
Analizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında																	
Finansal Tablolar																	
Analizi	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4
Sağlık İşletmelerinde																	
Mali Analiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Sağlık Kurumlarında																	
Mali Analiz	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Sağlık Kurumlarında																	
Mali Analiz Teknikleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi lisans eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarında muhasebe derslerinin yanı sıra finans içerikli derslerinde yer aldığı görülmektedir. Tablo 10. incelendiğinde ağırlıklı olarak Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim ve Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim I, II derslerinin bulunduğu görülmektedir. Bu dersler zorunlu olarak okutulmaktadır.

Tablo 10. Sağlık Yönetimi Lisans Bölümlerinde Yer Alan Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu								Seçmeli								Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	5. Yarıyıl	6. Yarıyıl	7. Yarıyıl	8. Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	5. Yarıyıl	6. Yarıyıl	7. Yarıyıl	8. Yarıyıl	
Finans	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Finansal Yönetim	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Finansal Yönetim I,II	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Finansman Yönetimi I,II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Sağlık Ekonomisi ve Finansı	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
İşletme Finansmanına Giriş	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim	-	-	1	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	8
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim I,II	-	-	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Sağlık Kuruluşlarında Finansal Yön. I,II	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumları için Finansal Yönetim	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim	-	-	1	3	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim I,II	-	-	-	-	15	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
Sağlık İşletmelerinde Finans Yönetimi I,II	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Sağlık Hizmetlerinde																	
Finansal Yönetim	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yeni Finansman Teknikleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık İşletmelerinde Yeni Finansman Teknikleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Finansal Matematik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Okuryazarlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında tezli yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerin müfredatları incelendiğinde, 3 üniversitenin müfredatlarında muhasebe içerikli derse yer vermediği görülmüştür. Ayrıca 2 üniversitenin müfredatına ulaşamamıştır. Tablo 11. incelendiğinde tezli yüksek lisans programlarında genel itibariyle muhasebe içerikli derslerin seçmeli ders olarak yer aldığı görülmektedir. Genel olarak sağlık kurumlarında maliyet muhasebesi dersi, üniversitelerin müfredatlarında hem seçmeli hem de zorunlu ders olarak yer almaktadır.

Tablo 11. Sağlık Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Muhasebe İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu		Seçmeli				Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	
Muhasebe İlkeleri	-	-	-	-	-	1	1
Genel Muhasebe	-	-	-	1	-	1	2
Temel Muhasebe	1	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Temel Muhasebe	1	-	-	-	-	1	2
Sağlık Kuruluşları Muhasebesi	-	-	-	1	-	1	2
Medikal Muhasebe	-	-	-	-	1	-	1
Hastanelerde Muhasebe Sistemi	1	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Uygulamaları	-	-	-	2	-	-	2
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Yönetimi	-	-	-	2	-	-	2
Finansal Muhasebe Uygulamaları	-	-	-	-	-	1	1
Davranışsal Muhasebe	-	-	-	-	-	1	1
Yönetim Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Muhasebesi	1	-	-	-	1	-	2
Maliyet Muhasebesi	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi	1	-	1	4	-	1	7
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi ve Uygulamaları		-	-	1	-	-	1

Sağlık Kurumlarında Maliyet Muh. ve Yönetimi	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muh. ve Analizi	-	-	-	1	-	-	1
-							
Sağlık Kurumlarında Maliyet ve Yön. Muh.	-	-	-	1	-	-	1
Muhasebe Bilgi Sistemleri ve Yönetim Kararları	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde İleri Muh. Uygulamaları	-	-	-	2	-	-	2
Envanter Kontrol ve Malzeme Yönetimi	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Raporlama	-	-	-	-	-	1	1
Hastanelerde Finansal Analiz ve Performans	-	1	-	-	-	-	1
Değerleme							
Sağlık Kurumlarında Finansal Tablolar Analizi	-	-	-	1	3	-	4
Sağlık Kurumlarında Finansal Analiz	-	-	-	2	-	-	2
Mali Analiz	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Mali Analiz	1	1	-	-	-	1	3
Sağlık Kurumlarında Maliyet Analizi	-	-	-	1	-	1	2
Maliyet Kontrolü ve Denetimi	-	-	-	1	-	-	1
Maliyet Analizi ve Yönetimi	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi ve Analizi	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Maliyet Yönetimi	1	-	-	-	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 12. incelendiğinde sağlık yönetimi alanında tezli yüksek lisans programlarında yer alan finans içerikli dersler içerisinde ağırlıklı olarak Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim dersinin yer aldığı görülmektedir. Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim dersi genel olarak 1. yarıyıl da seçmeli ders olarak okutulmaktadır. 2 üniversitenin müfredatına ve sağlık kurumlarında finansman dersinin seçmeli veya zorunlu ders olma özelliğine ulaşamamıştır.

Tablo 12. Sağlık Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu			Seçmeli			Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	
Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim	2	3	-	14	6	4	29
Sağlık Kurumları İçin Finansman	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansman	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde İleri Finansal Yöntemler	-	-	-	2	-	-	2
Sağlık İşletmelerinde İleri Finansal Yönetim	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Finansmanı	-	-	-	1	-	-	1
Finans Yönetimi	1	-	-	-	-	-	1
Finansal Yönetim	-	1	-	-	2	-	3
Sağlık Ekonomisi ve Finansmanı	-	-	-	-	-	1	1

İşletme Finansı	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Hizmetlerinde Finansman ve Ödeme Yöntemleri	1	-	-	-	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında tezli yüksek lisans eğitimi veren bazı üniversitelerin müfredatlarında hem muhasebe hem de finans içerikli dersler bulunmaktadır. Tablo 13. incelendiğinde hem muhasebe hem de finans içerikli dersler içerisinde genel olarak Muhasebe ve Finansman dersinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 13. Sağlık Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Muhasebe ve Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu			Seçmeli			Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	
Muhasebe ve Finans	-	-	-	1	-	-	1
Muhasebe ve Finansman	-	-	-	1	-	1	2
Temel Muhasebe ve Finans Kavramları	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe ve Finans Bilgisi	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Muhasebe ve Finansal Yönetim	1	-	-	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim ve Muhasebe	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe, Finans ve Vergi	-	-	-	1	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerin muhasebe içerikli dersleri Tablo 14.'de yer almaktadır. Bu dersler incelendiğinde genel itibariyle Sağlık İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi ve Sağlık Kuruluşları Muhasebesi derslerinin seçmeli ders, sağlık işletmelerinde maliyet ve yönetim muhasebesi dersinin ise hem zorunlu hem de seçmeli ders olarak yer aldığı görülmektedir. 4 üniversitenin ders müfredatına ulaşılammıştır. Ayrıca 3 üniversitenin tezsiz yüksek lisans programında muhasebe içerikli ders yer almadığı görülmüştür.

Tablo 14. Sağlık Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Muhasebe İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu	Seçmeli	Toplam
----------	---------	---------	--------

	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	
Sağlık Kuruluşları Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Sağlık Kurumlarında Temel Muhasebe	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Muhasebe Bilgi Sistemleri ve Yatırım Kararları	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Uygulamaları	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Yönetimi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Denetimi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Kuruluşlarında Maliyet Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi ve Yönetimi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Yönetim Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Muhasebesi	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Maliyet ve Yönetim Muhasebesi	-	-	1	-	-	-	1	-	2
Sağlık Kurumlarında Finansal Muhasebe	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Finansal Muhasebe Esasları	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Maliyet Analizi ve Yönetimi	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Analizi	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Maliyet Kontrolü ve Denetimi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Fayda Maliyet Analizi	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Finansal Tablolar Analizi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Tablolar Analizi	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Raporlama	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Finansal Raporlama Standartları	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Raporlama ve Mali Analiz	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Analiz	-	-	-	-	1	-	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 15. incelendiğinde sağlık yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans programlarında genel olarak Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim dersinin seçmeli ders olarak yer aldığı görülmektedir. 4 üniversitenin ders müfredatına ulaşamadığı için finans içerikli ders bilgisine yer verilmemiştir.

Tablo 15. Sağlık Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu	Seçmeli	Toplam
----------	---------	---------	--------

	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	
Finansal Yönetim	-	1	-	-	1	1	3
İşletme Finansı	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Hizmetlerinde Finansal Yönetim ve Uygulamaları	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Finansal Yönetim	-	-	-	1	-	1	2
Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim	-	-	-	9	3	-	12
Sağlık Hizmetlerinde Finansal Yönetim	-	-	-	1	-	1	2
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim	-	-	-	-	1	1	2
Sağlık Bakım Organizasyonlarında Finansal Yönetim	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Kurumları İçin Finansman	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Finans Yönetimi	-	1	-	-	-	1	2
Sağlık Kurumlarında Finansman Yönetimi	-	-	-	1	-	1	2
Sağlık İşletmelerinde İleri Finansal Yönetim	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Ekonomisi ve Finansı	-	-	-	-	-	1	1
Alternatif Finansman Teknikleri	-	-	-	-	1	-	1
Finansman ve Finansal Yatırım Araçları	-	-	-	1	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans eğitimi veren bazı üniversitelerin müfredatlarında hem muhasebe hem de finans içerikli dersler bulunmaktadır. Tablo 16 incelendiğinde hem muhasebe hem de finans içerikli dersler içerisinde genel olarak Muhasebe ve Finans dersinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 16. Sağlık Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Muhasebe ve Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu				Seçmeli				Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	
Muhasebe ve Finans	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Muhasebe ve Finansman	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Temel Muhasebe ve Finans Kavramları	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe, Finans ve Vergi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim ve Muhasebe	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Muhasebe ve Finansal Yönetim	1	-	-	-	-	-	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında tezsiz uzaktan eğitim veren üniversitelerin muhasebe içerikli dersleri Tablo17.'de yer almaktadır. Tablo 17. incelendiğinde Sağlık Kurumlarında

Maliyet Muhasebesi dersinin hem seçmeli hem zorunlu, Sağlık Kurumlarında Yönetim Muhasebesi ve Sağlık Kurumlarında Maliyet Kontrolü derslerinin ise seçmeli ders olarak yer aldığı görülmektedir. Ayrıca 2 üniversitenin müfredatlarında muhasebe içerikli ders yer almadığı görülmüştür.

Tablo 17. Sağlık Yönetimi Tezsiz Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Muhasebe İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu			Seçmeli				Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	
Genel Muhasebe	-	-	-	1	-	-	-	1
Yönetim Muhasebesi	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Yönetim Muhasebesi	-	-	-	-	2	-	-	2
Sağlık Kurumları Muhasebesi ve Uygulamaları	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Muhasebe Yönetimi	-	-	-	1	-	-	-	1
Muhasebe ve Vergi Uygulamalarında Güncel Yaklaşımlar	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi	-	1	-	-	2	-	-	3
Sağlık Kurumlarında Maliyet Kontrolü	-	-	-	-	-	2	-	2
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi ve Yönetimi	-	-	-	-	-	1	-	1
Sağlık Hizmetlerinde Finansal Analiz	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Tablo Analizi	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Finansal Tablo Analizi	-	-	-	-	-	1	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında tezsiz uzaktan eğitim yüksek lisans programlarında yer alan finans içerikli dersler Tablo 18.'de gösterilmektedir. Tablo 18. incelendiğinde ağırlıklı olarak Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim dersinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 18. Sağlık Yönetimi Tezsiz Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programlarında Yer Alan Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu				Seçmeli				Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	Bir Herhangi Yarıyıl	
Sağlık Kurumlarında Finansman Yönetimi	1	-	-	-	1	-	-	-	2

Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim	-	-	1	-	1	2	-	-	4
Sağlık Hizmetlerinde Finansal Yönetim	1	-	-	-	1	-	-	-	2
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yönetim	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Sektöründe Yeni Finansman Teknikleri	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Sektöründe Güncel Risk Analizleri	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Sektöründe Finansal Risk	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Sağlık Kurumlarında Yeni Finansman Teknikleri	-	-	-	-	-	-	1	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Sağlık yönetimi alanında doktora programlarının muhasebe içerikli derslerine Tablo 19.'da yer verilmektedir. Genel olarak Sağlık Kurumlarında Mali Analiz dersinin seçmeli ve zorunlu ders olarak yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi dersine seçmeli ve zorunlu olarak bazı üniversitelerin müfredatlarında yer verilmektedir.

Tablo 19. Sağlık Yönetimi Doktora Programlarında Yer Alan Muhasebe İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu			Seçmeli					Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	
Genel Muhasebe	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Maliyet Muhasebesi	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi	-	1	-	-	-	-	-	1	2
Sağlık Kurumlarında Yönetim Muhasebesi	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Bakım Organizasyonlarında Yönetim Muhasebesi	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Yönetim Muhasebesi Uygulamaları	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Hastane İşletmelerinde Finansal Tablo Analizi	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Finansal Tablo Analizleri	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Mali Kontrol	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Analiz ve Maliyet Yönetimi	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Maliyet Analizi	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Mali Analiz	-	-	1	1	-	-	1	2	5

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 20.'de Sağlık yönetimi alanında doktora programlarında bulunan finans içerikli dersler yer almaktadır. Bu dersler içerisinde ağırlıklı olarak sağlık kurumlarında finansal yönetim dersinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 20. Sağlık Yönetimi Doktora Programlarında Yer Alan Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu			Seçmeli					Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	
Sağlık Bakımında Finansal Yönetim	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim	1	1	-	1	-	-	-	-	3
Sağlık Kuruluşlarının Finansal Yönetim	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık İşletmelerinde Finansal Yöntemler	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Sağlık Hizmetlerinde Finansman Yönetimi	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sağlık Kuruluşlarında Finansal Yönetim	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Finans Teorisi ve Uygulamaları	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Sağlık Hizmetlerinde Finansman ve Sunum Teknikleri	-	-	-	1	-	-	-	1	2

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

Tablo 21.'de Sağlık yönetimi alanında doktora eğitimi veren bir üniversiteye ait hem muhasebe hem de finans içerikli derse yer verilmektedir. Tablo 21. incelendiğinde Sağlık Kurumlarında Muhasebe ve Finans Bilgisi dersi ikinci yarıyılta zorunlu ders olarak yer aldığı görülmektedir.

Tablo 21. Sağlık Yönetimi Doktora Programlarında Yer Alan Muhasebe ve Finans İçerikli Dersler

Ders Adı	Zorunlu			Seçmeli					Toplam
	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	1. Yarıyıl	2. Yarıyıl	3. Yarıyıl	4. Yarıyıl	Herhangi Bir Yarıyıl	
Sağlık Kurumlarında Muhasebe ve Finans Bilgisi	-	1	-	-	-	-	-	-	1

Kaynak: İlgili Üniversitelerin Web Sayfaları-Bologna Bilgi Paketi

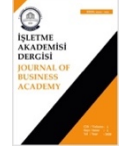
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sağlık sektöründe gelişmelere paralel olarak Türkiye’de sağlık yönetimi eğitimi yeni yeni gelişmeye başlamıştır. Bu alanda verilen eğitimin yeni olması nedeniyle henüz bir standart oluşturulmadığı görülmektedir. Öyle ki sağlık yönetimi alanında eğitim veren üniversitelerin meslek yüksekokul, fakülte ve enstitü incelendiğinde; Sağlık Kurumları İşletmeciliği eğitimi ağırlıklı olarak meslek yüksekokulunda verilmekle birlikte sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda, sağlık yüksekokulunda, açık öğretim fakültesinde, açık ve uzaktan eğitim fakültelerinde de verilmektedir. Sağlık Yönetimi eğitimi ağırlıklı olarak başta Sağlık Bilimleri Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve Açıköğretim Fakültesinde verilmektedir. Sağlık yönetimi ile ilgili lisansüstü eğitim veren enstitüler ise genel itibariyle Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, Lisansüstü Programlar Enstitüsünde ve İşletme Enstitüsünde verildiği görülmektedir. Başlangıçta Sağlık İdaresi, Sağlık Hizmetleri Yönetimi gibi farklı isimler ile verilen lisans eğitimi Sağlık Yönetimi adı altında toplanmıştır. Bu alanla ilgili Sağlık Yönetimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı olmasına rağmen ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitimlerin hangi meslek yüksekokulu, fakülte ve enstitüde verileceği konusunda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ayrıca müfredat durumları incelendiğinde aynı içeriklere sahip derslerin farklı isimlerle yer aldığı görülmektedir. Araştırma kapsamında sağlık yönetimi eğitimi veren ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim veren üniversitelerin müfredat durumları incelendiğinde muhasebe içerikli derslerin farklı isimlerde seçmeli veya zorunlu olarak yer aldığı dikkat çekmektedir. Sağlık Kurumları İşletmeciliği programında ve Sağlık Yönetimi bölümünde ağırlıklı genel muhasebe dersinin zorunlu olarak yer aldığı, lisansüstü programlarda da muhasebe içerikli derslerin genellikle seçmeli olarak yer aldığı görülmektedir. Lisansüstü eğitim veren üniversitelerin müfredat durumlarına bakıldığında bazı üniversitelerde muhasebe içerikli derslere yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle müfredat durumlarının yeniden revize edilerek güncellenmesi, muhasebe ve finansman derslerinin sayı ve ders saati olarak artırılması ve birden fazla döneme yayılması bu alana verilen önemi artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Ayanoğlu, Y., Abuhanoğlu, H. ve Teke, A. (2013). *Sağlık Hizmetleri Yönetimi Eğitiminde Muhasebe ve Finansman Derslerinin Önemi*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15 (1), 2.
- Çil Koçyiğit, S., Şenay, F., Dursun, T. N. ve Kahraman, G. (2018). *Türkiye’deki Üniversitelerde Sağlık Yönetimi Yüksek Lisans Eğitiminde Muhasebe ve Finansman Dersleri Üzerine Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 13 (49), 149-166.
- Çilenti, Kamuran. (1988). *Türkiye’de Mesleki Eğitim Sorunları*. Ankara.
- Çimen, M. (2010). *Sağlık Yönetimi ve Sağlık Yönetim Eğitimi*. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimler Dergisi, 1 (3), 136-139.

- Çoşgun, N. (2013). *Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Motivasyonlarının ve Beklentilerinin Değerlendirilmesi: Çanakkale On Dokuz Mayıs Üniversitesine Bağlı Meslek Yüksekokullarında Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1991). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Gençtürk, M., Demir, Y., Çarıkçı, Y. (2008). *Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe-Finansman Eğitimine Bakış Açıları Ve Farkındalıkları Üzerine Bir Uygulama*. Süleyman Demirel İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 13 (1), 209-228.
- Menderes, M. (1995). *Sağlık Kurumlarında Muhasebenin Önemi*. Hastane İşletmeciliği Seçme Yazılar (Derleyen: Hikmet Seçim), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 845, 49-69.
- Norton, Robert Ellsworth. (1985). *Develop Local Plans For Vocational Education*. Colombus The Ohio State University.
- Özgülbaş, N. ve Tarcan, M. (2013). *Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayını.
- Sarvan, F. (1995). *Hastane Yönetimi Eğitimi*. Toplum ve Hekim, Türk Tabipler Birliği Yayını, 10 (69-70), 10-18.
- Sevim, S. (2019). *Türkiye’de Sağlık Yönetimi Lisans Programlarında Muhasebe Eğitiminin Analizi: Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, B. (2004). *Sağlık Kaynaklarının Kullanımında Değişkenlik Sorunu: Neden Yönetemiyoruz? Nasıl Yönetebiliriz?*. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 7 (2), 201-232.
- Taşpınar, M., (2012). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. Geliştirilmiş 5. Baskı, Ankara: Elhan Kitap Yayın Dağıtım.
- Yardım, E. (2009). *Ortaöğretimde Muhasebe Eğitiminin MEGEP ile Yeniden Yapılandırılması Sonrası Öğrenci ve İşveren Memnuniyetinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tez, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Yıldırım, H., Sertel, E. ve Özmen Akyol, S. (2017). *Meslek Yüksekokullarının Güncel Sorunlarına İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 9 (21), 287-300.
- Zaif, F. ve Ayanoğlu, Y. (2007). *Muhasebe Eğitiminden Kalitenin Artırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye’de Bir İnceleme*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (1), 115-136.

Muhasebede Hata ve Hilelerin Meslek Etiği Açısından İncelenmesi: Erzincan İli Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Ersin KURNAZ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Erzincan

ersinkurnaz2429@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6787-5368>

Sena Nur KARADOĞAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, Erzincan, karadogansenanur@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5912-0563>

Öz

Bu çalışmada, muhasebede hata ve hilelerin meslek etiği açısından değerlendirilmesi ve muhasebe meslek mensuplarının söz konusu hususlara ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca muhasebede hata ve hilelerin nedenlerini ve muhasebe meslek mensuplarını hata ve hile yapmaya yönelten etkenlerin neler olduğunu belirlemek çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Erzincan'daki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı muhasebe meslek mensuplarına bir anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler, SPSS programı yardımıyla frekans ve yüzde gibi tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra Kruskal-Wallis Testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, muhasebe meslek mensupları yapılan hataların nedenini iş yoğunluklarına bağladıkları görülmüştür. Ayrıca mevcut denetim sistemi ve vergi uygulamalarının muhasebede hata ve hilelerin önüne geçmede yeterince etkili olmadığı ve merkezi bir etik kurulunun kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Son olarak muhasebe meslek mensuplarının tecrübeleri ile muhasebede hata, hile ve meslek eğitime yönelik düşünceleri ve karşılaştıkları hata ve hileler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Hata, Hile, Meslek Etiği.

Makale Gönderme Tarihi: 30.04.2020

Makale Kabul Tarihi: 26.05.2020

Önerilen Atıf:

Kurnaz, E. ve Karadoğan, S. N., (2020). Muhasebede Hata ve Hilelerin Meslek Etiği Açısından İncelenmesi: Erzincan İli Örneği, *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2): 125-142.

© 2020 İşletme Akademisi Dergisi.

Journal of Business Academy

2020, 1 (2): 125-142

DOI:10.26677/TR1010.2020.

Web pages: www.isakder.org

Research Article

Investigatin of Errors and Fraud in Accounting in terms of Professional Ethics: Case of Erzincan Province

Asst. Prof. Ersin KURNAZ

Erzincan Binali Yıldırım University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Administration of Health Institutions, Erzincan

ersinkurnaz2429@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6787-5368>

Sena Nur KARADO AN

Erzincan Binali Yıldırım University, Institutes of Social Sciences, Department of Business Management, Erzincan

karadogansenanur@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5912-0563>

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the errors and frauds in terms of professional ethics and to reveal the opinions of professional accountants on these issues. In addition, it is another purpose of the study to determine the causes of errors and fraud in accounting, and what factors lead to errors and fraud. In this context, a questionnaire was applied to professional accountants registered in Erzincan Chamber of Independent Accountants and Financial Advisors. The data obtained from the survey was analysed with percentage and frequency descriptive statistics by the help of SPSS program as well as Kruskal-Wallis tests. As a result of the study, professional accountants stated that they made mistakes due to their work intensity. It was also stated that the current auditing system and tax practices are not effective enough to prevent mistakes and fraud in accounting and that a central ethics committee should be established. Finally, it has been determined that there is a significant difference between the experience of professional accountants and their opinions about error, cheating and vocational education in accounting and the errors and frauds they encounter.

Keywords: Accounting, Errors, Fraud, Professional Ethics.

Received: 30.04.2020

Accepted: 26.05.2020

Suggested Citation:

Kurnaz, E. ve Karadoğ an, S. N., (2020). Investigatin of Errors and Fraud in Accounting in terms of Professional Ethics: Case of Erzincan Province, *Journal of Business Academy*, 1(2): 125-142.

  2020 Journal of Business Academy.

1. GİRİŞ

Muhasebe en kısa tanımıyla iktisadi faaliyetlerde bulunan işletmelerin mali nitelikteki işlemlerini para ile ifade edilmiş şekilde kaydeden, sınıflandıran, özetleyerek rapor eden, sonuçlarını yorumlayan ve analiz eden bir bilimdir. Muhasebe disiplinin gereği olarak işletmelerde yapılan söz konusu mali nitelikteki tüm işlemlerin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve kanunlara uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir. Ancak işletmelerin sürekli büyümesi, faaliyet alanlarının çeşitlenmesi, birçok iş ve işlemin dijital ortamlarda yürütülmesi, paydaşların beklentilerinin farklılaşması ve çalışan sayısının artması işletmelerde hatalı ve hileli işlemlerin sayısında artışlara neden olabilmektedir.

İşletmelerin başta devlet olmak üzere yatırımcılara, çalışanlara kısacası tüm paydaşlara karşı doğru ve güvenilir bilgi sunma sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukta işletme içerisinde yöneticilere yüklenmiştir. Yöneticiler bazen muhasebenin temel kavramlarından biri olan sosyal sorumluluk ilkesinden uzaklaşarak kendi menfaatlerini diğer kesimlerin menfaatlerinin üstünde tutabilmekte ve mali nitelikteki bilgi kullanıcılarını yanıltacak şekilde kararlar verebilmektedir. Ortaya çıkan bu hatalı ve hileli işlemler hem işletmenin imajını menfi yönde etkilemekte hem de yapılacak denetimlerde işletmenin aleyhinde sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. İşletmelerde meslek etiği dışı davranışlar olarak bilinen hata ve hileye başvurulması aynı zamanda işletmelerin uzun vadede telafisi zor sorunlarla karşılaşmasına da yol açabilmektedir.

Muhasebede yapılan hata ve hilelerin meslek etiği açısından değerlendirilmesi ve muhasebe meslek mensuplarının söz konusu hususlara ilişkin görüşlerinin ortaya konulması bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Erzincan ilindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı olan ve aktif bir şekilde çalışan muhasebe meslek mensuplarına bir anket çalışması yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS 20.00 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Son olarak elde edilen analiz sonuçlarına göre araştırma ile ilgili çeşitli değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

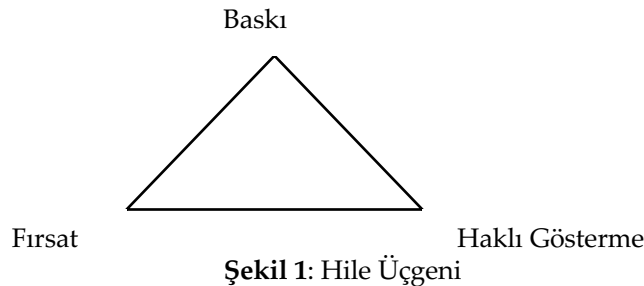
Hata kavramı literatürde istemeyerek veya bilmeyerek yapılan yanlış, kusur veya yanılma olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, hatalar istenmeden yapılan yanlışlıklar olarak da ifade edilebilir (Yaman, 2008: 145). İşletmelerde yapılan hatalar birçok farklı şekillerde yapılabilmekte veya sınıflandırılabilir. Bunlardan birisi de finansal tablolarda veya muhasebe bilgi sisteminde yapılan hatalardır. Finansal tablolardaki hatalar tutarın ve açıklamanın gözden kaçması gibi kasıt olmaksızın yapılan yanlışlıkları ifade eder. Bu bağlamda, muhasebe ilkeleri uygulanırken sunma veya açıklama, kayda alma, değerlendirme ve sınıflandırma gibi konularda yapılan yanlışlıklar da hata olarak ifade edilmektedir (Alagöz, 2008: 116). Muhasebe bilgi sisteminde meydana gelen hatalar büyük ölçüde bilgisizlik, dikkatsizlik, ihmal ve irade dışı işlemler sonucu ortaya çıkmaktadır (Dumanoglu, 2005: 349). Muhasebe mesleğindeki hatalar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, kanun, yönetmelik ve yönerge gibi yasal mevzuatta yer alan işletme politikalarına ve herkes tarafından kabul edilmiş diğer ilke ve prensiplere uymayan fakat kasıtlı olarak yapılmamış davranışlar olarak da açıklanabilir (Kirik, 2007: 39). Teknolojinin gelişmesi, muhasebe işlemlerinde gerçekleşen hataları büyük oranda azaltmış olsa da uygulamada birtakım hataların yapılabildiği görülmektedir. Bu hatalar; matematiksel hatalar, kayıt hataları, nakil hataları, unutma ve tekrarlama hataları ve bilanço hataları şeklinde sınıflandırılmaktadır (İrmak vd., 2002: 33).

Matematiksel hatalar, fiş girişi sırasında ek olan belgelere ait toplamlarda reeskont, faiz ve karşılık gibi hesaplar nedeniyle muhasebenin dışında yapılan matematiksel işlemlerde meydana gelen hatalar şeklinde açıklanabilir. Kayıt ve nakil hataları, günümüzde muhasebe işlemleri

önemli ölçüde bilgisayar ortamında yapılmaktadır. Dolayısıyla kullanıcıların muhasebe işlemlerini sisteme taşıırken rakamlarda ya da hesaplarda yaptıkları hatalar bu hata türü kapsamında değerlendirilmektedir. Eğer muhasebe işlemleri manuel olarak yürütülüyor ise, herhangi bir kayıttın borç ve alacağının birbirini tutmaması veya yevmiye defterinden defteri kebire nakil olurken başka hesaplara veya yanlış tutarların aktarılması şeklinde de ortaya çıkan hatalardır (Erol, 2008: 231). Unutma ve tekrar kaydetme hataları, işletmelere ait alış, satış ve gider gibi işlemlerin gerçekleştiği döneme kaydedilmemesi veya kayıtlarda hiç yer almaması şeklindeki hatalardır. Tekrarlama diğer bir ifadeyle mükerrer kayıt hataları ise, bir işlemin ilgili defter kayıtlarına birden çok kaydedilmesi şeklinde ortaya çıkan hatlardır. Son olarak değerlendirme hataları olarak da bilinen bilânço hataları, işletmelerin muhasebe kayıtlarındaki hesaplarının aktif ve pasiflerinde değerlendirme yapılırken, yıpranma payının veya karşılık ayırmanın muhasebe ilkelerine ve yasalara uygun şekilde hesaplanmamasından kaynaklı hatalardır (Baskan, 2013: 8).

Amerikan Hile İnceleme Birliği (Association of Certified Fraud Examiners, ACFE) hileyi “kişi veya kişilerin çalıştıkları veya ilişki halinde bulundukları işletmelerin varlık ya da kaynaklarını, bilinçli olarak kendi çıkarları için değiştirerek yararlanılması” şeklinde tanımlamıştır (ACFE, 2010: 6). Hile, işletmenin mevcut kaynaklarını ve varlıklarını çalışanların kasıtlı bir şekilde kullanmasıdır. Hilenin temelinde bir grubun veya bir kişinin zararına sebep olacak bir şekilde kendisine fayda sağlamak amacıyla, kasıtlı bir şekilde karşı tarafı kandırma amacı vardır (Bozkurt, 2011: 60). Hile, bir kötülük ya da ağır bir kusur olarak açıklanmaktadır. Aynı zamanda hileyi ifade etmek için “zimmet” veya “güveni kötüye kullanma” terimleri de kullanılmaktadır (Holmes vd., 1975: 133). Muhasebe hileleri ise, işletme sahip veya çalışanları tarafından işletmenin varlıklar ya da kaynaklarının kasıtlı olarak yanlış hesaplarda gösterilmesi, suiistimal edilmesi, yanlış yönlendirilmesi sonucunda doğru ve güvenilir olmayan finansal tabloların hazırlanması şeklinde ortaya çıkan faaliyetlerdir (Kula vd., 2008: 64). İşletme sahip, ortaklar veya çalışanlarının yolsuzlukların üstünü örtmek istemesi, zimmetlerin gizlenmesi daha az vergi ödeme ve kar dağıtma düşüncesi veya hak edilmeyen teşvikleri kullanabilme gibi istekleri muhasebede hile yapılmasının en önemli nedenleri arasında gösterilmektedir (Baskan, 2013: 8). Ayrıca işletmenin karını artırmak ya da azalmak amacı için de muhasebe bilgileri üzerine hile yapılabilir. Örneğin stokları daha az göstermek, yıpranma paylarını yüksek hesaplamak veya gelir tahakkuklarını doğru bir şekilde yapmamak gibi hileli yollarla İşletmenin kârını olduğundan daha az göstermesi mümkündür. Tam tersi yöntemlerle veya benzeri uygulamalar ile işletme karını daha fazla gösterebilir (Kaval, 2005: 65-66).

Bir kişiyi hile yapmaya yönelten birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar hile üçgeni olarak da ifade edilmektedir. Hile üçgeninde bulunan temel üç unsur bir araya gelmedikçe hile eylemi ortaya çıkmamaktadır. Cressey önemli bir hile araştırması olup, insanların neden hile yaptıklarını açıklayan hile üçgeni teorisini geliştirmiştir. Bunun sonucunda hileyi oluşturan üç unsur; baskı, fırsat ve kendini haklı gösterme olarak belirlemiştir. Bu unsurlar Şekil 1’de verilmiştir (Bozkurt, 2011: 113).

Kaynak: Ramos, 2003: 28

Hileler yapılış şekillerine ve yapıldığı alana göre farklılık göstermektedir. Örneğın muhasebede hile grupları, müşteri hileleri, iş gören hileleri, yönetim hileleri ve satıcı hileleri şeklinde meydana gelebilmektedir (Bozkurt, 2011: 64). Muhasebede gerçekleşen hilelerde amaç menfaat sağlamak olduğı için uygulamada birçok farklı şekilde ortaya çıkabilmektedir. Bunları kasti hatalar, kayıt dışı işlemler, işlemten önce ve sonra kayıt, paravan hesaplar, bilanço hileleri ve bilgisayar hileleri şeklinde sınıflandırmak mümkündür (Çelik, 2010: 27).

Etik kavramı ise, Yunanca “Ethikos” veya “Ethos” sözcüklerinden türemiş ve günümüze kadar gelmiştir. Etik, kişilerin bireysel ve toplumsal ilişkilerinin temelini oluşturan değerleri, kuralların ahlaki tarafını inceleyen ve doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü, haklı ile haksız ayırt ederken kullanılan ölçütler olarak tanımlanmaktadır (Dinç ve Cengiz, 2014: 223). Meslek etiğı, bireyin meslek alanı fark etmeksizin, ahlaki kültürünü, mesleki özelliklerini ve toplumsal sorumluluk kurallarını dikkate alarak uygun biçimde oluşturma şeklidir (Aymankuy ve Sarioğlan, 2010: 30). Meslek etiğının asıl amacı; topluma göre değışiklik arz eden etik kurallar için belirli değerlerin tespit edilmesi ve bu değerlerin uluslararası alanda kabul görmesini sağlamaktır (Akbaş vd., 2009: 175).

Muhasebe mesleğinde etik, muhasebe meslek mensuplarının iş dünyasındaki ilişkilerini kanunlara uygun olarak düzenleyen ve güvenilir bilgileri taraflara sunmayı amaçlayan kurallar bütünüdür (Azaltun ve Kaya, 2006: 107). Bu doğrultuda muhasebe meslek mensuplarının insanlara karşı olan sorumlulukları üzerinde duran meslek etik kurallarının üç özelliğı öne çıkmaktadır. Bunlar (TESMER, 2010: 235);

- Bağımsız, dürüst ve tarafsız olma,
- Mesleğın gerektirdiğı teknik bilgi, deneyim ve yeterliliğı sahip olma ve
- Mükelleflerine hizmet sunarken mesleki özen ve titizliğı gösterme ve sorumlulukların bilincinde olmalı şeklide sıralanabilir.

Muhasebe meslek mensuplarının, topluma, müşterilere, devlete ve kendilerine karşı sorumlulukları vardır. Muhasebede etik ile ilgili oluşturulan düzenlemeler de bu tür sorumlulukları göz önünde bulundurularak yapılmakta ve uygulamaya konulmaktadır. Bu anlamda, Dünya’da olduğı gibi Türkiye’de de muhasebe meslek etiğı ve meslek mensuplarının uyması gereken etik değerlerle ilgili yapılan düzenlemeler ve çalışmalar bulunmaktadır (Tükenmez ve Kutay, 1998: 442).

Muhasebe meslek etiğı denince akla ilk gelen uluslararası kuruluşların başında Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (nternational Federation of Accountants – IFAC) ve Amerikan Ruhsatlı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (American Institue of Certified Public Accountants - AICPA) gibi kuruluşlar gelmektedir. IFAC, tüm dünyada muhasebe meslek mensuplarının uygulayacağı, kamu menfaatine yönelik etik standartlarının oluşturulmasını hedefleyen Uluslararası Etik Standartları Kurulu’nu kurmuş ve mesleki standartlaşmayı sağlamak için “Dürüstlük, Nesnellik, Mesleki Yeterlilik-Gerekli Özen, Gizlilik ve Mesleki Davranış” olmak üzere beş temel ilke belirlemiştir (Özçelik ve Keskin, 2017: 141). Türkiye’de ise, muhasebe meslek etiğıyle ilgili IFAC’ın çalışmaları dikkate alınarak 1990 yılında çalışmalara başlanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda “Profesyonel Muhasebeciler İçin Meslek Ahlakı Kuralları” adlı bir yönerge yayınlanmıştır. Daha sonra 3568 sayılı yasa ile 2007 yılında “Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik” Resmi Gazetede yayımlanmıştır (TÜRMOB, 2007). Ayrıca Meslek ahlakını koruma görevi Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğı (TÜRMOB)’ne verilmiştir. Meslek mensuplarının uyması gereken kurallar geliştirilirken, İngiltere ve Galler Yeminli Muhasebeciler Enstitüsü tarafından

yayınlanan "Meslek Etik Rehberi " esas alınmıştır. Rehberde meslek mensuplarının uyması gereken kurallar "dürüstlük, tarafsızlık, mesleki bilgi ve donanım, mesleki özen, nazik ve anlayışlı olmak" olarak açıklanmıştır (Sözbilir, 2000: 63).

Muhasebeciler İçin Uluslararası Etik Standartları Kurulu (IESBA)'nu geliştirdiği ve Kamu Gözetim Kurumu (KGK)'nın da benimsediği "Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar Standardının (Bağımsızlık Standartları Dâhil)" yeni sürümü 22/09/2019 tarihli ve 30896 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Yeni sürüme göre:

- "Kavramsal çerçevenin genişletilmesi,
- Alınacak önlemlerin revizyonu,
- Teşvik projesinin hayata geçirilmesi,
- Azami denetlenebilir döneme ve ara verme süresine ilişkin daha kapsamlı hükümler,
- Daha güçlü bağımsızlık hükümleri,
- Mesleki muhakemede bulunurken durum ve gerçekleri anlamadaki önemi vurgulamak için yeni rehberlik sağlanması,
- Temel ilkelere uyumun, bir denetimde veya diğer güvence denetimlerinde mesleki şüpheciliğin uygulanmasını nasıl desteklediğini açıklayan yeni rehberlik sağlanması" gibi hükümler getirilmiştir (www.kgk.gov.tr).

Muhasebe meslek mensuplarının toplumda oluşturduğu güven ve itibarlarının artırılabilmesi için yeterli mesleki bilgi ve beceri ile birlikte mesleki etik kuralları çerçevesinde hareket etmeleri beklenmektedir (Kutluk ve Ersoy, 2011: 425). Muhasebe mesleğine karşı oluşan güvenin korunabilmesi ve mesleğe olan ilginin artırılabilmesi, meslek mensuplarının etik kurallara uygun davranmaları sonucunda gerçekleşecektir (Sakarya ve Kara, 2010: 58). Muhasebe meslek mensupları için oluşturulmuş mesleki etik kurallarının meslek mensupları tarafından uygulanması beklenir. Belirlenen bu etik kurallara uymayanlar gerekli yaptırımlarla karşı karşıya kalırlar. Bu yaptırımlar, muhasebe mesleğinin toplumdaki itibarının gelişmesine katkı sağlayacaktır (Selimoğlu, 1997: 146). Ancak bu alanda yapılan tüm çalışmalara rağmen çeşitli nedenlerden dolayı meslek etiği dışı davranışlar sergileyebilen meslek mensuplarının olduğunu söylemek mümkündür. Muhasebe mesleğinde yapılan etik olmayan davranışlar; belgeleri yok etmek, yok edilen belgelerin yerine başka belgeleri yerleştirmek, defter, hesap kayıtlarında kasıtlı olarak hata yapmak, gerçek olmayan kişiler adına işlemler yapmak şeklinde sıralanabilir (Dinç ve Cengiz, 2014: 212).

Muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerden faydalanan birçok taraf vardır. Bunlardan en önemlilerinden birisi de devlettir. Bu durum muhasebede sosyal sorumluluğun önemini daha da artırmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının böyle geniş bir yelpazeye hizmet sunuyor olması yaptıkları işin sonucundan birçok kesimin etkileneceğini göstermektedir. Dolayısıyla meslek mensuplarının hata, hile ve meslek etiğine karşı nasıl bir tutum içinde olduklarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır (Karabayır vd., 2018: 334).

3. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Literatürde muhasebede gerçekleştirilen hata ve hilelerin meslek etiği açısından incelenmesiyle ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu konuda yapılmış teorik ve uygulamalı çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur

Bayraktar (2019) çalışmasında, muhasebede yapılan hata ve hilelerin, muhasebe bilgi sistemine etkilerini ve meslek mensuplarının hata ve hilelere karşı tutumlarını belirlemek için Sivas ilinde

bulunan meslek mensupları üzerine ankete dayalı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, kişiyi hile yapmaya yönelten kabul görmüş ‘hile üçgeninin’ tek başına yetersiz bir teori olduğu sonucuna varılmıştır. Kişileri hileye yönelten etkenler; başta özgüven etkeni olmak kaydıyla baskı, fırsat, rekabet, adaletsizlik, denetim yetersizliği ve son olarak kendini haklı görme etkeni olarak gösterilmiştir.

Aktekin (2019) çalışmasında muhasebe denetiminde karşılaşılan hilelerin nedenlerini ortaya koymak ve meslek mensuplarının bu tür durumlar karşısındaki tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda Elazığ ve Bingöl illerindeki SMMM'lere ve stajyerler bir anket uygulamıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Ahınful vd. (2017) çalışmalarında meslek etiğinin muhasebe meslek mensupları ile ilişkili olup olmadığını belirlemek ve muhasebede hileye neden olan faktörleri tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda Gana'nın doğu bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarına bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda meslek etiğinin muhasebe meslek mensuplarını ilgilendirdiğini ancak, etik ilkelere uymada zorluklarla karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle muhasebe mesleğinde tüm tarafların etik bilgilerinin artırılmasını sağlayacak davranışlarda bulunması gerektiği yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Korucu (2017) çalışmasında, muhasebe meslek mensuplarının hata ve hile yapma sebeplerini ve etik konusunu ele almıştır. Bu doğrultuda ilk olarak hata ve hile konuları ele alınmış daha sonra etik konusu üzerinde durulmuştur. Teorik olan durumu uygulamada görmek amacıyla bir de anket düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının deneyimlerinin ve eğitim düzeylerinin hata ve hile yapmada etkili olduğu tespit edilmiştir.

Özçelik vd. (2017) çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarının muhasebede hata ve hile algılarını tespit etmek amacıyla Batı Akdeniz Bölgesinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına anket uygulamıştır. Çalışma sonucunda, muhasebe hatalarının bulunabilmesi için denetim faaliyetlerinin etkin olmadığı tespit edilmiştir. Bağımsız denetim veya iç denetim gibi çeşitli denetim otoritelerinin faaliyetlerini sıklaştırmaları gerektiği ifade edilmiştir. Oluşturulan hipotezlere göre, katılımcıların, muhasebede yapılan hata ve hilelerle ilgili ifadelerle katılma düzeyleri ile cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, unvan ve mesleki deneyim değişkenleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Aslan vd. (2017) çalışmalarında, muhasebede meydana gelen hata ve hileler arasındaki farklar üzerinde durmuş, Türkiye’de ve Dünya’da gerçekleşen olumsuz sonuçları ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu kapsamda Yalova ilindeki muhasebe meslek mensuplarına anket yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre, katılımcılar mesleki standartlara uygun olarak işlerin yürütülmediğini, meslek ahlakına uymayan kişilere verilen cezaların yeterli olmadığını ve Türkiye’de bu kapsamda yapılan düzenleme ve çalışmaların eksik olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca vergi uygulamaları ve vergi oranlarının da muhasebede yapılan hata ve hileler üzerinde etkili olduğu yönünde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Gümüş ve Göğebakan (2016) muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının etiğe karşı tutumları ile muhasebede meydana gelen hile ve hata konuları ele almışlardır. Bu kapsamda Aydın’da bulunan muhasebe meslek mensuplarının eğitim düzeyleri, tecrübe ve deneyimleri, meslek etiği açısından meslekteki hile ve hatalarla ilgili bir ankete dayalı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının meslekte gerçekleştirdikleri hile, hata ve meslek etiğinde eğitim düzeyleri, tecrübe ve deneyimlerinin etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Bayraktaroğlu (2016) çalışmasında, muhasebede etik dışı davranışları önlemede iç denetiminin katkısını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu bağlamda Antalya, Burdur, Isparta’ da faaliyette

bulunan muhasebe iç denetim sistemine sahip 87 işletme incelenmiştir. Anket yöntemi ve yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda etkin bir iç denetim ve iç kontrol sistemi sayesinde işletmelerde meydana gelebilecek hatalı veya hileli diğer bir ifadeyle, meslek etiği dışı davranışların azaltılmasına önemli derecede katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Okay (2016) muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine karşı tutumları, muhasebede gerçekleştirilen hata ve hilelerin neler olduğu ve etik dışı davranışa yönelten faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Bu doğrultuda Diyarbakır’da bulunan muhasebe meslek mensuplarına bir anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, etik dışı davranışlar yapmaya yönelten faktörlerin başında “devletin adil bir vergi sisteminin olmaması” belirtilmiştir. Araştırmada devletin tüm kesimler tarafından kabul görebilecek bir vergi reformuna gitmesi şikâyetleri azaltacağı ve meslek mensuplarını etik dışı davranışlarla karşı karşıya kalmalarını önleyeceği şeklinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Aytekin vd. (2015) çalışmalarında, Balıkesir ilinde bulunan muhasebe meslek mensuplarının muhasebede hata ve hile olgularına katılma ve müşterileri açısından hile belirteçleri ile karşılaşma düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma neticesinde kadın katılımcıların hile belirteçlerine daha çok rastladıkları, eğitim düzeyinin artması ve unvanının da değişmesi ile birlikte hata ve hileyle ilgili olgulara katılma derecesinde farklılıklar oluştuğu gözlemlenmiştir.

Güney ve Çınar (2012) çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine karşı gösterdikleri tutumu ele almıştır. Bu doğrultuda Erzurum ilinde bulunan muhasebe meslek mensuplarına anket uygulanmıştır. Araştırmada meslek mensupları meslek etik ilkelerinin çok önemli olduğunu ve bu ilkelere aykırı bir şekilde davranılmasına karşı olduklarını fakat uygulama kısmında etik dışı davranışlar ile mutlaka karşılaşıldığını ve etik konusunda daha fazla eğitim desteği talep ettikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca eğitim ve gelir düzeyi ile etik ilkelere karşı oluşan bağlılık arasında paralel bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Kirkos vd. (2007) çalışmalarında hileli finansal tablolar yayımlayan firmaları tespit etmede veri madenciliği sınıflandırma tekniklerinin etkinliğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmada veri madenciliği tekniklerinin yapılan hileleri ortaya çıkarmada denetçilere kolaylıklar sağlayabileceği ifade edilmiştir. Son olarak hileli finansal tabloları belirlemede kullanılan bazı yöntemler karşılaştırılmıştır.

Bierstaker vd. (2006) çalışmalarında muhasebecilerin, iç denetçilerin ve sertifikalı hile denetçilerinin hileleri önleme ve tespit etme yöntemlerini ne ölçüde kullandıkları ve bu yöntemlerin etkinliği ile ilgili algılarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda katılımcılara bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, hile tespitinde keşif örneklemesi ve veri madenciliği gibi yöntemlerin etkili olmasına rağmen kaynaklar yetersiz olduğu için kullanılamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca hile tespit yöntemleriyle ilgili kararlar alırken fayda maliyet dengesinin gözetildiği yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da hata, hile ve meslek etiği dışı davranışların önüne geçmek ve hesap verebilirliği, şeffaflığı, sorumluluk bilincini artırabilmek için çeşitli düzenlemeler ve uygulamalar yapılmaktadır. Söz konusu çalışma ile tüm bu düzenlemelere rağmen muhasebe meslek mensuplarının hata hile ve etik dışı davranışlarla karşılaşp karşılaşmadıkları yönünde bir durum tespitinin yapılarak literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

4. METODOLOJİ

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemi, güvenilirlik analizi ve elde edilen bulguların değerlendirilmesi sırasıyla ele alınacaktır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada temel amaç, muhasebede yapılan hata ve hileleri meslek etiği açısından değerlendirmek ve muhasebe meslek mensuplarının söz konusu hususlara ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Ayrıca muhasebede hata ve hilelerin nedenlerini ve muhasebe meslek mensuplarını hata ve hile yapmaya yönelten etkenlerin neler olduğunu belirlemek çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın ana kütlesini Erzincan'daki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı olan ve aktif bir şekilde çalışan muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Bu kapsamda söz konusu odada 98 muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır (<https://erzincansmmmo.org.tr/uye-listesi/>). Örneklem seçimi yapılmayıp, ana kütlenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda hazırlanan anket oluşturulurken, literatürdeki çalışmalardan, muhasebe meslek mensupları ile yapılan görüşmelerden ve Okay (2011)'ın çalışmasından yararlanılmıştır. İki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular; ikinci bölümde ise, muhasebede yapılan hata, hile ve meslek etiğiyle ilgili muhasebe meslek mensuplarının düşüncelerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Verilerin toplanmasında kullanılan anket forumları katılımcılara yüz yüze uygulanmıştır. Araştırmanın ana kütlesini oluşturan 98 kişinin 67'sinden geçerli geri dönüş alınabilmektedir. Bu oran hedef kitlenin %68'ine ulaşıldığını göstermektedir.

Elde edilen veriler, SPSS 20.00 programı yardımıyla frekans ve yüzde gibi tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra Kruskal-Wallis Testi ile analiz edilmiştir.

4.3. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği, değerlendirme kriterlerine göre "0.00 < 0.40 ise ölçek güvenilir değil, 0.40 < 0.60 ise ölçek düşük güvenilirlikte, 0.60 < 0.80 ise ölçek oldukça güvenilir ve 0.80 < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek" olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Tavşancıl, 2005: 144). Bu kapsamda çalışmada kullanılan ölçeğin Cronbach's Alfa değeri 0,692 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmanın bu kısmında, muhasebe meslek mensuplarına ait demografik bilgiler ve muhasebe meslek mensuplarının muhasebede hata, hile ve meslek etiğine yönelik tutumlarına ilişkin bulguların değerlendirilmesi yapılmaktadır. Söz konusu hususlar aşağıda tablolar yardımıyla sırasıyla açıklanmaktadır.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Demografik özellikler		N	%
Cinsiyet	Kadın	7	10,4
	Erkek	60	89,6

Yaş	30 ve altı	7	10,4
	31-39	16	23,9
	40 ve üstü	44	65,7
Eğitim durumu	Lise	6	9
	Lisans	57	85,1
	Lisansüstü	4	6
Mesleki unvan	SM	5	7,5
	SMMM	62	92,5
Mesleki tecrübe	10 yıldan az	14	20,9
	11 – 20 yıl	22	32,8
	21 yıldan fazla	31	46,3
Çalıştırdığınız eleman sayısı	Yalnızım	19	28,4
	1-5 kişi	47	70,1
	6 ve üstü	1	1,5
Müşteri sayınız	25 ve altı	10	14,9
	26-35	8	11,9
	36-45	9	13,4
	46-55	17	25,4
	56 ve üstü	23	34,3
Müşteri kitlenizin şirket türleri nelerdir?	Tek şahıs işletmeleri	11	16,4
	Kollektif şirketler	2	3
	Kooperatifler	1	1,5
	Limited şirketler	48	71,6
	Anonim şirketler	5	7,5

Tablo 1’de katılımcıların demografik özelliklerinden öne çıkan yüzdelere bakıldığında; ankete katılan 67 kişinin %89,6’sının erkek, %65,7’sinin 44 ve üstü yaş aralığında, %85,1’inin lisans mezunu, %92,5’inin SMMM, %46,3’ünün mesleki tecrübesinin 21 yıldan fazla, %70,1’inin çalıştırdığı eleman sayısının 1-5 kişi arasında, %34,3’ünün müşteri sayısının 56 ve üstü, %71,6’sının müşteri kitlesinin limited şirketlerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. Muhasebede Yapılan Hata ve Hilelerin En Önemli Nedenlerine İlişkin Bulgular

	N	%
“Muhasebede yapılan hataların nedenleri sizce nelerdir?”	Bilgisizlik	-
	Dikkatsizlik	21
	Özen göstermemek	4
	Tecrübesizlik	1
	İş yoğunluğu	41
“Bilançoda işletmenin aktif hesaplarının olduğundan daha iyi gösterilmesinin en büyük nedeni sizce hangisidir?”	Kredi kuruluşlarından daha fazla kredi almak	37
	Hisselerinin fiyatını arttırmak	1
	İşletmenin imajını kuvvetlendirmek	27
	Vergi ödeme arzusu	2

Tablo 2’deki bulgulara bakıldığında; katılımcıların %61,2’si muhasebede yapılan hataların nedeni olarak iş yoğunluklarını öne çıkardıkları görülmektedir. Ayrıca meslek mensuplarının %55,2’sinin bilançoda işletmenin aktif hesaplarının olduğundan daha iyi gösterilmesinin en

büyük nedeni olarak, kredi kuruluşlarından daha fazla kredi almak amacıyla yapıldığı ifade etmiştir.

Bu doğrultuda literatürde benzer ölçeğin kullanıldığı çalışmalarda elde edilen bulgulara bakıldığında, Aktekin (2019) çalışmasında muhasebede yapılan hataların daha çok iş yoğunluğundan ileri geldiği yönünde, yani bu çalışmada elde edilen sonuç ile benzerlik gösteren bir sonuç elde etmiştir. Okay (2011) ise, yapılan hataların nedeninin bilgisizlik ve özen göstermemekten kaynaklandığını ifade etmiştir. Ayrıca aktif hesapların olduğundan daha iyi gösterilmesinin nedeni olarak her iki çalışmada kredi kuruluşlarından daha fazla kredi almak isteğinin olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bulgular, ilgili çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Muhasebe meslek mensuplarının sundukları hizmetlerin önemli bir kısmı dijital ortamlara taşınmasına rağmen iş yoğunluğunun yapılan hatalar üzerinde etkisinin devam ettiği görülmektedir. Ayrıca son yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntılar işletmelerde kaynak sıkıntısına neden olmakta ve işletmeleri kredi kuruluşlarına yönlendirebilmektedir. Bu durumda işletmeleri farklı beklentiler içerisine sokabilmektedir.

Tablo 3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Hata, Hile ve Meslek Etiği Hakkındaki Bakış Açılarına İlişkin Bulgular

İfadeler	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
“İşimi yaparken meslek ahlak kuralları çerçevesinde hareket ediyorum.”	2	3	1	1,5	-	-	18	26,9	46	68,7
“Meslek hayatımda bazen teknik olarak veya mesleki standartlara uymayacak bir şekilde hareket etmişimdir.”	19	28,4	21	31,3	5	7,5	14	20,9	8	11,9
“Meslek mensuplarından meslek ahlakına uymayan davranış veya işlem yapanlara verilen cezalar yeterlidir.”	16	23,9	16	23,9	17	25,4	7	10,4	11	16,4
“Meslek ahlakı çerçevesinde yasal çalışmalar yeterlidir.”	15	22,4	22	32,8	15	22,4	11	16,4	4	6
“Merkezi olarak bir mesleki etik kurulunun kurulması gerekir.”	3	4,5	4	6	9	13,4	20	29,9	31	46,3
“Mevcut vergi uygulamaları ve oranları yapılan hata ve hileler üzerinde etkilidir.”	3	4,5	16	23,9	11	16,4	16	23,9	21	31,3
“Mevcut denetim sistemi muhasebede hata ve hileleri ortaya çıkarmada yeterlidir.”	9	13,4	18	26,9	11	16,4	23	34,3	6	9

Tablo 3’te muhasebe meslek mensuplarının muhasebede hata, hile ve meslek etiğine yönelik bakış açılarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Söz konusu bulgular incelendiğinde; katılımcıların %95,6’sı işlerini yaparken meslek ahlak kurallarına uygun hareket ettiklerini, %76,2’si merkezi

olarak bir mesleki etik kurulunun kurulması gerektiğini, %55,2'si mevcut vergi uygulamaları ve oranlarının yapılan hata ve hileler üzerinde etkili olduğunu ve %43,3'ü de mevcut denetim sisteminin muhasebede hata ve hileyi ortaya çıkarmada yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçların yanı sıra çalışmadan elde edilen diğer bulgular; katılımcıların %59,7'si meslek hayatları boyunca teknik olarak veya mesleki standartlara uymayacak şekilde hareket etmediklerini, %47,8'i meslek ahlakına uymayan davranış veya işlem yapanlara verilen cezaların düşük olduğunu ve %55,2'si meslek ahlakı çerçevesinde yasal çalışmaların yeterli olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu sonuçlar Aktekin (2019) ve Okay (2011)'ın çalışmasında kullandığı benzer ölçekle elde ettiği sonuçlarla önemli ölçüde paralellik göstermektedir. Burada ifade edilmesi gereken en önemli konulardan birisi vergidir. Meslek mensuplarıyla yapılan yüz yüze görüşmelerde ve literatürde vergi uygulamalarını konu edinen çalışmalarda işletmelerin vergi oranlarını ve sayısını çok yüksek buldukları ifade edilmektedir. Bu durumunda özellikle muhasebe hileleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Diğer bir husus meslek etiği dışı davranışlar karşısında cezai yaptırımlar ne kadar yüksek olursa olsun veya denetim faaliyetleri ne kadar etkin olursa olsun ahlaki değerler zayıf olduğu sürece meslek ahlakına uymayan davranışların önüne geçilmesi zor olabilir.

Tablo 4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Hata ve Hilelerine Yönelik Sorulan Sorulara Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

İfadeler		N	%
“Hesapların tutarını ve sonuçlarını gösteren mizanın bilançoaya çevrilmesi sırasında, hesap sonuçlarının yanlış anlaşılması şeklinde bilançoda düzensizliğe yol açacak bir hata yaptığınız oldu mu?”	Evet	2	3
	Hayır	65	97
“İşletmelerin alacak ve borçlarının veya geçici aktif ve pasif hesaplarının birbirinden çıkarılması sonucu bazı hesapların bilançoda noksan olması şeklinde bir hata yaptığınız oldu mu?”	Evet	3	4,5
	Hayır	64	95,5
“Herhangi bir işlemin yevmiye defterlerinde tam ve doğru gösterilmesine rağmen büyük deftere aktarımı sırasında hesap ismi benzerliği veya başka nedenlerden ötürü yanlış hesaba kayıt yaptığınız oldu mu?”	Evet	14	20,9
	Hayır	53	79,1
“Mesleki hizmet konusunda çalışanlarınızın mesleki tecrübeye ve bilgiye sahip olmadıkları için müşteriler lehine hatalı işlemler gerçekleştirdikleri oldu mu?”	Evet	14	20,9
	Hayır	53	79,1
“Müşterilerinizin muhasebe bilgilerini zamanında göndermemesinden kaynaklanan hatalı işlem yaptığınız oldu mu?”	Evet	33	49,3
	Hayır	34	50,7
“Dikkatsizlik sonucu borç ve alacak hesaplarını karıştırarak hatalı bir işlem yaptığınız oldu mu?”	Evet	10	14,9
	Hayır	57	85,1
“Bilançoda işletmenin aktif hesaplarının daha iyi veya kötü gösterilmesini isteyen müşteriniz oldu mu?”	Evet	32	47,8
	Hayır	35	52,2
“Benzer hesapların yanlış yerde kullanılmasından ötürü yanlış raporlama yapılmasını sağladığınız oldu mu?”	Evet	7	10,4
	Hayır	60	89,6
“Gelecek yıla ait gelir ve giderlerin içinde bulunulan döneme kaydedilmesini isteyen müşteriniz oldu mu?”	Evet	12	17,9
	Hayır	55	82,1
“Gelir ve giderlerdeki tahakkuk etme esasının yanlış kullanılması sonucu bilanço karını yüksek veya düşük gösterilmesini isteyen müşteriniz oldu mu?”	Evet	17	25,4
	Hayır	50	74,6
“Uzmanlığınızın bulunmadığı bir alanda uzmanmış gibi davranarak müşteri kazandığınız oldu mu?”	Evet	5	7,5
	Hayır	62	92,5

“Finansal tabloların gerçekliğini etkilemeyecek düzeyde sayısal hata veya işlem yapmışımıdır.”	Evet	32	47,8
	Hayır	35	52,2

Tablo 4’te muhasebe meslek mensuplarının muhasebe hata ve hilelerine yönelik sorulan sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular yer almaktadır. Söz konusu bulgular incelendiğinde; katılımcıların %97’si hesapların tutarını ve sonuçlarını gösteren mizanın bilanço’ya çevrilmesi sırasında, hesap sonuçlarının yanlış anlaşılması şeklinde bilanço’da düzensizliğe yol açacak bir hata yapmadıklarını, %95,5’i işletmelerin alacak ve borçlarının veya geçici aktif ve pasif hesaplarının birbirinden çıkarılması sonucu bazı hesapların bilanço’da noksan olması şeklinde bir hata yapmadıklarını, %79,1’i herhangi bir işlemin yevmiye defterlerinde tam ve doğru gösterilmesine rağmen büyük deftere aktarımı sırasında hesap ismi benzerliği veya başka nedenlerden ötürü yanlış hesaba kayıt yapmadıklarını, %79,1’i mesleki hizmet konusunda çalışanlarının mesleki tecrübeye ve bilgiye sahip olmamalarına rağmen müşterilerin lehine hatalı işlemler gerçekleştirmediklerini, %50,7’si müşterilerinin muhasebe bilgilerini zamanında göndermemesinden kaynaklanan hatalı bir işlem yapmadıklarını, %85,1’i dikkatsizlik sonucu borç ve alacak hesaplarını karıştırarak hatalı bir işlem yapmadıklarını, %52,2’si bilanço’da işletmenin aktif hesaplarını daha iyi veya kötü gösterilmesini isteyen müşterinin olmadığını, %89,6’si benzer hesapların yanlış yerde kullanılmasından ötürü yanlış raporlama yapılmasını sağlamadığını, %82,1’i gelecek yıla ait gelir ve giderlerin içinde bulunan döneme kaydedilmesini isteyen müşterilerinin olmadığını, %74,6’si gelir ve giderlerdeki tahakkuk etme esasının yanlış kullanılması sonucu bilanço karını yüksek veya düşük gösterilmesini isteyen müşterilerinin olmadığını, %92,5’i uzmanlığı bulunmadığı bir alanda uzmanmış gibi davranarak müşteri kazanmadıklarını, %52,2’si finansal tabloların gerçekliğini etkilemeyecek düzeyde sayısal hata veya işlem gerçekleştirmediklerini ifade etmişlerdir.

Bu kısımda elde edilen sonuçlar, Okay (2011)’in elde ettiği sonuçlarla hemen hemen örtüştüğü söylenebilir. Ancak iki husus farklılık göstermektedir. Birincisi Okay (2011) çalışmasında muhasebe meslek mensuplarının tamamı müşterilerinin gerekli bilgileri istenilen zamanda göndermemesinden kaynaklı hata yapmadıklarını ifade etmişken, bu çalışmada katılımcıların aynı ifadeye verdikleri olumlu ve olumsuz cevaplar birbirlerine çok yakındır. İkincisi katılımcılar Okay (2011)’in çalışmasında tüm ifadeler için baskın bir şekilde “Hayır” ifadesini tercih ederken, bu çalışmada böyle bir tercih söz konusu değildir. Bu durum katılımcıların zaman zaman çeşitli sebeplerden dolayı muhasebe hata veya hileleri yapmaya maruz kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Muhasebe meslek mensuplarının muhasebede yapılan hata, hile ve meslek etiğine yönelik düşüncelerinin ve karşılaştıkları hata ve hilelerin meslek mensuplarının demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla geliştirilen hipotezler aşağıda analiz edilmiştir. Çalışmada sadece anlamlı farklılık bulunan hipotezlere yer verilmiştir.

H₁: Muhasebe meslek mensuplarının tecrübeleri ile muhasebede hata, hile ve meslek etiğine yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 5. Kruskal-Wallis Testi Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Mesleki Tecrübe	N	Sıra ortalaması	X ²	sd	p*
10 yıldan az	14	39,96			

11-20 yıl arası	22	35,07	2,379	2	0,032
21 yıldan fazla	31	30,55			

*p<0,05 anlamlı fark var; p>0,05 anlamlı fark yok

Muhasebe meslek mensuplarının tecrübeleri ile muhasebede hata, hile ve meslek etiğine yönelik düşünceleri arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,000<\alpha=0,05$). Yani H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre meslek mensuplarının tecrübelerinin sıra ortalamalarına bakıldığında, tecrübesi 10 yıldan az olan (39,96) meslek mensuplarının muhasebede hata, hile ve meslek etiğine yönelik düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Bu durum mesleki tecrübesi az diğer bir ifadeyle daha genç meslek mensuplarının mesleklerinde bu tür davranışları doğru bulmamalarının sebebi olarak; son yıllarda özellikle hile ve meslek etiği ile alakalı eğitimlere ağırlık verilmesi ve bu konularla ilgili mesleki kuruluşların çeşitli düzenlemelere ön ayak olması sayesinde genç meslek mensuplarında bir farkındalık oluşturduğu şeklinde açıklanabilir.

H₂: Muhasebe meslek mensuplarının tecrübeleri ile karşılaştıkları hata ve hileler arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 6. Kruskal-Wallis Testi Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Mesleki Tecrübe	N	Sıra ortalaması	X ²	sd	p*
10 yıldan az	14	28,68	6,322	2	0,042
11-20 yıl arası	22	28,43			
21 yıldan fazla	31	40,35			

*p<0,05 anlamlı fark var; p>0,05 anlamlı fark yok

Muhasebe meslek mensuplarının tecrübeleri ile karşılaştıkları hata ve hileler arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,000<\alpha=0,05$). Yani H_2 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre meslek mensuplarının tecrübelerinin sıra ortalamalarına bakıldığında, tecrübesi 21 yıldan fazla olan (40,35) meslek mensuplarının karşılaştıkları hata ve hilelerin daha fazla olduğu söylenebilir.

Burada öncelikle şu konu ifade edilmeli; iki değişken arasında hipotez kurulurken literatürden destek alınır veya değişkenler arasında mantıklı bir ilişkinin olması beklenir. Dolayısıyla meslek mensuplarının hizmet yılları ile karşılaştıkları hata veya hileler arasında doğrusal bir ilişkinin olması beklenir. Nitekim bu çalışmada elde edilen bulgu da bu varsayımı destekler niteliktedir. Ancak 10 yıldan az tecrübeye sahip olanların ortalaması, tecrübesi 11-20 yıl arasında olan meslek mensuplarının ortalamasından azda olsa yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda beklenen ilişkinin tam olarak ortaya çıkmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

6. SONUÇ

Muhasebe insanlığın hayatını devam ettirebilmesi için olmazsa olmaz bir unsur olan para ile ilgili işlemlerin gerçekleştirilerek, elde edilen bilgilerin üçüncü kişilere sunulmasını sağlayan bir disiplindir. Bu bağlamda, muhasebe bilgileri muhasebenin sosyal sorumluluk kavramının bir

gereği olarak güvenilir, tarafsız, ilgili ve tutarlı olmalıdır. Diğer bir ifadeyle bu bilgiler, mali nitelikteki alınacak kararlarda etkili olduğu için nitelikli olması gerekir. Çünkü muhasebenin üretmiş olduğu bilgilerden başta devlet olmak üzere, işletmeler, işletme sahipleri, kredi kuruluşları, yatırımcılar gibi birçok kesim faydalanmaktadır. Dolayısıyla muhasebe sürecinde yürütölen tüm faaliyetlerde ve bu süreç üzerinde söz sahibi olan tüm taraflarda meslek etiği büyük önem taşımaktadır. Muhasebe mesleğinde meslek etiği üzerinde etkili olan başlıca iki faktör vardır. Bunlar; muhasebe hata ve hileleridir. Muhasebe hilelerinde bilinçli yapılan eylemler söz konusuysen hatalarda, bilinçli eylem ve kasıt söz konusu değildir. Bir başka ifadeyle, muhasebe hilelerini muhasebe hatalarından ayıran en önemli husus kasıt olup olmamasıdır. Özellikle daha az vergi ödeyebilmek amacıyla bu tür meslek etiği dışı eylemlere başvurulduğu söylenebilir. Bunu da muhasebe meslek mensupları ya kendi menfaatleri için ya da müşterilerinin taleplerine karşı koyamadıkları için yaptıklarını söylemek mümkündür.

Günümüzde muhasebe hata ve hilelerinin en çok hangi amaçlarla ve şekilde yapıldığını en iyi gözlemleyen kişilerin muhasebe meslek mensuplarının olduğu aşıkârdır. Bu durumdan hareketle, muhasebede yapılan hata ve hilelerin meslek etiği açısından değerlendirilmesi ve muhasebe meslek mensuplarının söz konusu hususlara ilişkin görüşlerinin ortaya konulması bu çalışma ile amaçlanmıştır. Ayrıca muhasebede hata ve hilelerin nedenlerini ve muhasebe meslek mensuplarını hata ve hile yapmaya yönelten etkenlerin neler olduğunu belirlemek çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Erzincan'daki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı ve aktif olarak çalışan muhasebe meslek mensuplarına bir anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonuçları aşağıda genel olarak özetlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, muhasebede yapılan hataların en temel sebebinin iş yoğunluğundan kaynaklandığı ve bilançoda aktif hesapların olduğundan daha iyi gösterilmesinin amacı kredi kuruluşlarından daha fazla kredi almak olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca muhasebe meslek mensupları işlerini yaparken meslek ahlak kurallarına uygun olarak hareket ettiklerini fakat meslek ahlakına uymayan davranış veya işlem yapanlara verilen cezaların düşük olduğu düşüncesine sahip oldukları görölmüştür. Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç, meslek ahlakı çerçevesinde yasal çalışmaların yetersiz olduğu, mevcut denetim sistemi ve vergi uygulamalarının muhasebede hata ve hilelerin önüne geçmede yeterince etkili olmadığı ve merkezi bir etik kurulunun kurulması gerektiğı ifade edilmiştir. Son olarak muhasebe meslek mensuplarının tecrübeleri ile muhasebede hata, hile ve meslek eğitime yönelik düşünceleri ve karşılaştıkları hata ve hileler arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar genel olarak literatürde yapılan benzer çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Günümüzde yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, muhasebecilik mesleğı giderek daha yoğun ve dikkat gerektiren bir iş yükü olan, daha çok bilgi ve analitik düşünceyi gerektiren süreçlerin olduğu bir meslek haline gelmiştir. Ancak gerek bu çalışmada gerekse literatürdeki benzer çalışmalarda muhasebe meslek mensuplarının dikkatsizliklerinden ve yeterli bilgi düzeyine sahip olmamalarından kaynaklı muhasebe hatalarının yapıldığı görölmektedir. Bu durumda meslek etiğini olumsuz yönde etkilemektedir. Burada şunu da ifade etmekte fayda vardır. Her ne sebeple olursa olsun muhasebe meslek mensubu mesleğinin gerektirdiğı azami özeni ve titizliğı göstermeli ve meslek etiğinin dışına çıkmamalıdır. Bunların sağlanabilmesi düzenleyici kurum veya kuruluşlar tarafından hazırlanan meslek ahlak kurallarının benimsenmesine, fiili olarak uygulanmasına ve takibine bağlıdır. Burada istenilen başarının sağlanabilmesi her ne kadar yasal düzenlemelere bağlı olsa da kişilerin ahlaki değeri yargıları diğer bir ifadeyle vicdani sorumlulukları da önemli bir rol oynamaktadır.

Özetle, muhasebe mesleğinde meslek etiğini olumsuz etkileyen muhasebe hata ve hilelerinin önüne geçilebilmesi bu konuyla ilgili yapılacak yasal düzenlemelere ve özellikle gerek bireysel gerekse toplumsal ahlak düzeyinin artırılmasına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- ACFE, (2010). "2010 ACFE Report to the Nation of Occupational Fraud&Abuse. Association of Certified Fraud Examiners", Austin, USA.
- Ahinful, G.S., S. Addo, F.O. Boateng ve J.D. Boakye. (2017). Accounting Ethics and the Professional Accountant: The Case of Ghana. *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, 1 (1), 30-36.
- Akbaş H.E., Çalışkan A. ve Özarslan E. (2009). "Muhasebe Mesleğinde Etik Algısı ve Etik Dışı Davranışlarla İlişkisi: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme". *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (32), 175-184.
- Aktekin, Ü. (2019). Muhasebe Denetiminde Karşılaşılan Hileler ve Meslek Mensuplarının Tutumu: Bingöl ve Elazığ Örneği. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bingöl.
- Alagöz A. (2008). İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Önemi ve Denetim Komiteleri ile İç Denetim Birimi İlişkisinin Hata ve Hilelerin Önlenmesindeki Rolü. Güncel İşletmecilik Konuları, Konya: Tablet Yayınları.
- Aslan T., Kızıl C. ve Din A. (2017). "Muhasebe Hata ve Hileleri Üzerinde Etkili Faktörlerin Muhasebe Meslek Etiği Kapsamında Analizi: Yalova Örneği". *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4 (12), 1125-1138.
- Aymankuy Y. ve Sarıoğlu M. (2010). "Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (14), 23-45.
- Aytekin S., Sezgin H. ve Yalçın M. (2015). "Uygulamacıların Muhasebe Hata ve Hileleri ile Hile Belirteçlerine Yönelik Yaklaşımları: Balıkesir İli Örneği". *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 14 (44), 69-89.
- Azaltun, M. ve Kaya, E. (2006). Muhasebe Eğitiminde Meslek Etiğinin Yeri ve Önemi: Anadolu Üniversitesinde Yapılan Bir Araştırma. *MODAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 8 (1), 107-126.
- Baskan, D. (2013). Muhasebe Hata ve Hilelerin Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü ve Etkinliği: Bir Uygulama. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale.
- Bayraktar M. (2019). Muhasebe Hata ve Hilelerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Üzerine Etkileri ve Meslek Mensuplarının Muhasebe Hata ve Hilelerine Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Sivas Örneği. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Bayraktaroğlu H. (2016). "İşletmelerde Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Etkin Muhasebe İç Denetiminin Rolü ve Önemi Üzerine Bir Alan Araştırması". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (1), 185-214.
- Bierstaker, J.L., R.G. Brody ve C. Pacini. (2006). Accountants' Perceptions Regarding Fraud Detection And Prevention Methods. *Managerial Auditing Journal*, 21 (5), 520-535.

- Bozkurt N. (2011). İşletmelerin Kara Deliği: Hile Çalışan Hileleri. (2. Basım), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çelik T. (2010). Muhasebede Hata ve Hileler ile İlgili Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Bir Araştırma. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Dinç Y. ve Cengiz S. (2014). "Muhasebe Denetiminde Hata ve Hilenin Denetçi Etiği Açısından İncelenmesi: Enron Skandalı Örneği". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 221-236.
- Dumanoglu S. (2005). "Hata ve Hile Ayrımı: Hile Denetimi". *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 20 (1), 347-358.
- Erol, M. (2008). İşletmelerde Yaşanan Yolsuzluklara (Hata Ve Hileler) Karşı Denetimden Beklentiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 229-237.
- Gümüş U. ve Göğebakan H. (2016). "Muhasebede Hata ve Hileleri ile Muhasebe Mesleğinde Etik, Aydın İlinde Muhasebeciler Üzerine Bir Araştırma". *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetimi Perspektifi Dergisi*, 1 (3), 12-27.
- Güney S. ve Çınar O. (2012). "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) Etik Algıları: Erzurum Örneği". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26 (2), 91-106.
- Holmes Arthur W. ve Wayne S. (1975). Muhasebe Denetimi Standartları ve Yöntemleri. (8. Basım), (Çev. Oğuz Göktürk). *Bilimsel Yayınlar Derneği*, Yayın No: 5.
- <https://erzincansmmmo.org.tr/uye-listesi/>
- Irmak R., Kurnaz G., Çağlayan B. ve Bal, B. (2002). Muhasebenin Genel Esasları Muhasebe Hata ve Hileleri ile Bunların Tespit Yöntemleri. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Karabayır, M. E., Öztürk S.ve Cengiz. S. (2018). Muhasebe Meslek Mensubu Adayları ve Etik İkilim. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, Özel Sayı, 328-353.
- Kaval, H. (2005). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uygulama Örnekleri İle Muhasebe Denetimi. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kirik Z. (2007). *Muhasebe Hata ve Hileleri ile Muhasebe Mesleğinde Etik: Afyonkarahisar'da Muhasebeciler Üzerine Bir Araştırma*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kirkos E., C. Spathis ve Y. Manolopoulos. (2007). Data Mining Techniques For The Detection Of Fraudulent financial Statements. *Expert Systems with Applications* 32, 995–1003.
- Korucu, E. (2017). *Muhasebede Hata ve Hileleri ile Muhasebe Mesleğinde Etik*, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kula, V., Kaynar, B. ve Keskin Köylü, M. (2008). Hileli Finansal Raporlama Yaklaşımlarını Belirleyen Teşvikler/Baskılar ve Fırsatlar. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 25, 63-82.
- Kutluk F.A. ve Ersoy A. (2011). "Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Yargı Düzeylerine Üzerine Bir Araştırma". *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 11 (3), 425-438.
- Okay S. (2016). "Muhasebe Hata ve Hilelerinin Meslek Etiği Yönünden İncelenmesi: Diyarbakır Örneği". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (44), 1151-1165.

- Özçelik H., Karakaş Aracı Ö. ve Keskin S. (2017). “Muhasebe Hata ve Hileleri: Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29 (49), 197-214.
- Özçelik, H ve Keskin, S. (2017). Muhasebe Meslek Etiği ve Uygulamaları: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 138-150.
- Ramos M. (2003). *Auditors' Responsibility for Fraud Detection*. Erişim adresi <http://www.journalofaccountancy.com/issues/2003/jan/auditorsresponsibilityforfrauddetection.htm>.
- Sakarya G. ve Kara S. (2010). “Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (18), 57-72.
- Selimoğlu S. (1997). “Muhasebe Denetimi Mesleğinde Yetkiler, Sorumluluklar ve Meslek Ahlakı”. Muhasebede Meslek Ahlakı Yaklaşımı, III. *Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, İSMMO Yayınları.
- Sözbilir, N. (2000), Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarında Etiksel Boyutlar. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Tavşancıl, E. (2005). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TESMER (2010). Meslek Hukuku, Mesleki Değerler ve Etik. Temel Eğitim ve Staj Merkezi Yayınları: 88, Ankara.
- Tükenmez M. ve Kutay N. (1998). “Muhasebe Mesleğinde Meslek Ahlakının Yeri ve Önemi”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 4 (1), 441-452.
- TÜRMOB, (2007). “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik”. https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/Yonetmelik_MMKarari_Yasa_10_4_2018/13-Etik%20ilkeler%20Hak_Yonetmelik.pdf, (Erişim Tarihi: 15. 05. 2020)
- www.kgk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 14.05.2020)
- Yaman T. (2008). Finansal Tablolar Aracılığı ile Kullanıcılara Yanıltıcı Bilgi Sunulması ve Sonuçları. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Araştırma Makalesi

Bankacılık Bölümü Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Örneği¹

Mehmet KIRAL

Anadolu Üniversitesi

mehmet.kiral@vakifbank.com.tr, www.orcid.org/0000-0001-7961-0415

Öz

Bu çalışmanın amacı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de ekonomi eğitimi alan Bankacılık Bölümü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesidir. Araştırmada katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeyleri “ekonomi bilgisi”, “ekonomik akılclık”, “toplumsal ekonomik yansımalar” ve bireysel ekonomi planlama” boyutlarında incelenmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini ortaya koyan ifadelerin güvenilirlik düzeylerini ortaya koymak amacıyla Cronbach’s Alpha katsayısına bakılmış ve bu değer ölçeğin toplamı için 0,96 olarak tespit edilmiştir. Araştırma için dört hipotez belirlenmiş ve hipotezlerin doğruluğunu test etmek için Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

Sonuç olarak, Bankacılık bölümü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet, sınıf, herhangi bir yerde çalışma ve kredi kartı kullanma durumu arasında anlamlı bir farklılık ve birinci sınıfta okuyan öğrencilerin ekonomi bilgisini ortaya koyan görüşleri ile dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi Okuryazarlık, Ekonomi Bilgisi, Ekonomik Akılclık, Bankacılık Eğitimi.

Makale Gönderme Tarihi: 02.03.2020

Makale Kabul Tarihi: 01.05.2020

¹Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Bilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans programı dönem bitirme projesi olarak hazırlanmış çalışmadan üretilmiştir.

Önerilen Atıf:

Kıral, M. (2020). Bankacılık Bölümü Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Örneği, *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2): 143-161.
© 2020 İşletme Akademisi Dergisi.

Research Article

A Research on Economics Literacy Level of Banking Department Students: The case of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University

Mehmet KIRAL

Anadolu University

mehmet.kiral@vakifbank.com.tr, www.orcid.org/0000-0001-7961-0415

Abstract

The aim of this study is to determine the economic literacy level of the Banking Department students studying economics. In the study, the level of economic literacy of the participants was examined in the dimensions of bil economic knowledge ", " economic rationality ", " social economic reflections "and individual economic planning. In the research, questionnaire technique was used as data collection method. The questionnaire was applied to the students of Faculty of Economics and Administrative Sciences at a public university in Ankara.

In this study, Cronbachayıss Alpha coefficient was examined to reveal the reliability levels of the statements that reveal the economic literacy levels of university students and this value was found to be 0.96 for the scale. Four hypotheses were determined for the research and Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis H test were applied to test the accuracy of the hypotheses.

As a result, it was found that there is no significant difference between the level of economic literacy of banking students and gender, class, working anywhere and using credit card. On the other hand, it was found that there was a significant difference between the sub-dimension of economics knowledge and the class variable which revealed the level of economic literacy. In the research, Games-Howell test was used to determine the source of the difference and as a result of the test, it was found that there was a significant difference between the opinions of the first-year students and the fourth-year students.

Keywords: Economics Literacy, Economic Knowledge, Economic Rationalism, Banking Education.

Received: 02.03.2020

Accepted: 01.05.2020

Suggested Citation:

Kırıl, M. (2020). A Research on Economics Literacy Level of Banking Department Students: The case of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, *Journal of Business Academy*, 1(2): 143-161.

© 2020 Journal of Business Academy.

1. GİRİŞ

İktisat; Arapça kökenli “kasıtlı, bilinçli, ılımlı hareket” etmektir ve günlük dilde Türkçeye “tutumluluk” olarak geçmiştir. Ekonomi; eski Yunan kökenli oikia: ev nomos: kural; ev yönetimi anlamındadır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde kısaca ekonomi; insanların yaşayabilmek adına üretme ve ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu eylemlerinden doğan ilişkilerin bütününe inceleleyen bilim dalı olarak tanımlanmıştır. En temelde ekonomi tanımı ise; “kaynakların sınırlı, buna karşılık insanoğlunun ihtiyaçlarının sonsuz olması nedeniyle, çeşitli sorulara yanıt arayan bir bilim dalı” şeklindedir (Bilgen ve Çılbant, 2015: 686). Ekonomi bilimi, sınırlı kaynakların sınırsız ihtiyaçlar karşısında etkin dağılımını amaçlamaktadır.

Klasik anlamda okuryazarlığın tanımı ise; “yaşam boyu öğrenme bilincini oluşturma, bu bilinci geliştirme, daha etkin öğrenme için bireylerin yeni beceriler kazanmalarını sağlamaktır” (Aldemir, 2003). Ekonomi okuryazarlığı, ekonomide gerçekleşen gelişmelerin ekonomiye etkilerini yorumlayabilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Literatürde birçok çalışmada ekonomi okuryazarlığı ile finansal okuryazarlık aynı çerçevede ele alınmıştır. Ancak ekonomi biliminin, ekonomide gerçekleşen tüm mübadelelerin miktarları ve parasal değerlerini inceleyen bir bilim dalı olması nedeniyle finans sistemini de kapsadığı söylenebilmektedir. Ekonomi okuryazarlığı ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin sebebi ekonominin finansal sistemleri de kapsayan bir bilim dalı olmasıdır (Aldemir, 2003).

Küreselleşme neticesinde, finansal piyasaların gelişmesi, ekonomik yapının daha karmaşık hal alması ekonomi okuryazarlığını daha da önemli hale getirmiştir. Ekonomi okuryazarlığının olmaması nedeniyle alınan yanlış finansal kararların sadece bireyi değil toplum refahını da olumsuz etkilemesi beklenmektedir (Dilek vd., 2016). Küreselleşen dünyada tüm finansal sistemlerin birbirleriyle uyumlu hale getirilmeye çalışıldığı ve bu sayede ulusal finansal sistemlerin geliştiği, yeni yatırım araçlarının çıkartıldığı, yatırım ürünlerinin ve ödeme şekillerinin çeşitlendirildiği ve bir anlamda karmaşıklaştığı görülmektedir. Günümüzde gelişen teknolojinin de etkisiyle bu işlemlerin hız kazanması ile tüm finansal işlemlerin her zaman ve her yerde ulaşılabilirliği söz konusudur. Ekonomi okuryazarlığı sadece finansal sistemlerde işlem yapan işletmeler, kurumlar ve yatırımcıların yeterli seviyede olmasını değil ekonomide yer alan tüm birim ve bireylerin yeterli seviyede olmasını gerektiren bir durum olduğu görülmektedir (Dilek vd., 2016).

Lusardi ve Mitchell (2007) ve Lusardi (2006)’ya göre; ekonomi eğitimi ve temel ekonomi bilgisi bireylerin yatırım, tasarruf, emeklilik planlaması, kredi ve diğer finansal kararlarında önemli rol oynamaktadır (Dilek, 2016: 1867). Tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi, yatırımların istihdam ve üretimi artırarak ülke ekonomisine katkı sağlaması, bireylerde ekonomi okuryazarlığı ile gerçekleşecek bir durumdur. Ekonomideki gelişmeleri ve etkilerini belirli bir öngörüyle yorumlayabilen bir birey, doğru kararlar verebilecek, harcamalarını ekonomik şartlara uygun şekilde gerçekleştirebilecek ve tasarruflarını doğru yöneterek daha uygun yatırım araçlarına yönelebilecektir. Bu sayede geleceklerine yönelik alacakları kararlarında daha etkili olabilecekler ve refah seviyelerini artırmış olacaklardır (Lusardi ve Mitchell, 2011).

Günümüz ekonomisini tarihsel süreç olarak ele aldığımızda, hemen hemen on yılda bir ekonomik kriz yaşandığını söyleyebiliriz. 1982 finansal krizi, 1994 krizi, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri, 2008 küresel krizi ve son olarak 2018 döviz kurundaki sert yükselişle ekonomide gerçekleşen olumsuz durumu ve etkilerini yorumlayabilme, risklerinin neler olduğunu, olası zararlarını hesap edebilir bir düzeye erişebilme açısından ekonomi okuryazarlığı oldukça önemli bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Krizlerin oluşmasının öncesinde dünyada gerçekleşen olayları, ekonomideki gelişmeleri, piyasalardaki durumu belirli bir öngörüyle tespit edebilmek ekonomi okuryazarlığının önemini göstermektedir. İşletmeler, kurumlar veya bireyler krizin ne

zaman patlak vereceğini tahmin edemeyecek olsalar dahi durumu analiz edebilme yeteneği ve tasarrufları doğru finansal araçlara yöneltebilme, yatırım kararlarını bu çerçevede alabilme, risklerden kaynaklanabilecek olası zararlarından korunabilme ya da en aza indirebilmeleri açısından ekonomi okuryazarlığı oldukça önemli bir kavramdır. Ekonomi okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin, işletme ya da kurumların risk yönetiminde de başarılı olacakları düşünülmektedir.

Birbirine entegre olan ulusal ve uluslararası finansal sistemlerindeki menkul kıymet, hisse senedi, tahvil/bono ve diğer çeşitlendirilmiş finansal enstürmanların alım-satım işlemleri teknolojinin gelişmesiyle her zaman ve her yerden ulaşılabilirliğini mümkün kılmıştır. Bu işlemler, spekülasyon ve manipülasyona açık haldedir. Ekonomi okuryazar düzeyi yüksek olan kurum, işletme ya da birey, durum analizi yapabilmeye, gerçekleştirebilecek spekülasyona ya da manipülasyona dayalı işlemlere karşı önlem alabilecektir.

Ekonomi okuryazarlığının toplumda kazandırılması açısından eğitiminin, ilkököl müfredatlarında para ve tanımlı kavramlarıyla başlayarak verilmesi hatta aile içinde aile bireylerinden edinecekleri basit bilgilerle öğretilmesi suretiyle temel oluşturmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de Bankacılık Bölümü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin tespit edilmesi ve literatüre katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde finansal okuryazarlık ile ilgili çalışmaların daha fazla olduğu, bunun yanında ekonomi okuryazarlığı ile ilgili bazı çalışmalarda da olduğu görülmüş olup, bu çalışmaların bir kısmına aşağıda yer verilmiştir.

Gerek ve Kurt, (2012) çalışmalarında, yükseköğretim öğrencilerinin ekonomi okuryazarlıklarını belirlemeye yönelik “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği” geliştirilmesini amaçlamış ve bu amaç doğrultusunda Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği’nin geçerliliğini, kapsam geçerliği, ayırt edici geçerlik ve faktör analizi ile belirlemeye çalışmışlardır. Ayırt edici geçerlik çalışması sonucunda ölçekte yer alan 34 maddenin alt grupla üst grubu birbirinden anlamlı düzeyde ayırt ettiği görülmüştür. Faktör analizi sonucunda ölçeğin “Ekonomi bilgisi”, “Ekonomik akılcılık”, “Toplumsal ekonomik yansımalar” ve “Bireysel ekonomi planlama” olmak üzere dört boyuttan oluşan bir yapı sergilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular ölçeğin yükseköğretim öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılabileceğini ayrıca geliştirilen ölçme aracının yükseköğretimde yer almayan yetişkinlere de uygulanabileceğini vurgulamışlardır.

Mercan vd., (2012) çalışmalarında Ulaştırma Bakanlığı bağlı bir şube çalışanlarına anket uygulamışlardır. Araştırma sonucunda bireysel ekonomi kullanımı boyutunda yüksek düzeyde ekonomi okuryazarı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yapılan analiz sonucunda lise, ve lisans mezunlarına göre yüksek lisans mezunlarının ekonomi okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ekonomi okuryazarlığı alt boyutları ekonomi bilgisi, ekonomik akılcılık, yaş, medeni durum, çalışma süresi, unvan, eğitim, bölüm, cinsiyet ile ekonomi haberlerini takip etme sıklığı ve ekonomi haberlerini merak etme arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Akhan, (2013) çalışmasında öğretmenlerin ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin Sosyal Bilgiler Derslerindeki ekonomi okuryazarlık düzeylerini artırıcı önerilerde bulunulması amacıyla neler yapabileceğini araştırmıştır. Ekonomi okuryazarı olmanın amacının geleceğin iyi ve etkili

vatandaşlarına günlük hayatta kullanabilecekleri deneyimler kazandırdığını, özellikle tüketim çılgınlığı yaşanan çağımızda ekonomi eğitiminin, çocukluktan başlayan zorunlu bir eğitim olduğunu belirtmiştir. Ekonomi okuryazarlığı için gerek aile içinde gerekse okullarda verilecek destekleyici derslerin birbiri ile uyumlu olması gerekliliğinden bahsederek bu noktada aile bireyleri ve öğretmenlerin önemini vurgulamıştır. Ekonomi dersi verilirken, öğrencilerin ilkökul çağında oldukları göz önünde bulundurularak daha kolay ve daha zevkli bir şekilde anlatılması gerekliliğinden bahsedilerek öğretmen adaylarının daha fazla ekonomi dersi görmeleri gerektiğini, dersi iktisatçılardan değil Sosyal Bilgiler eğitiminde ekonomi alanında uzmanlaşmış akademisyenlerden almaları ve ekonomi derslerinde yapacakları etkinlikleri uygulama boyutunda öğrenmelerinin faydalı olacağını belirtmiştir.

Wood ve Doyle (2010), yedi büyük şirkette 1001 çalışanı esas almak üzere ekonomi okuryazarlığı üzerine yaptıkları çalışmada, ekonomi okuryazarlığı ile cinsiyet ve gelir artışı arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermişler ve ekonomi okuryazarlığını arttırmak için üniversitelerde ekonomi dersi verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir (Çil Koçyiğit vd. 2018: 220)

Şantaş ve Demirgil, (2015) bir devlet üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeyinin saptanmasına yönelik araştırma çalışmalarında; 4. sınıflarda, ekonomi dersi alanlarda ve erkeklerde daha fazla ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etme sıklığının olduğunu saptamışlardır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin; yaş, cinsiyet, eğitim görülen sınıf, eğitim alınan bölüm, ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etme sıklığı ve alınan ekonomi dersi sayısının anlamlı farklılıklar oluşturduğunu tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda ulusal ve uluslararası alanda yürütülen çalışmaların genel olarak kişilerin ve öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyinin yüksek olmadığını gösterdiğini belirterek, ekonomi okuryazarlığı düzeyinin artırılması amacıyla çeşitli kurs ve programlar düzenlenmesi ve üniversitelerin müfredatlarında ekonomi okuryazarlığına yönelik program ve derslere daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Ünal vd., (2015) ekonomi okuryazarlığı üzerine çalışmalarını Dumlupınar Üniversitesi, Tavşanlı Meslek Yüksekokulu'nda kredi kartı kullanan öğrenciler üzerindeki anket çalışmasıyla analiz ve test etmişlerdir. Ekonomi okuryazarlığı düzeyi nispi olarak yüksek olan bireylerin, finansal olaylara bakış açısının daha rasyonel ve planlı olduğu, dolayısıyla, bu durumun bireylerin sahip olduğu kredi kartını rasyonel yönde kullanmasını beraberinde getirdiğini belirtmiştir. Çalışmalarında ulaşılan ekonomi okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin, kredi kartını daha rasyonel kullanacağı yönündeki sonucun, gerek öngörülerle gerekse literatürdeki diğer mevcut çalışmalarla, ekonomi okuryazarlık seviyesi yükseldikçe, kişinin para ve diğer finansal enstrümanları daha rasyonel kullandığı yönündeki bulgularıyla uyumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca ekonomi dersini alan üniversite öğrencilerinin, ekonomi okuryazarlığının, söz konusu dersi almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirtilerek, sahip olunan genel ekonomi bilgisinin ve toplumsal ekonomik yansımaların rasyonel kredi kartı kullanımı üzerinde etkilerinin olmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Dilek vd., (2016) Kastamonu Üniversitesi öğrencilerine yönelik yaptıkları araştırma sonucunda, bireylerin kaynakları daha akılcı kullanarak israftan kaçınmalarının topluma pozitif dışsallık sağlayacağından ekonomi okuryazarlığının önemini ortaya koyacak çalışmaların öneminden bahsetmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin sorulara orta ve yüksek değerli cevaplar verdiklerini, sonuç olarak bu öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı konusunda yeterli veya en azından kendilerine güvenini ortaya çıkarttığını ancak ekonomi okuryazarlığı konusunda alacakları mesafe olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca medeni durum, cinsiyet ve yaş gruplarına göre istatistiki açıdan önemli fark bulunmadığını da tespit etmişlerdir.

Yıldırım ve Öztürk, (2017) tarafından ekonomi okuryazarlığı ve eğitimi konusunda ekonomi ve sosyal bilgiler eğitimi uzmanları ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada; katılımcılara göre, ekonomi eğitimi için en uygun kademenin ortaöğretim, daha sonra ise ortaokul olduğu, bunu sırasıyla yükseköğretim, ilkokul ve anaokulunun takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Barış ve Şeker, (2017) Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmalarında, ekonomi okuryazarlığının özellikle kariyerlerinin başlarında olan ve önlerinde refah düzeylerini artırmada uzun bir zaman dilimi olan gençler arasındaki öneminden bahsederek ekonomi okuryazarlığının “orta seviyede” olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca cinsiyet değişkeni ile ekonomi bilgisi alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ve ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin erkek öğrencilerde kız öğrencilere nazaran daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Anketi cevaplayan öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme ve çalışma deneyim durumlarına göre de farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca elde edilen analizlere göre ekonomik gelişmeleri izledikleri başlıca bilgi kaynakları arasında ilk sırayı ailelerinin aldığını ve bu durumun ekonomi okuryazarlığında eğitimin ilk aşamasının aile olması gerektiği konusunda ipuçları verdiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin artırılması eğitiminin ailede başladığını düşünerek, ailelerin ekonomi okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesinin de öneminden bahsedilmiş ve aileler için seminer, kurs vb. şekilde eğitim verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Yıldırım, (2017) yaygın eğitim kapsamında çocuklara yönelik olarak ekonomi eğitimi amacıyla yürütülen çalışmaları ve bu çalışmaların örgün eğitime katkısını incelemeyi amaçladığı çalışmada, nitel araştırma yöntemine uygun olarak web taraması sonucunda tespit edilen yedi programı incelemiştir. Araştırmada veri toplama tekniği olarak doküman incelemesini kullanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanmış ve bulguları betimsel olarak sunmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre çocuklara yönelik ekonomi eğitimi çalışmaları bir sivil toplum örgütü ve üç banka tarafından gerçekleştirildiğinden bahisle, programların genel olarak tasarruf bilincini ve bilinçli tüketicilik davranışlarını geliştirmeyi amaçladığını ve çoğunlukla aktif öğrenme yaklaşımına göre tasarlandığını söylemektedir. Yaygın eğitim kapsamında yürütülen programların Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler programlarındaki bilinçli tüketicilik ve tasarruf bilincinin geliştirilmesi konusundaki kazanımlara ulaşılmasına katkı sunduğu, bu kazanımlar dışındaki katkısının sınırlı olduğu görülmüştür diyerek çocuklara yönelik ekonomi eğitiminin yaygın eğitim kapsamında yer bulması bu konuda önemli bir girişim olarak değerlendirilmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. Ayrıca bu tür çalışmaların toplum geneline yayılarak tasarruf ve para yönetimi etrafında şekillenmemesini, daha da genişletilerek tüketimin ve üretim işlevinin eklenmesini önermiştir.

Demirgil ve Erilli, (2018) çalışmalarında Sivas halkının ekonomi okuryazarlığını tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmalarının sonucunda halkın ekonomi okuryazarlığı seviyesinin alt boyut puan ortalamalarının altında gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Ekonomi konusunda gerekli eğitimi almayanların genellikle konuları araştırmak yerine internet ve medya sayesinde elde edilen hazır bilgilere yöneldiklerini ve bu durumun doğru bilgi edinmeleri açısından yeterli olmadığı sonucuna varmışlardır. Ekonomi okuryazarlığının yeterli düzeyde olmamasının sonuçlarının, karar birimlerinin tercihlerinde hata yapmalarına ve bunun sonucunda da kıt kaynakların etkin kullanılmadığına neden olduğunu belirterek; ekonomi okuryazarlığı düzeyinin artırılabilmesi için ilgili birimlerce çeşitli kurs, seminer ve programlar düzenlenebilmesinin faydalı olabileceğini öngörmektedirler. Bunun için de Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nin, ekonomi okuryazarlık düzeyinin artırılmasında gerekli destek ve katkıyı sağlayabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Çil Koçyiğit vd., (2018) Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sağlık Yönetimi ve İşletme Bölümü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini tespit edilmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin, ekonomi okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeylerinin tüm alt boyutlar dahil olmak üzere cinsiyet ve bölüm arasında anlamlı bir farklılık olmadığını, sınıflar arasında ise anlamlı farklılık bulunduğunu tespit etmişlerdir. Sınıf düzeyinin artması ile ekonomi okuryazarlık düzeylerinin artmasının, alınan ekonomi derslerinin sonucu olduğunu ve bu sayede ekonomi okuryazarlık düzeylerinin arttığını belirtmişlerdir. Eğitim ve öğretimin önemli olduğunu, ulusal ve uluslararası çalışmaların, bireylerin ekonomi okuryazarlığına sahip olmalarını ve bu sayede ekonomide doğru kararlar alabilmelerini, dolayısıyla da sınırlı kaynakları etkin biçimde kullanmalarına etki edeceğini vurgulamışlardır. Ekonomi okuryazarlığı düzeyinin arttırılması için, okul müfredatına daha fazla ekonomi okuryazarlık derslerinin veya konularının dahil edilmesini, çeşitli kurs ve programların düzenlenmesinin ve bu uygulamaların tüm toplumu kapsayacak şekilde genişletilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Güler ve Veysikarani, (2019) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi hedefleyen çalışmalarında, ekonomi okuryazarlık düzeyini belirlemek için Gerek ve Kurt'un (2011) geçerliliği ve güvenilirliği sınanmış, Türkçe formunu hazırlamış olduğu 34 maddelik ölçeğini kullanmışlardır. Faktör analizi sonucunda orijinal ölçekten farklı olarak beş alt boyut elde ederek, medeni durum, yaş ve öğrenim seviyesi (doktora öğrencisi veya yüksek lisans öğrencisi olup olmama) demografik değişkenlerinin ekonomi okuryazarlığını etkileme gücünün istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığını belirtmişlerdir. Cinsiyet ve geçim kaynağı değişkenlerinin ekonomi okuryazarlık alt boyutları üzerinde istatistiksel bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmışlardır. Yaptıkları çalışmada elde edilen bulgular ışığında, ekonomi bilmenin veya ekonomi öğrenmenin, eğitim görülen fakülte veya bölüm ile ilişkisinin olmaması, her bölümde eğitim gören öğrencilerin mutlak surette ekonomi hakkında bilgi alması gerekliliğini de vurgulamışlardır. Ayrıca Türkiye'deki farklı yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören lisansüstü öğrenciler için benzer çalışmalar yapılarak, ekonomi okuryazarlığı açısından karşılaştırmaların yapılmasının mümkün olabileceğini, böylelikle elde edilecek çalışmaların karşılaştırılarak yorumlanmasının da faydalı olacağını düşünmüşlerdir.

3. AMAÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın amacı, önemi, araştırmanın yöntemi ve kapsamı, modeli, araştırmanın sınırlılıkları, evreni ve örneklemini, verilerinin analizi aşamaları açıklanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, elde edilen verilerle Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF'de ekonomi eğitimi alan Bankacılık Bölümü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin incelenmesidir. Bu kapsamda çalışmada üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyelerini ortaya koyan boyutlar ile demografik özellikleri arasında farklılıkların olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyelerinin tespit edilmesine yönelik aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H₁: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

H₂: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

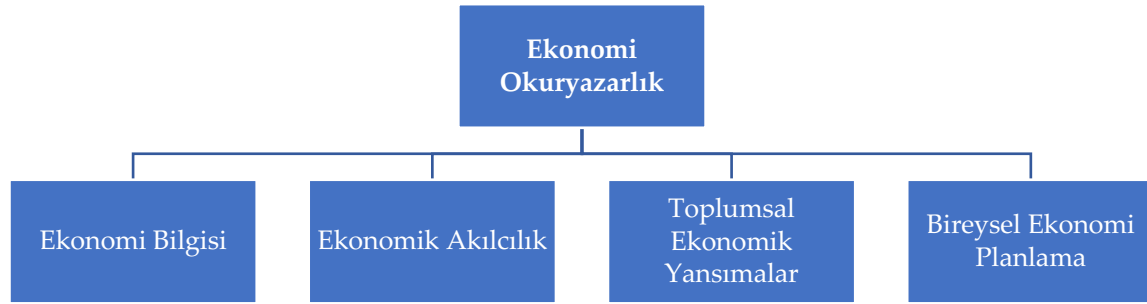
H₃: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri herhangi bir işte çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

H₄: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri kredi kartı kullanma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

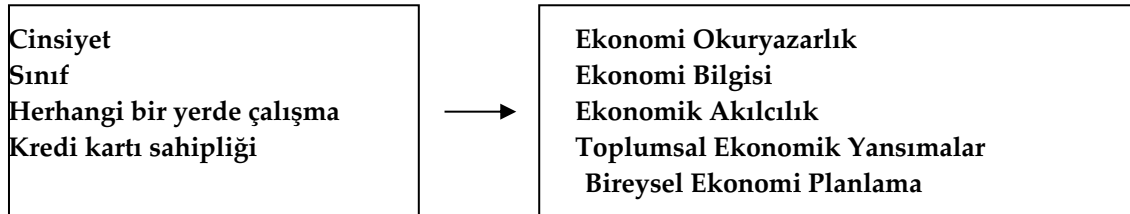
3.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel bir tarama modeli kullanılmıştır. Bilindiği üzere tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Yıldız, 2004: 79). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf, herhangi bir işte çalışma durumu ve kredi kartı sahipliğine göre farklılık oluşturup oluşturmadığının tespiti yapılmıştır. Bu yönüyle araştırma betimsel bir tarama modelidir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeyleri “Ekonomi Bilgisi”, “Ekonomik Akılcılık”, “Toplumsal Ekonomik Yansımalar” ve “Bireysel Ekonomi Planlama” olmak üzere dört alt boyutta incelenmiştir.

Şekil 1. Ekonomi Okuryazarlık Düzeyi İçerisinde Yer alan Boyutlar

Şekil 2. Araştırma Kapsamında Oluşturulan Modeli

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada, verilerin elde edilmesi amacı ile anket yöntemine başvurulmuş olup, Gerek ve Kurt (2011) tarafından geliştirilmiş güvenilirliği ve geçerliliği daha önce saptanmış ekonomi okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Anket soruları yüz yüze görüşme ile gizlilik esasından hareketle yapılmıştır. Toplam 39 sorudan oluşan anketin birinci bölümde katılımcıların demografik bilgileri, ikinci bölümünde ise katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeylerini ortaya koyan ifadeler yer almaktadır. Uygulama sonucunda elde edilen verilerin çözümlemesinde paket programdan yararlanılmıştır.

Birinci Bölüm: Kişisel Bilgi Formu

Bu bölümde ankete katılanların cinsiyet, sınıf, herhangi bir yerde çalışma durumu, lisans eğitimi boyunca alınan dersler ve kredi kartı kullanma durumu ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

İkinci Bölüm: Ekonomi Okuryazarlık Ölçeği

İkinci bölümde yer alan Ekonomi Okuryazarlık ölçeği 34 sorudan oluşan beşli likert ölçeğidir. Ölçekte yer alan ifadeler;

1. Kesinlikle Katılmıyorum
2. Katılmıyorum
3. Fikrim Yok
4. Katılıyorum
5. Kesinlikle Katılıyorum

şeklinde derecelendirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları

Bu araştırma Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de ekonomi eğitimi alan Bankacılık Bölümünde okuyan öğrencileri kapsamakta olup, yapılacak araştırmanın, öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerini tespit etmeye yönelik yeterli ve güvenilir bilgileri toplayacak nitelikte olacağı düşünülmektedir.

3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de ekonomi eğitimi alan Bankacılık bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. 2019 yılında sözü edilen bölümde okuyan öğrenci sayısı 407’dir.

Örneklemi ise, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen öğrenciler oluşturmaktadır.

Bu araştırmada istatistiksel açıdan elde edilen verilerin anlamlılık düzeyinin sağlanması amacı ile toplam 215 kişiye anket uygulanmıştır. Ancak, araştırmaya katılanlardan 5 öğrencinin anket formundaki soruların büyük bir kısmını cevaplamadığı görülmüştür. Sonuç olarak, toplam 210 adet anket istatistiksel analize tabi tutulmuştur.

Söz konusu örneklemin yeterli olup olmadığı konusunda ana kütle büyüklüğünün bilindiği durumlarda geçerli olan aşağıdaki formül kullanılmıştır (Yamane, 2001: 116-117).

$$n = \frac{(Nt^2 pq)}{(d^2 (N-1) + t^2 pq)}$$
$$n = \frac{(417 * 1,96^2 * 0,10 * 0,90)}{(0,05^2 * 4160 + 1,96^2 * 0,10 * 0,90)}$$
$$n = 103$$

Formülde yer alan N: anakütle büyüklüğünü, n: örneklem büyüklüğünü, p: olayın görülme olasılığını, q: 1-p: olayın görülmemesi olasılığını, d: kabul edilen ± örnekleme hata oranını ve $t_{(\alpha, sd)}$: α anlamlılık düzeyinde, serbestlik derecesine göre t kritik değerini ifade etmektedir.

Buna göre gerekli örneklem sayısının 103 olduğu tespit edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Güvenirlilik Katsayısı

Bu çalışmada güvenirlilik analizinde Cronbach Alfa Katsayısı kullanılmıştır. Alfa katsayısının değerlendirilme aralıkları şu şekilde sınıflandırılmıştır (Kalaycı, 2005: 405)

Tablo 1. Cronbach's Alpha Katsayısı İçin Güvenirlilik Düzeyleri

Cronbach's Alpha katsayısı için güvenirlilik düzeyleri	
$\alpha < 0.50$	Ölçek güvenilir değildir
$0.50 < \alpha < 0.60$	Ölçek düşük düzeyde güvenilirdir
$0.60 < \alpha < 0.70$	Ölçek kabul edilebilir düzeyde güvenilirdir
$0.70 < \alpha < 0.90$	Ölçek iyi düzeyde güvenilirdir
$\alpha > 0.90$	Ölçek çok iyi düzeyde güvenilirdir

Tablo 2. Cronbach's Alpha Tekniğine İlişkin Çözümleme Sonuçları

Boyutlar	Cronbach's Alpha Katsayısı	Madde Sayısı	Güvenirlilik Düzeyi
Ekonomi Okuryazarlık Düzeyleri	.96	34	Çok iyi düzeyde güvenilir
Ekonomi Bilgisi	.91	13	Çok iyi düzeyde güvenilir
Ekonomik Akılcılık	.91	9	Çok iyi düzeyde güvenilir
Toplumsal Ekonomik Yansımalar	.92	9	Çok iyi düzeyde güvenilir
Bireysel Ekonomi Planlama"	.92	3	Çok iyi düzeyde güvenilir

Tablo 2'den de görüldüğü üzere, ekonomi okuryazarlık ölçeği ve alt boyutları çok iyi düzeyde güvenilirdir.

4.2. Normallik Analizi

Verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespit edilmesinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerleri tespit edilmiştir. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerlerinin 0,05'ten büyük olması beklenmektedir. Bu koşulun yerine geldiği durumlarda verilerin normal dağılıma sahip olduğu varsayılır. Normallik testi sonucu Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Normallik Test Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p	İstatistik	df	p
Finansal okuryazarlık	.122	210	.000	.926	210	.000
Ekonomi bilgisi	.100	210	.000	.950	210	.000
Ekonomik akılcılık	.145	210	.000	.926	210	.000
Toplumsal ekonomik yansımalar	.131	210	.000	.914	210	.000
Bireysel ekonomi planlama	.184	210	.000	.877	210	.000

Tablo 3'den de görüleceği üzere, üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini ortaya koyan ifadelerin normal bir dağılım göstermemesinden dolayı bu çalışmada parametrik olmayan test yöntemleri kullanılmıştır.

4.3. Katılımcılara ait Genel Betimsel İstatistikler

Araştırmada demografik faktörler olarak; katılımcıların sınıfları, cinsiyetleri, herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları, kredi kartı sahiplik durumu ve lisans eğitimi boyunca alınan dersler olarak belirlenmiştir. Aşağıda katılımcıların söz konusu özelliklerine ilişkin frekans dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Cinsiyetiniz		
	N	%
Erkek	59	28,1
Kadın	151	71,9
Toplam	210	100,0
Sınıfınız		
	N	%
1. sınıf	57	27,1
2. sınıf	34	16,2
3. sınıf	77	36,7
4. sınıf	42	20,0
Toplam	210	100,0
Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?		
	N	%
Evet	27	12,9
Hayır	183	87,1
Toplam	210	100,0
Kredi kartı kullanıyor musunuz?		
	N	%
Evet	98	46,7
Hayır	112	53,3
Toplam	210	100,0

Katılımcıların cinsiyet dağılımlarında %28,1'inin erkek, %71,9'unun ise kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf dağılımlarında ise %27,1'inin 1. Sınıf; %16,2'sinin 2. Sınıf; %36,7'sinin 3. Sınıf ve %20'sinin ise 4. Sınıfta olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıları herhangi bir işte çalışma durumlarına baktığımızda ise büyük çoğunluğun (% 87,1) herhangi bir yerde çalışmadığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların kredi kartı kullanma durumlarında da benzer şekilde büyük çoğunluğun kredi kartı kullanmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Lisans Eğitimi Boyunca Alınan Derslere Yönelik Dağılımlar

	N
Muhasebe-1	210
Muhasebe-2	137
Maliyet Muhasebesi	6
Finansal Yönetim	141

Katılımcıların lisans eğitimi boyunca aldıkları derslere yönelik dağılımlara bakıldığında 210 kişi Muhasebe 1, 137 kişi Muhasebe 2, 6 kişi Maliyet Muhasebesi ve 141 kişi ise Finansal Yönetim dersini aldığını ifade etmiştir.

4.4. Ekonomi Okuryazarlık Ölçeğine Yönelik Elde Edilen Betimsel İstatistikler

Araştırmanın bu kısmında **Ekonomi Okuryazarlık** ölçeği içerisinde yer alan ifadelerin her birine katılımcıların verdikleri cevapların ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Burada elde edilen ortalama değerlerin yorumlanmasında aşağıdaki sınıflama aralıkları baz alınmıştır:

1,00-1,80 aralığında çok düşük;

1,81-2,60 aralığında düşük;

2,61-3,40 aralığında orta;

3,41-4,20 aralığında yüksek ve 4,21-5,00 aralığında çok yüksek düzeyli (Gönen, 2013: 97).

Tablo 6. Ekonomi Okuryazarlık Ölçeğine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

	Ort.	Std. Sapma	Katılım Düzeyi
Döviz fiyatlarındaki değişimin ihracat ve ithalat üzerindeki etkilerini yorumlayabilirim.	3.39	.918	Orta
IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim.	2.97	.835	Orta
Menkul kıymetler borsasındaki gelişmelerin ekonomiye etkisini anlayabilirim.	3.22	.950	Orta
Uluslararası ekonomik kaynakların piyasaya etkisini anlayabilirim.	3.40	.929	Orta
Ulusal finansal kaynakların ekonomiye etkisini anlayabilirim.	3.40	.913	Orta
Enflasyon oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini anlayabilirim.	3.52	1.008	Yüksek
Dış ekonomik gelişmelerin ülke ekonomisine yansımalarını yorumlayabilirim.	3.46	.988	Yüksek
Faiz oranlarının piyasaya etkisini anlayabilirim.	3.60	.902	Yüksek
Ekonomik politikaların fayda ve maliyetlerini değerlendirebilirim.	3.25	.889	Orta
Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin (KOBİ) ekonomik rollerini anlayabilirim.	3.36	.969	Orta
Döviz ve altın fiyatlarında meydana gelen değişimin nedenlerini yorumlayabilirim.	3.48	.959	Yüksek
Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ekonomik rollerini tanımlayabilirim.	3.34	.884	Orta
Gelir dağılımı-ekonomi ilişkisini anlayabilirim.	3.54	.842	Yüksek
Ekonomik tercihlerimin fayda ve maliyetlerini karşılaştırabilirim.	3.48	.974	Yüksek
Parasal kaynaklarımı değerlendirerek akılcı (rasyonel) tercihler yapabilirim.	3.51	.984	Yüksek
Sunulan hizmetleri ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	3.68	.902	Yüksek
Kar ve maliyetler arasındaki farkı anlayabilirim.	3.75	.926	Yüksek

Genel tüketim harcamalarımı gelirime göre düzenleyebilirim.	3.69	1.135	Yüksek
Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik unsurları algılayabilirim.	3.66	1.020	Yüksek
Üretici ile tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	3.76	.955	Yüksek
Malın azalmasının ve fazlaşmasının piyasa fiyatlarına etkisini yorumlayabilirim.	3.69	1.009	Yüksek
Arz-talep dengesizliklerinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	3.69	.951	Yüksek
Tüketeceğim ürüne karar verirken fiyat-fayda ilişkisini göz önünde bulundururum.	3.81	1.021	Yüksek
Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	3.67	.985	Yüksek
Reklam harcamalarının ekonomiye katkılarını yorumlayabilirim.	3.61	1.067	Yüksek
Tercih edeceğim ürüne karar verirken ihtiyacımı göz önünde bulundururum.	3.92	1.100	Yüksek
Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	3.63	.951	Yüksek
Bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım.	3.93	1.080	Yüksek
Ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım.	3.93	1.062	Yüksek
Ürünlerin tüketicilere ulaşım sürecinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	3.80	.979	Yüksek
Ekonomik krizlerin işsizlik üzerinde yarattığı etkileri yorumlayabilirim.	3.78	1.036	Yüksek
Kredi kullanırken gelir-gider dengemi sağlayabilirim.	3.55	1.294	Yüksek
Kredi kartı kullanırken ödeme gücüne göre harcama yaparım.	3.76	1.283	Yüksek
Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum.	3.89	1.250	Yüksek

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeyini ortaya koyan ifadelerden en yüksek düzeyli katılımın “bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım” ve “ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım” ifadelerine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kısımda en düşük düzeyli katılımın ise “IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 7. Tüm Boyutların Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ort.	SS
Finansal okuryazarlık	3.59	.638
Ekonomi bilgisi	3.38	.639
Ekonomik akılclık	3.66	.759
Toplumsal ekonomik yansımalar	3.79	.808
Bireysel ekonomi planlama	3.73	1.182

Tablo 7'ye bakıldığında katılımcıların ekonomi okuryazarlık ölçeğinin geneline 3,59'luk düzeyde bir katılım sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu kısımda en yüksek düzeyli katılımın toplumsal ekonomik yansımalar boyutuna, en düşük katılımın ise ekonomi bilgisi boyutuna ait olduğu ortaya çıkmıştır.

4.5. Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırmanın bu kısmında, katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet, sınıf, herhangi bir işte çalışma durumu ve kredi kartı kullanma durumu arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına yönelik sonuçlar yer almaktadır.

Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında iki seçenekli sorular için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla seçeneğe sahip sorularda Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Bu araştırmada kullanılan Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testinin değerlendirilmesinde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

H₁: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

Katılımcıların cinsiyetleri ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmış olup H₁ hipotezi reddedilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Cinsiyete Göre Ekonomi Okuryazarlık Düzeyinin Karşılaştırılması

	Cinsiyetiniz	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Finansal okuryazarlık	Erkek	59	113,59	6702,00	3977,000	,23
	Kadın	151	102,34	15453,00		
	Toplam	210				
Ekonomi bilgisi	Erkek	59	116,98	6902,00	3777,000	,09
	Kadın	151	101,01	15253,00		
	Toplam	210				
Ekonomik akılclık	Erkek	59	111,48	6577,50	4101,500	,37
	Kadın	151	103,16	15577,50		
	Toplam	210				
Toplumsal ekonomik yansımalar	Erkek	59	116,19	6855,00	3824,000	,11
	Kadın	151	101,32	15300,00		
	Toplam	210				
Bireysel ekonomi planlama	Erkek	59	100,63	5937,00	4167,000	,46
	Kadın	151	107,40	16218,00		
	Toplam	210				

H₂: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri sınıflarına göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfları ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmış olup H2 hipotezi reddedilmiştir. Bu kısımda katılımcıların ekonomi bilgisi alt boyutunda yer alan ifadelerde ise sınıflarına göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Söz konusu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilmesi amacıyla Games Howell çoklu karşılaştırma testine başvurulmuş olup teste ilişkin sonuçlar aşağıdaki Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Ekonomi Okuryazarlık Düzeyinin Karşılaştırılması

	Sınıfınız	N	Sıralı Ortalama	Kruskal-Wallis H	p
Finansal okuryazarlık	1. sınıf	57	95,10	5,627	,13
	2. sınıf	34	104,75		
	3. sınıf	77	103,48		
	4. sınıf	42	123,93		
	Toplam	210			
Ekonomi bilgisi	1. sınıf	57	85,68	13,630	,00
	2. sınıf	34	103,22		
	3. sınıf	77	107,24		
	4. sınıf	42	131,05		
	Toplam	210			
Ekonomik akılcılık	1. sınıf	57	101,02	6,107	,11
	2. sınıf	34	108,34		
	3. sınıf	77	97,08		
	4. sınıf	42	124,73		
	Toplam	210			
Toplumsal ekonomik yansımalar	1. sınıf	57	106,26	,611	,89
	2. sınıf	34	101,66		
	3. sınıf	77	103,48		
	4. sınıf	42	111,27		
	Toplam	210			
Bireysel ekonomi planlama	1. sınıf	57	109,16	2,013	,57
	2. sınıf	34	98,06		
	3. sınıf	77	101,29		
	4. sınıf	42	114,27		
	Toplam	210			

Tablo 10. Sınıf Değişkenine Göre Ekonomi Bilgisinin Çoklu Karşılaştırma Test Sonuçları

Bağımlı Değişken: Ekonomi bilgisi			
Games-Howell			
Sınıf	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
1. sınıf	2. sınıf	,172	,484
	3. sınıf	,154	,490
	4. sınıf	,403*	,014

*. Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların sınıfları ile ekonomi bilgisinin çoklu karşılaştırma test sonucuna baktığımızda 1. Sınıfta olanların ekonomi bilgisine yönelik görüşleri ile 4. Sınıftakilerin görüşleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 10).

H₃: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri herhangi bir işte çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

Katılımcıların herhangi bir işte çalışma durumu ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmış olup, H₃ hipotezi reddedilmiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Herhangi Bir İşte Çalışma Durumuna Göre Ekonomi Okuryazarlık Düzeyinin Karşılaştırılması

	Herhangi Bir İşte Çalışıyor musunuz?	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U	p
Finansal okuryazarlık	Evet	27	104,59	2824,00	2446,000	,93
	Hayır	18	105,63	19331,00		
		3				
	Toplam	21				
Ekonomi bilgisi	Evet	27	102,98	2780,50	2402,500	,82
	Hayır	18	105,87	19374,50		
		3				
	Toplam	21				
Ekonomik akılcılık	Evet	27	97,96	2645,00	2267,000	,49
	Hayır	18	106,61	19510,00		
		3				
	Toplam	21				
Toplumsal ekonomik yansımalar	Evet	27	96,70	2611,00	2233,000	,42
	Hayır	18	106,80	19544,00		
		3				
	Toplam	21				
Bireysel ekonomi planlama	Evet	27	115,61	3121,50	2197,500	,35
	Hayır	18	104,01	19033,50		
		3				
	Toplam	21				

H₄: Üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyeleri kredi kartı kullanma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir.

Katılımcıların kredi kartı kullanma durumları ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmış olup H₄ hipotezi reddedilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Kredi Kartı Kullanma Durumuna Göre Ekonomi Okuryazarlık Düzeyinin Karşılaştırılması

	Kredi Kartı Kullanıyor musunuz?	N	Sıralı Ortalama	Sıralar Toplamı	Mann- Whitney U	p
Finansal okuryazarlık	Evet	98	107,23	10508,50	5318,500	,70
	Hayır	112	103,99	11646,50		
	Toplam	210				
Ekonomi bilgisi	Evet	98	108,43	10626,00	5201,000	,51
	Hayır	112	102,94	11529,00		
	Toplam	210				
Ekonomik akılcılık	Evet	98	102,47	10042,50	5191,500	,50
	Hayır	112	108,15	12112,50		
	Toplam	210				
Toplumsal ekonomik yansımalar	Evet	98	105,15	10304,50	5453,500	,94
	Hayır	112	105,81	11850,50		
	Toplam	210				
Bireysel ekonomi planlama	Evet	98	108,10	10593,50	5233,500	,56
	Hayır	112	103,23	11561,50		
	Toplam	210				

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de ekonomi eğitimi alan Bankacılık Bölümü öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ekonomi okuryazarlık düzeyinin tespitinde anket yöntemine başvurulmuştur. Anket sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- ✓ Araştırmada katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeyini ortaya koyan ifadelerden en yüksek düzeyli katılımı “bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım” ve “ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım” ifadesi ile; en düşük katılımı ise “IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim” ifadesi ile sağladığı ortaya çıkmıştır.
- ✓ Katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeylerini ortaya koyan ifadelere genel olarak 3,59’luk düzeyde katılım sağladıkları ortaya çıkmıştır. Bu kısımda en yüksek düzeyli katılım, “toplumsal ekonomik yansımalar” boyutunda; en düşük katılım ise “ekonomi bilgisi” boyutunda ortaya çıkmıştır.
- ✓ Araştırmada katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeyleri ile bazı demografik özellikler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da ortaya konulmuştur. Araştırmada yapılan analiz sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.
- ✓ Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise, katılımcıların sınıfları ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığıdır. Ancak, katılımcıların ekonomi bilgisi alt boyutunda yer alan ifadelerde sınıf değişkenine göre farklılaşma olduğu ve bu farklılıkta 1. sınıfta olanların ekonomi bilgisine yönelik görüşleri ile 4. sınıftakilerin görüşleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin aldıkları ekonomi derslerinin artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

- ✓ Son olarak, katılımcıların kredi kartı kullanma durumları ile ekonomi okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

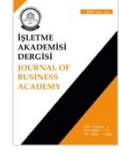
Bu araştırmada yapılan literatür incelemeleri ve anket uygulaması sonucunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- ✓ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF’de ekonomi eğitimi alan Bankacılık bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışma, farklı örneklem kitleleri üzerinde yapılabilir.
- ✓ Araştırmada katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeylerini ortaya koymak amacıyla nicel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Gelecekteki araştırmalarda odak grup görüşmeleri ve mülakat yönteminin yer aldığı nitel analiz yöntemlerine başvurulabilir. Bu kapsamda katılımcı görüşlerini ortaya koyan ifadeler içerik analizi yöntemiyle incelenebilir.
- ✓ Araştırmada katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılmasında cinsiyet, sınıf, herhangi bir işte çalışma durumu ve kredi kartı kullanma durumu değişkenleri baz alınmıştır. Gelecekteki araştırmalarda katılımcıların yaşları ve diğer özellikleri baz alınarak karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.
- ✓ Katılımcıların ekonomi okuryazarlık düzeyleri ile okuldaki başarı durumları arasındaki ilişkiyi ortaya koyacak yeni çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Ekonomi okuryazarlık düzeylerinin yüksek olmasının kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasına sağlayacağı katkı düşünüldüğünde, ekonomi okuryazarlık düzeyinin artırılması için daha ilkökul düzeyinden başlanarak ders müfredatlarına eklenmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akhan, N.E. (2013). Adım Adım Ekonomi Okuryazarlığı: Sosyal Bilgiler Dersleri İçin Alternatif Yolları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6 (14), 2-36.
- Aldemir, A. (2003). Bilgiye Erişim Yeni Yaklaşım: Bilgi Okuryazarlığı. *ÜNAK 2003: Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 271-281.
- Barış, S. ve Şeker, H. (2017). Ekonomi Okuryazarlığı: Amasya Üniversitesi Bir Araştırma. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54 (624), 79-93.
- Bilgen, U. Ve C. Çılbant, C. (2015). Manisa Gördes’de 2008-2014 Yılları Arasında Tarımsal Üretim-Fiyat İlişkisi. *Yönetim ve Ekonomi*, 22 (2), 685-697.
- Çil Koçyiğit, S., Şeremet G. G. ve Altunay R. (2018). Ekonomi Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar. Unvan, Y.A. (Ed.), *Sağlık Yönetimi Bölümü ve İşletme Bölümü Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Örneği* (225-243). Ankara: Gece Kitablığı.
- Dilek S., Küçük O. ve Eleren A. (2016). Kastamonu Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (7), 1865-1878.
- Gerek, D. ve Kurt A. A. (2011). Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlilik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 59-73.
- Gönen, B. (2013), Stratejik Yönetim Dersinin Öğrencilere İş Dünyasında Gerekli Nitelikleri Kazandırma Düzeyi: Ankara Üniversitesinde Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Hayta, N. ve Akhan, N. E. (2014). İlköğretim Sosyal Bilgileri Derslerinde Ekonomi Okuryazarlığının Geliştirilmesi. *TSA*, 18 (1), 205-230.
- Kalaycı, Ş. (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O.S. (2011). "Financial Literacy Around The World: An Overview". NBER Working Paper, 17107, <http://www.nber.org/papers/w17107> (Erişim Tarihi: 15.01.2020).
- Mercan, N., Oyur, E., Altınay, A. ve Aksanyar, Y. (2012). Ekonomi Okur Yazarlığına Ampirik Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 109-118.
- Özgür Güler, E. ve Veysikarani D. (2019). Ekonomi Okuryazarlığı Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28 (1), 126-141.
- Şantaş, F. ve Demirgil, B. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 48, 46-60.
- Ünal, S., Söylemez, C. ve Düger Y.S. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı Ve Kredi Kartı Tutumunun Rasyonel Kredi Kartı Kullanımına Etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı MYO Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10 (1), 31-52.
- Yamane, T. (2001). *Temel Örnekleme Yöntemleri*. (Çev: A. Esin, Bakır, M. A., Aydın, C. ve Gürbüzsel, E.), İstanbul: Literatür Yayınları.
- Yıldırım, G. (2017). Çocuklar İçin Yaygın Eğitim Kapsamında Yürütülen Ekonomi Eğitimi Çalışmalarının İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 104-124.
- Yıldırım, G. ve Öztürk, C. (2017). An Investigation of the Views of Field Experts and Teachers Related to Economic Litteracy and its Education. *Erciyes Journal of Education*, 1 (2), 1-22.
- Yıldız, A. (2004). Türkiye'deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 78-97.

[Araştırma Makalesi](#)

İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki İlişki: Ankara'daki 4 ve 5 Yıldızlı Oteller Üzerinde Bir İnceleme

Dr. Öğr. Üyesi Şükran ÖKTEM

Başkent Üniversitesi, Bağlıca Kampüsü, Etimesgut, Ankara.

sukran@baskent.edu.tr www.orcid.org/0000-0003-2198-6449

Dr. Öğr. Üyesi Menekşe ÖZTOPRAK

Başkent Üniversitesi, Bağlıca Kampüsü, , Etimesgut, Ankara.

tarhan@baskent.edu.tr www.orcid.org/0000-0003-4039-3657

Öz

Bu araştırmanın amacı, örgütlerin başarısı açısından son derece önemli bir yönetim konusu olan iş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performans düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Ankara ilinde bulunan 4 ve 5 yıldızlı otellerde, tesadüfi olarak seçilen 319 çalışana, örneklem çapı basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak iş doyumu, yaşam doyumu ve performans ölçeğini içeren anketler uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programında frekans ve yüzde, korelasyon analizi, farklılaşma testleri t ve anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda çalışanların iş doyumu ile yaşam doyumu arasında ilişki, iş doyumu ile işgören performansı arasında ilişki ve yaşam doyumu ile işgören performansı arasında ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; iş doyumu ve yaşam doyumu arasında, iş doyumu ile işgören performans düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu ancak yaşam doyumu ile işgören performansı arasında ise böyle bir ilişkinin olduğu görülememiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Doyumu, Yaşam Doyumu, İşgören Performansı.

Makale Gönderme Tarihi: 08.02.2020

Makale Kabul Tarihi: 10.04.2020

Önerilen Atıf:

Öktem, S., Öztoprak, M. (2020). İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki İlişki: Ankara'daki 4 ve 5 Yıldızlı Oteller Üzerinde Bir İnceleme, *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(2): 162-173.

© 2020 İşletme Akademisi Dergisi.

Research Article

Relationship Between Job Satisfaction, Life Satisfaction and Employee Performance: A Review on 4 and 5 Star Hotels in Ankara

Assist. Prof. Şükran ÖKTEM

Başkent University, Bağlıca Campus, Etimesgut, Ankara, Turkey.

sukran@baskent.edu.tr www.orcid.org/0000-0003-2198-6449

Assist. Prof. Menekşe ÖZTOPRAK

Başkent University, Bağlıca Campus, , Etimesgut, Ankara, Turkey.

tarhan@baskent.edu.tr www.orcid.org/0000-0003-4039-3657

Abstract

The purpose of this research is to reveal the relationship between job satisfaction, life satisfaction and levels of employee performance, which is an important management issue for the success of organizations. For this purpose, on selected randomly 319 employees from 4 and 5-star hotels in Ankara, using sample diameter simple random sampling method a job satisfaction survey, including life satisfaction and performance scale was applied. The data obtained were analyzed by frequency and percentage, correlation analysis, differentiation tests t and anova test in SPSS package program. As a result of the analysis, it has been identified the relationship between the job satisfaction and life satisfaction of employees, the relationship between job satisfaction and employee performance, and the relationship between life satisfaction and employee performance. According to the research results; It has been observed that there is a significant relationship between job satisfaction and life satisfaction, between job satisfaction and employee performance level, but there is no such relationship between life satisfaction and employee performance.

Keywords: Job Satisfaction, Life Satisfaction, Employee Performance.

Received: 08.02.2020

Accepted: 10.04.2020

Suggested Citation:

Öktem, S., Öztoprak, M. (2020). Relationship Between Job Satisfaction, Life Satisfaction and Employee Performance: A Review on 4 and 5 Star Hotels in Ankara, *Journal of Business Academy*, 1(2): 162-173.

© 2020 Journal of Business Academy.

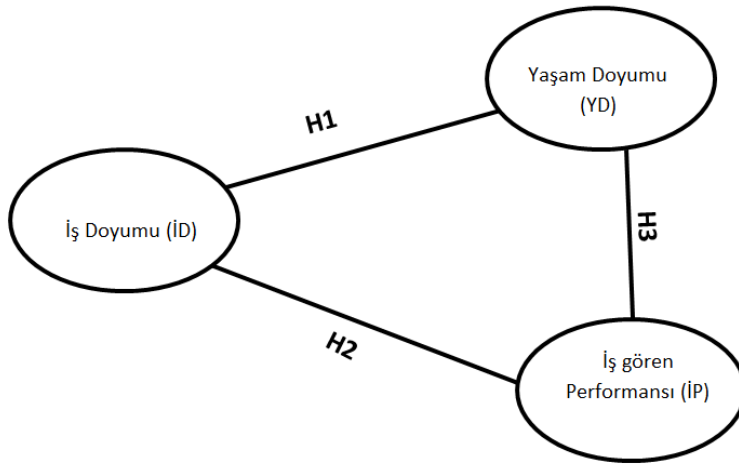
1. GİRİŞ

Bilindiği üzere bir işletmenin hayatını sürdürebilmesi, nitelikli ve kaliteli üretim yapabilmesi için üretim faktörlerinin (Emek, Sermaye, Doğal Kaynaklar, Bilgi Kaynakları ve Girişimci) uyumlu bir şekilde çalışması gerekmektedir. Üretim faktörlerinden olan emek faktörünü oluşturan iş gücü yani çalışanların gerek kaynakları ekonomik etkin ve etkili kullanma gerekse de diğer faktörlerle ahenkli bir şekilde bir arada çalışabilmesi için işin uzmanı olma, motive olması, stresi yönetebilmesi vb. faktörlerin yanında kuruma aitlik duygusu ile bağlı olması, işini sevmesi ve kendini gösterebilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla işinde doyuma ulaşmayan, üretemeyen çalışanın performansı düşük olacaktır. Herhangi bir kurumun başarısı ve verimliliği çalışanların iş doyumuna ve performanslarına bağlıdır. Çalışanların iş doyumunu ve buna bağlı olarak performanslarını etkileyen pek çok faktör vardır. Ücret, terfi imkanları, sosyal haklar, iş arkadaşları ve yöneticilerle ilişkiler, güvenlik, verimlilik, çalışma koşulları, adil performans değerlendirmesi gibi konular yöneticilerin daha çok dikkat etmesini gerektirecek konulardan yalnızca birkaç tanesidir.

İş doyumunun gerçekleşmesiyle işgörenler iş yaşamında gerek kendisi için gerekse o işe özel belirlenen standartlara ve hedeflere ulaşabilirler. Bir başka deyişle performansları artar. İşgörenlerin performans artışları yalnızca iş doyumunu ile ilişkili değildir, aynı zamanda iş dışındaki yaşamda da doyuma ulaşması, günlük yaşamında çevresiyle barışık olması, mutlu olması iş performansında önemli bir etkidir. Hatta iş dışındaki yaşamında mutlu olması iş doyumunu da kısmen olumlu etkileyebilir.

Bu araştırmada, çalışanların işlerinden ve yaşamlarından memnuniyet düzeylerini etkileyen faktörler incelenmiş, bu terimlerin arasındaki ilişkilere yer verilmiştir. Araştırmada ele alınan bu üç kavram, sadece iş hayatında işgörenlerle değil, eğitim hayatında öğrencilerle, özel hayatında aile bireyleriyle, sosyal hayat da arkadaş ve sosyal çevreyle de alakalı olabilir. İş doyumunu, yaşam doyumunu gibi insan doyumlarının seviyesi çeşitli etkenlere bağlıdır. Bu etkenlerin bazıları doyumunu artırır hayattan keyif zevk almayı yaşam enerjisinin yüksek olmasını sağlarken bazıları da doyumunu azaltarak kişinin yaşamdan kopmasına, tükenmesine, keyifsiz, mutsuz, amaçsız bir hayat sürmesine neden olabilir. Elbette ki yaşamın her alanında olumlu ve olumsuz etkenlerle karşılaşmak mümkündür. Olumlu etkenlere; motivasyon, ödüllendirme, saygınlık, zorunlu-kültürel-lüks olan tüm ihtiyaçları karşılayabilmek, kendini gerçekleştirme ihtiyacına yakınlık düzeyi, yaşanan ülkenin gelişmişlik düzeyinin yüksek olması vb., olumsuz etkenlere ise; psikolojik şiddet, güvensizlik, gelecek kaygısı, aşırı stres, sürekli çatışma ortamında olmak, çalışma ortamının yada yaşanan ortamın fiziksel şartlarının yetersiz olması, emniyetli olmaması, hayat standardından memnuniyetsizlik vb. etkenler örnek olarak verilebilir. Bu araştırmada; iş doyumunu, yaşam doyumunu ve iş gören performansı arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiş olup, bu ilişkilerin düzeyi analizler sonucu ortaya konulmuştur.

Araştırmanın modeli aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacına dayanarak aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H1: İş doyumu ile yaşam doyumu arasında ilişki vardır.

H2: İş doyumu ile işgören performansı arasında ilişki vardır.

H3: Yaşam doyumu ile işgören performansı arasında ilişki vardır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İş Doyumu

İşletmelerde işgörenlerin işlerine karşı geliştirdikleri çeşitli duygusal tutumları vardır. Duygusal tutumların ortaya çıkmasında en önemli etken insan ihtiyaçlarıdır. İş yerinde işgörenlerin amaç ve değerlerinin, ihtiyaçlarının yerine getirilmesi ile oluşan olumlu duygusal tepkiler iş doyumu olarak adlandırılır. Araştırmalar iki tür iş memnuniyeti olduğunu göstermektedir; çalışanların genel olarak iş memnuniyeti, diğeri ise yapılan işin bir veya birkaç bölümünden memnun hissetmek. Bunlar da çalışma koşulu, cari ücret, terfi fırsatı, iş güvenliği ve denetim olarak kabul edilen faktörlerdir (Ohunakin vd. 2019: 445). Günün büyük bir kısmını işyerinde geçiren işgörenler için fiziksel, bireysel ve örgüt içi ilişkiler anlamında çalışma ortamı iş doyumu ve yaşam kalitesini önemli ölçüde etkiler. Havalandırma, ısı, ışık, kalabalık ve gürültü işyerindeki fiziksel faktörlerdir. Bireysel faktörler ise işgörenin üstlendiği sorumlulukların derecesi, işe ait üstlenilen rol ve bireysel iş yükü gibi faktörlerdir. Bireysel anlamda farklı yaş gruplarında da iş doyumu farklı oranlarda ortaya çıkar (Traymbak ve Kumar, 2018:29). Örgüt içi ilişkiler ise gerek amirlerle gerekse iş arkadaşları ile olan ilişkiler faktörüdür. Bu faktörlerin yanısıra işyerinin kurumsal yapısına ilişkin katı yönetsel faaliyetler iş doyumunu olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. İş doyumu olumlu olduğu zaman başarı ve verimliliği de olumlu etkiler, olumsuz olduğu zaman işgörenlerin özel hayatındaki sıkıntılarla birlikte yorgunluk, huzursuzluk, öfke hatta depresyon gibi sonuçlar ortaya çıkarır. İş doyumunun azalması uzun vadeli olarak devam ettiği takdirde fiziksel sorunlara da yol açar. Bu sorunlar işgörenin performansını düşürür, gerek özel yaşamında gerekse iş yerinde çevresiyle çatışma ortamı oluşturur, işini yeterince iyi yapmasını engeller (Batıgün ve Şahin, 2006:33). Genellikle iş yerlerinde çatışmanın kaynağı işgörenlerin iş doyumunun azalması olarak düşünülür (Zhao vd., 2018:493). İş doyumunun azalması aynı zamanda örgütsel bağlılığın da azalmasını ve işten ayrılma niyetini artırır (DiPietro vd., 2019: 143).

2.2. Yaşam Doyumu

Yaşam memnuniyeti kavramı, ilk kez 1961 yılında Neugarten tarafından tanımlanmıştır. Yaşam doyumu, kişinin hedefleri olduğu ve bu hedeflere ulaşmada mutlu olup olmaması ile ilgili hayata karşı genel tutumudur. Bu düşünce kişinin çalışma hayatı dışındaki tepkilerini açıklar. Günlük yaşamda mutlu olup olmamak, psikolojik ve fiziksel olarak iyi hissedip etmemek, sosyal ve ekonomik anlamda güvenli olup olmamak, yaşam doyumunu etkileyen faktörlerdir (Demirel, 2014: 4926). Yaşam doyumu, kişilerin yalnızca boş zamanları ile ilgili değildir aynı zamanda çalışma hayatına ve yaşamlarının diğer alanlarına yönelik tutumlarıyla da ilgilidir, kişilerin istekleri ile gerçekte sahip oldukları şeyleri karşılaştırarak değerlendirmeleri sonucu yaşam doyumu ortaya çıkar (Doğan vd., 2015: 1802). Bireyler yaşam içinde farklı roller üstlenebilirler, çalışan, ebeveyn, eş veya arkadaş rolünü aldığı anda yaşamın çeşitli alanlarında bulunabilir, yaşamından memnun olabilir ya da mutsuz olabilir. Mutlu olan bireyler çevresindeki insanlara daha iyi davranabilirler, bu özellik iş yaşamında daha önemlidir, çünkü iş yaşamında mutluluk, iş doyumu sonuçta verimliliği artırır (Toker, 2012: 191). Bazı çalışmalar işyerinde çalışma saatleri ile mutluluk arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Çalışma saatleri, tatil saat ve günleri çalışan mutluluk/mutsuzluğu üzerinde önemli rol oynar. Yeterince tatil olanağı çalışanların yaratıcılığı üzerinde etkili olmaktadır. Boş zamanların yanısıra maaş düzeyi ve terfi, kariyer başarısı da çalışan mutluluğunda önemli bir rol oynamaktadır. Zorlu görevler, dakiklik, kişinin işine ek zaman ve enerji yatırımı, işinde inisiyatif kullanımı çalışanların kuruma olan bağlılıklarını yansıtan göstergelerdir, bütün bunlar aynı zamanda kariyer memnuniyeti ile ilişkili olduğu ve verimlilikte önemli olduğu düşünülür (Kawakubo ve Oguchi, 2019: 241).

2.3. İşgören Performansı

Genel olarak performans, kişinin kapasitesini kullanım düzeyi olarak tanımlanabilir (Uludağ, 2018: 179). İşgören performansı, belirli bir süre içinde işgörenin gerçekleştirdiği iş görme derecesi ve örgüt içinde verimli bir şekilde başarıyı hedeflemesi olarak tanımlanır (Saltık, 2016: 38). Bir başka deyişle, işgörenin bir işin yapılabilmesi için gerekli olan genel kabul görmüş zaman sınırı içinde işyerinde görev ve sorumluluklarını yerine getirmesidir. İşgören performansı yalnızca işgörenler açısından değil aynı zamanda işletmenin hedeflerine ulaşmasını da gerçekleştirir (Ayub ve İslam, 2018:830). Performans derecesi hiyerarşik anlamda düşünülürse görev ve sorumluluklar astlardan yönetim kademesine doğru artan oranlarda farklılıklar gösterir. Astların istenilen oranda iyi bir performans göstermesinde ise yönetimin işgörenleri yönlendirmeleri çok önemlidir. Öncelikle yönetim işletmenin başarısını arttırabilmek, amaçlar doğrultusunda sektörde başarılı faaliyetleri gerçekleştirebilmek amacıyla işgörenlerin başarıya bağlı olarak ücretlendirilmesi, ödüllendirilmesi, terfisi gibi motivasyon anlamında bazı teknik ve yöntemler kullanmaya gerek duyar. Bu teknik ve yöntemlerin işletmede devamlı ve akılcı olması performans yönetiminin başarısında çok önemlidir (Yılmaz, 2015: 18).

3. YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Türkiye’de Turizm Bakanlığı’na bağlı 4 ve 5 yıldızlı otel çalışanları oluşturmaktadır. Evrendeki araştırma grubuna ulaşmanın zorluğundan dolayı örneklem seçilmiştir. Örneklem grubu Ankara ilinde bulunan 4 ve 5 yıldızlı otel işletmeleri çalışanlarından oluşmaktadır. Örneklem grubunda bulunan Ankara ilindeki tüm 4 ve 5 yıldızlı otellerde çalışanlara anketler elden verilerek doldurmaları istenilmiştir. Anket formunu dolduran 319 kişi araştırmanın veri tabanını oluşturmuştur.

Araştırmada birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Bu kapsamda daha önce yapılmış çalışmalar, makaleler, tezler gibi yazılı kaynaklar taranmıştır. Bu çalışmalar ışığında 4 ve 5 yıldızlı otel işletmeleri çalışanlarının iş doyumu ile yaşam doyumu arasında, iş doyumu ile

iş görenlerin performansları arasında ve yaşam doyumu ile iş görenlerin performansları arasında ilişkinin bulunup bulunmadığını saptamaya yönelik anketler uygulanmıştır.

Veri toplama aracı dört bölümden oluşmakta olup; birinci bölümde araştırmaya katılan çalışanlar ile ilgili genel bilgilere ilişkin sorulara, ikinci bölümde iş doyumu ölçeği, üçüncü bölümde yaşam doyumu ölçeği, dördüncü bölümde işgören performansı ölçeğine yer verilmiştir.

10 sorudan oluşan iş doyumu ölçeği Tezer (1991), 5 soruluk yaşam doyumu ölçeği Diener vd. (1985) ve Sigler ve Pearson (2000)'ın, Kirkman ve Rosen (1999)'dan aldığı ve Çöl (2008) tarafından Türkçeye çevrilen 4 sorudan oluşan işgören performansı ölçeği kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan otel çalışanlarının genel yapısına yönelik tanıtıcı frekans ve yüzde dağılımları Tablo-1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubuna ilişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Yaş	Sayı (f)	Yüzde (%)
25 Yaş ve Altı	37	11,6
26-30 Yaş Arası	45	14,1
31-35 Yaş Arası	51	16,0
36-40 Yaş Arası	59	18,5
41 Yaş Üzeri	127	39,8
Toplam	319	100,0
Cinsiyet	Sayı (f)	Yüzde (%)
Kadın	194	60,8
Erkek	125	39,2
Toplam	319	100,0
Medeni Durum	Sayı (f)	Yüzde (%)
Evli	187	58,6
Bekar	132	41,4
Toplam	319	100,0
Eğitim	Sayı (f)	Yüzde (%)
İlköğretim	9	2,8
Lise	89	27,9
Önlisans	31	9,7
Lisans	134	42,0
Lisans Üstü	56	17,6
Toplam	319	100,0
Sektörde Çalışma Yılı	Sayı (f)	Yüzde (%)
1 Yıldan Az	23	7,2
1-5 Yıl Arası	77	24,1
6-10 Yıl Arası	71	22,3
11-15 Yıl Arası	46	14,4
16 Yıl ve Üzeri	102	32,0
Toplam	319	100,0

Araştırmaya katılan çalışanların yaş dağılımlarına Tablo-1 den bakıldığında; %11,6'sı 25 yaş ve altı, %14,5'i 26-30 yaş arası, %16,0'ı 31-35 yaş arası, %18,5'i 36-40 yaş arası ve %39,8'inin 41 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Örneklem grubundaki çalışanların büyük bir bölümünün 41 yaş ve üzeri olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmaya göre çalışanların %60,8' i kadın ve %39,2'si erkektir. Örneklem grubunun çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır, gerek sayı olarak gerekse de yüzdelik dağılımdaki farkın çok fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların %58,6'sının evli, %41,4'ünün ise bekar olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların eğitim durumları dağılımları; %2,8'i ilköğretim %27,9'u lise, %9,7'si ön lisans, %42,0'si lisans ve %17,6'lık dilimde ise lisans üstü eğitime sahip olanların yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla çalışanların büyük çoğunluğunun lisans mezunları olduğu dikkati çekmektedir.

Araştırmaya katılanların çalışma yılı yüzde ve frekans dağılımına bakıldığında; çalışanların %7,2'si 1 yıldan az, %24,1'i 1 ve 5 yıl arası, %22,3'ü 6 ve 10 yıl arası, %14,4'ü 11 ve 15 yıl arasında %32'sinin ise 16 yıl ve üzerinde çalışma süreleri vardır.

Tablo 2. İş Doyumu Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki Korelasyon Analizi

		İş Doyumu	Yaşam Doyumu	İşgören Performansı
İş Doyumu	r	1	,169**	,313**
	p		,002	,000
	n	319	319	319
Yaşam Doyumu	r	,169**	1	,074
	p	,002		,189
	n	319	319	319
İşgören Performansı	r	,313**	,074	1
	p	,000	,189	
	n	319	319	319

** Korelasyon 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun iş doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiye bakılmış olup $p < 0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ve ilişkinin şiddeti $r = ,169$ olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile iş doyumu ve yaşam doyumu arasında dikkate değer bir ilişki bulunmuştur. Yapılan analizde bulunan korelasyon katsayısının anlamlılığın oldukça yüksek olduğu ($p = 0,002$) tespit edilerek **H1 hipotezi yeterli kanıtla desteklenmiştir.**

Araştırmaya katılan örneklem grubunun iş doyumu ile iş gören performansı arasındaki ilişkiye bakılmış olup $p < 0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ve ilişkinin şiddeti $r = ,313$ olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile iş doyumu ve işgören performansı arasında dikkate değer bir ilişki bulunmuştur. Yapılan analizde bulunan korelasyon katsayısının anlamlılığı oldukça yüksek olduğu ($p = 0,000$) tespit edilerek **H2 hipotezi yeterli kanıtla desteklenmiştir.**

Araştırmaya katılan örneklem grubunun yaşam doyumu ile işgören performansı arasındaki ilişkiye bakılmış olup $p < 0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Dolayısıyla yaşam doyumu ile işgören performansı arasında istatistiksel olarak dikkate değer bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan analizde bulunan korelasyon katsayısının anlamlılığı ($p = 0,189$) tespit edilerek **H3 hipotezi yeterli kanıtla desteklenememiştir.**

Tablo 3. Yaş Gruplarına Göre Çalışanların İş Doyumu Yaşam Doyumu ve İş gören Performansı Arasındaki Farklılaşma (ANOVA)

Yaş Grupları		Sayı (f)	X (Mean)	s.s.	F	p
İş Doyumu	25 Yaş ve Altı	37	3,6486	,96079	1,404	,232
	26-30 Yaş Arası	45	3,6356	,75593		
	31-35 Yaş Arası	51	3,7392	,76918		
	36-40 Yaş Arası	59	3,6983	,69344		
	41 Yaş ve Üzeri	127	3,8898	,80355		
	Toplam	319	3,7665	,79450		
Yaşam Doyumu	25 Yaş ve Altı	37	3,1351	,72733	2,317	,057
	26-30 Yaş Arası	45	3,4222	,61084		
	31-35 Yaş Arası	51	3,2392	,70769		
	36-40 Yaş Arası	59	3,2949	,75782		
	41 Yaş ve Üzeri	127	3,4866	,78744		
	Toplam	319	3,3618	,74609		
İşgören Performansı	25 Yaş ve Altı	37	3,7703	,99718	1,234	,296
	26-30 Yaş Arası	45	3,8889	,74726		
	31-35 Yaş Arası	51	3,8284	,87105		
	36-40 Yaş Arası	59	3,5932	,99773		
	41 Yaş ve Üzeri	127	3,5906	1,08912		
	Toplam	319	3,6920	,98782		

Araştırmaya katılan örneklem grubunun yaş değişkeni açısından ş doyum düzeylerinde bir farklılaşma olup olmadığına bakılmış olup, 0,05 önem düzeyinde bir farklılaşma tespit edilememiştir. Diğer yandan yaşam doyumu açısından da 0,05 önem düzeyinde bir farklılaşma bulunamamıştır. Son olarak işgören performansı düzeylerinde farklılaşmaya bakılmış olup yine 0,05 önem düzeyinde bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Dolayısıyla, Her üç boyutta da yaş grupları değişkeni açısından bakıldığında bir farklılaşma bulunmamaktadır.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Çalışanların İş Doyumu Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki Farklılaşma (t-testi)

Cinsiyet		Sayı (f)	X (Mean)	s.s.	t	p
İş Doyumu	Kadın	125	3,6008	,83487	3,027	,003
	Erkek	194	3,8732	,75034		
Yaşam Doyumu	Kadın	194	3,4134	,73465	1,544	,124
	Erkek	125	3,2816	,75950		
İşgören Performansı	Kadın	194	3,7848	,97694	2,101	,036
	Erkek	125	3,5480	,99124		

Araştırmaya katılan örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre iş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performansında bir farklılaşma olup olmadığı araştırılmış ve iş doyumu ile işgören performansı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilirken yaşam doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. ($p < .05$).

Tablo 5. Medeni Duruma Göre Çalışanların İş Doyumu Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki Farklılaşma (t-testi)

Medeni Durum		Sayı (f)	X (Mean)	s.s.	t	p
İş Doyumu	Evli	187	3,8316	,76321	1,747	,082
	Bekar	132	3,6742	,83104		
Yaşam Doyumu	Evli	187	3,4075	,77192	1,304	,193
	Bekar	132	3,2970	,70570		
İşgören Performansı	Evli	187	3,7219	,95789	,643	,521
	Bekar	132	3,6496	1,03094		

Araştırmaya katılan örneklem grubunun iş doyumu ile medeni durum değişkenine göre $p < .05$ anlamlılık seviyesinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine göre, Yaşam doyumu ve işgören performansında bir farklılaşma olup olmadığı araştırılmış ve iş doyumu ile işgören performansı ile medeni durum arasında $p < .05$ anlamlılık seviyesinde bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Tablo 6. Eğitim Gruplarına Göre Çalışanların İş Doyumu Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki Farklılaşma (ANOVA)

Eğitim Grupları		Sayı (f)	X (Mean)	s.s.	F	p
İş Doyumu	İlköğretim	9	4,1444	,95146	,893	,468
	Lise	89	3,7854	,88607		
	Önlisans	31	3,7065	,83584		
	Lisans	134	3,7082	,76532		
	Lisansüstü	56	3,8482	,65059		
	Toplam	319	3,7665	,79450		
Yaşam Doyumu	İlköğretim	9	3,2667	,64807	,594	,667
	Lise	89	3,2854	,79595		
	Önlisans	31	3,4645	,75080		
	Lisans	134	3,3597	,64553		
	Lisansüstü	56	3,4464	,89686		
	Toplam	319	3,3618	,74609		
İşgören Performansı	İlköğretim	9	3,4444	1,26106	2,029	,090
	Lise	89	3,5309	1,06987		
	Önlisans	31	3,4839	1,16715		
	Lisans	134	3,7705	,94841		
	Lisansüstü	56	3,9152	,72029		
	Toplam	319	3,6920	,98782		

Örneklem grubundaki çalışanların eğitim durumları gözönünde bulundurularak yapılan Anova testinde; katılımcıların iş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performansı boyutlarında eğitim durumu değişkeninin $p < .05$ anlamlılık seviyesinde bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Tablo 7. Çalışma Süresi (Kıdem) Değişkeni Açısından çalışanların İş Doyumu Yaşam Doyumu ve İşgören Performansı Arasındaki Farklılaşma (ANOVA)

Sektördeki Çalışma Yılı (Kıdem)		Sayı (f)	X (Mean)	s. s.	F	p
İş Doyumu	1-5	23	4,0000	,79772	1,741	,141
	6-10	77	3,6377	,85564		
	11-15	71	3,7042	,88615		
	16-20	46	3,7043	,72387		
	21 ve üzeri	102	3,8824	,69073		
	Toplam	319	3,7665	,79450		
Yaşam Doyumu	1-5	23	3,2261	,43612	1,328	,259
	6-10	77	3,2623	,68230		
	11-15	71	3,3211	,71752		
	16-20	46	3,3783	,77658		
	21 ve üzeri	102	3,4882	,84036		
	Toplam	319	3,3618	,74609		
İşgören Performansı	1-5	23	4,0109	,68456	2,913	,022
	5-10	77	3,6623	,94396		
	10-15	71	3,9437	,86520		
	15-20	46	3,6359	,96135		
	21 ve üzeri	102	3,4926	1,12215		
	Toplam	319	3,6920	,98782		

Çalışma yılı göz önünde bulundurularak yapılan Anova testinde örneklem grubundaki katılımcıların iş doyumu ve yaşam doyumu kıdem yılı değişkeni açısından $p < .05$ anlamlılık seviyesinde bir farklılaşma tespit edilememişken, işgören performansı ile kıdem yılı değişkeni açısından $p < .05$ anlamlılık seviyesinde bir farklılaşma tespit edilmiştir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

İş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performansı her çalışanın hayatında bulunan kavramlardır. Bireyin işinde doyuma ulaşmasından dolayı kendine güveni, yaşam kalitesi ve hayata karşı pozitif bir bakış açısına sahip olması, daha sakin yaşaması, hatta hayattan keyif almasının bazı sonuçları vardır. Bu sonuçlar motivasyonu yükseltir, motivasyona bağlı olarak da performans artışı meydana gelir. Performans artışı ise verimliliği sağlar, bu durum da iş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performansı terimlerinin birbiriyle olan ilişkisini açıklar.

İşverenler işgörenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve performansları konusuna ağırlıklı olarak önem vermelidir, ayrıca verilen önemin sürekliliğini sağlamaları, çalışanların iş doyumunu yüksek tutmaları ve şirket bilincini, örgüt kültürünü bu yönde sürdürmeleri gerekmektedir. İşgören memnuniyetinin sağlanması performansına da etki edecektir. Bu olumlu etki sayesinde müşteriler de olumlu yönde etkilenecektir. Kısacası, çalışanların müşterilerle birebir iletişime geçtikleri düşünüldüğünde, çalışandan kaynaklı pozitif ya da negatif davranışlar müşteriye, kuruma, çalışma arkadaşlarına, yönetime de yansıyor, müşteriler işletme hakkında iyi ya da kötü görüş sahibi olurken ya da hizmet almak ya da almamak isterken kurum içinde de bu davranışlardan kaynaklı çatışma kriz stres söz konusu olabileceği gibi olumlu yansımada da motive olmuş güçlü bir örgüt yapısı ortaya çıkabilecektir.

Bu çalışmada yapılan analizlerin sonuçlarına göre; iş doyumu ve yaşam doyumu arasında, iş doyumu ile işgören performansı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu da H1 ve H2 hipotezlerinin yeterli kanıtla desteklendiğini göstermektedir. Bu bilgi araştırmaya katılan

örneklem grubunun iş doyumu ile yaşam doyumu arasında ve iş doyumu ile işgören performansı arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Demografik özelliklerden sektörde çalışma yılına bakıldığında 16 yıl ve üzerinde çalışan işgörenlerin sayısının fazla olması, emek yoğun özelliği olan turizm sektöründe önemlidir ve iş doyumunu işaret eden bir özelliktir. Avşaroğlu vd. (2005: 127) öğretmenlerin iş doyumuna ilişkin yaptıkları çalışmada iş doyumunun yüksek olmasının tükenmişliği azalttığı yönünde bir sonuca ulaşmış olmalarının performanslarına olumlu bir etki yarattığı yönünde düşünülebilir. Tarlan ve Tütüncü'nün (2001: 161) konaklama işletmelerinde yaptıkları araştırmada, iş doyumuna etki eden faktörlerin işin kendisi, amirler, ücret, iş arkadaşları ve terfi olanakları olduğunu saptamışlardır. Aynı çalışmada Herzberg' in çift etmen teorisinin de desteklendiği ve ücretin iş doyumuna etki eden bir faktör olmakla birlikte, ana faktör olmadığı, güdülemenin de doğrudan bir etki yaratmadığı belirtilmiştir. Saltık (2016: 96) konaklama işletmelerinde uyguladığı tez çalışmasında iş stresinin performans üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varmıştır ve iş doyumu ya da doyumsuzluğunun performansı etkilediğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun yaşam doyumu ile işgören performansı arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, bir başka deyişle H3 hipotezi yeterli kanıtla desteklenememiştir. Bu bilgi de araştırmaya katılan örneklem grubunun yaşam doyumu ile işgören performansı arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir. Turizm sektöründe çalışma koşullarının yoğun olması nedeniyle işgörenlerin günlük yaşantıda bazı isteklerini gerçekleştirememeleri, ailelerine yeterince zaman ayıramamaları gibi yaşam doyumuna ilişkin bazı faktörlerin performansları ile bir ilişkisinin olmadığı yönünde düşünülebilir.

Bu sonuçlar anketlerin uygulandığı otel işletmesi çalışanlarının çalıştıkları işyerinde motive olduklarını göstermektedir. Genel olarak yaşam doyumları ile işgören performansları arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması ise işletme dışındaki yaşamları ve işgörenlerin kişilik özelliklerinin birbirlerinden farklı olması nedeniyle iş performansı ile anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulgularına dayalı olarak uygulayıcılar ve konu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara yönelik olarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. İş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performansı arasındaki ilişki bölgesel farklılıkları da görmek üzere çeşitli yerlerde araştırılabilir.
2. Merkez konumundaki kentlerdeki 4 ve 5 yıldızlı tespit edilen otellerde de hipotezler test edilebilir ve her üç boyutunda algı düzey seviyelerini yükseltmek için çalışmalar yapılabilir.
3. Araştırma grubundaki çalışanların iş doyumu, yaşam doyumu ve işgören performansı arasındaki ilişki yönetici davranışları açısından incelenebilir.
4. Araştırma grubundaki çalışanların iş doyumunun, yaşam doyumu ve işgören performansı üzerine etkileri araştırılabilir.
5. Çalışanların eğitim seviyeleri demografik değişkeni ile karşılaştırmalar yapılarak araştırma kapsamı derinleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, 115-129.
- Ayub, N. B. ve Islam, M. K. (2018). The Effects of Employee Engagement on Employee Performance in the Hotel Industry in Kelantan, *Global Business and Management Research: An International Journal*, 10 (3), Special Issue.

- Batıgün, A. D. ve Şahin, N. H. (2006). İş Stresi Ve Sağlık Psikolojisi Araştırmaları İçin İki Ölçek: A-Tipi Kişilik Ve İş Doyumu, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (1), 32-45.
- Çöl, G. (2008). Algılanan Güçlendirmenin İşgören Performansı Üzerine Etkileri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9 (1), 35-46.
- Demirel, H. (2014). An investigation of the Relationship between Job and Life Satisfaction among Teachers, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 116, 4925 – 4931
- Diener, E.; Emmons, R.A.; Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale, *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- DiPietro, R. B.; Moreo, A. ve Cain, L. (2020) Well-being, Affective Commitment and Job Satisfaction: Influences on Turnover Intentions in Casual Dining Employees, *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 29 (2), 139-163, DOI: 10.1080/19368623.2019.1605956.
- Doğan, B. G.; Laçın, E. ve Tural, N. (2015). Predicatives of the Workers' Burnout Level: Life Satisfaction and Social Support, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 191, 1801 – 1806.
- Kawakubo, A. ve Oguchi, T. (2019). Recovery Experiences during Vacations Promote Life Satisfaction Through Creative Behavior, *Tourism Management Perspectives* 30, 240–250.
- Ohunakin, F.; Adeniji, A. A.; Oludayo, O. A.; Osibanjo A. O. ve Oduyoye O. O. (2019) Employees' Retention in Nigeria's Hospitality Industry: The Role of Transformational Leadership Style and Job Satisfaction, *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 18 (4), 441-470, DOI: 10.1080/15332845.2019.1626795.
- Saltık, Z. (2016). Stresin İşgören Performansına ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Konaklama İşletmelerinde Bir Uygulama, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Tarlan, D. Ve Tütüncü, Ö. (2001). Konaklama İşletmelerinde Başarım Değerlemesi ve İşdoyumu Analizi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2).
- Tezer, E. (1991). İş Doyumu Ölçeği, *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 9 (1-2-3), 55-76.
- Toker, B. (2012). Life Satisfaction Among Academicians: an Empirical Study on the Universities of Turkey, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 190 – 195.
- Traymbak, S. ve Kumar, P. (2018). Impact of Job Characteristics and Role Stress on Job Satisfaction in Relation to Age of the Employees: an Assessment, *The IUP Journal of Organizational Behavior*, 17 (2).
- Uludağ, G. (2018). Örgütsel Bağlılık İle İşgören Performansı İlişkisini İncelemeye Yönelik Bir Alan Araştırması, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1).
- Yılmaz, E. (2015). İşgören İş Tatmini İle İşgören Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı.
- Zhao, K.; Zhang, M.; Kraimer, M. L. ve Yang, B. (2018). Source Attribution Matters: Mediation and Moderation Effects in the Relationship between Work-to-Family Conflict and Job Satisfaction. *Journal of Organizational Behavior*, 40, 492–505.